

Bibliothèque numérique

medic@

**Rüff, Jacob. De conceptu et
generatione hominis**

*Francoforti ad Moenum : S. Feyerabendij, 1580.
Cote : 6187*

(c) Bibliothèque interuniversitaire de médecine (Paris)
Adresse permanente : <http://www.bium.univ-paris5.fr/hist/med/medica/cote?06187>

DE CONCEPTV
ET GENERATIONE
HOMINIS: DE MATRICE ET EIVS
PARTIBVS, NEC NON DE CONDITIO-
NE IN-

FANTIS IN VTERO, ET GRAVIDARVM CVRA ET OFFICIO:
De partu & parturientium infantiumq; cura omnifaria: De differentijs non
naturalis partus & earundem curis: De Mola alijsq; falsis vteri tumoribus,
simulq; de abortibus & monstris diuersis, nec non de conceptus signis va-
rijs: De sterilitatis causis diuersis, & de præcipuis Matricis ægritudini-
bus, omniumq; horum curis varijs, libri sex, opera clarif-
simi viri IACOBI RVFFI, Chirurgi Tiguri-
ni, quondam congesti.

*Nunc denuò recogniti & in plerisq; locis castigati, picturis in super conuenientissimis fæ-
tus primùm in vtero siti, deinde in partu, mox etiam matricis & instrumentorum
ad partum promouendum, & extrahendum pertinentium, illustrati, ornati, & in
usum eorum qui parturientibus, & obstetricibus consulere debent, typis euulgati.*

Francoforti ad Mænum. Anno M. D. LXXX.

1

CLARISSIMO ET SP
CTABILI VIRO, DOMINO LE-

ONARDO THVRNEISSERO, sum

Thurn/Electoris Brandenburgici Archiatro
ordinario, & Chimico solertissimo,

Domino & fautori suo
colendo.

M

VLTA S esse, Thurneiffere clariffime, doctrina Phifical
partes, nemo efl qui abfq, minus fani iudicij nota ambigere
velit. Vulgò namque in Scholis exordia quedam vfitatè tra-
di folent, de elementis, de certo numero primarum qualita-
tum, quibus miranda Sapientia Deus vagabunda materia
quafi metas circumdedit, de loco, de motu, de tempore, de corporibus mixtis, de
differentijs caufarum. Qua quidem exordia cognofci necelfe efl, fed tradenda
funt ordine, & non mifcenda praefigia inanium difputationum. Accidit enim

a 2

G in

Et in hoc genere doctrina, ingeniorum vanitate, vt relictis materijs necessa-
 rijs, quia videbantur esse nota, procul quasita sint argutia, admirationem pari-
 tur a propter nouitatem: cum reuera longè maior sit Sapientia, mediocris con-
 sideratio rerum, quas Deus in natura condidit, in quibus conspici suam Sapi-
 entiam voluit, quam illa verborum cauillationes, quarum nulla est in vita vti-
 litas. Mox autem ex illis exordijs Physicis ducenda est iuuentus ad aspectio-
 nem humani corporis, vt nos ipsos, qui certè præcipuum opus in hac visibili na-
 tura sumus, agnoscere incipiamus. Et quamuis dulcedo cognitionis per sese in-
 uitat bona ingenia, tamen et utilitatis magnitudine moueamur, quæ quidem
 in conspectu est. Ratio enim tuende valetudinis non potest quotidie ex Medico-
 rum præscriptis peti, sed aliqua ex parte singulis propter quotidiana pericula
 nota esse debet: ad quam cognoscendam profectò necesse est multorum mem-
 brorum positus, substantias, qualitates et officia scire, ac obseruare quæ quibus
 foueantur aut ledantur. Hæc quantulacunque cognitio prodest ad vitandos
 multos morbos: Sapè enim philosophica diligentia depelli possunt recens nati
 morbi, antequam confirmantur, quibus postea Medici frustra adhiberent remedia. Ad
 fieri non potest, nisi corporis humani ædificium aliquo modo notum sit. Deinde
 nutritrix est multarum virtutum hæc ipsa aspectio ædificij multarum in nobis
 partium. Et quia prima virtus est, Agnitio Dei opificis, valdè confirmatur ad-
 sensio de Providentia, cum admirandam artem in tota fabricatione hominis
 consideramus, de qua non temerè dictum est, hominem esse paruum mun-
 dum: quia mens imago Dei est, fastigium hominis Cerebrum, nerui et spiri-
 tus qui gubernant omnes actiones, cælestem naturam referunt. Culina gi-
 gnens alimentum, terra et aqua similiior est. Cor autem, quod fons est vitæ et
 viuifici caloris, Soli rectissimè conferrè existimo. Iam singula partes ita aptè
 distributæ sunt locis, et distinctæ materia, figuris, qualitatibus, vt ordine ac
 arte conuincamur, hanc rerum naturam nequaquam casu extitisse, sed esse
 mentem conditricem, quæ de sese testimonium extare in hominum natura, id-
 que à nobis agnosci et intelligi velit. Nec tantum conuincit nos hic ordo, vt
 esse Deum fateri cogamur, sed etiam qualis sit, monet, et imaginem guberna-
 tionis diuinæ in nobis circumferimus. Hæc cum agnoscimus, cogitemus nos ve-
 rè Deo curæ esse, cum res in ipso optimas, scilicet, sapientia suæ radios, in nos
 transfuderit. In harum maximarum rerum consideratione nos adiuuari aspe-
 ctione naturæ hominis fatendum est. Ideo enim vestigia Diuinitatis multa no-
 bis impressa sunt, vt agnoscamus Architectum, et tota nostra vita ad normam
 diuinæ mentis congruat, cuius in nos similitudo transfusa est. Multum etiam
 prodest ad valetudinis curam et mores regendos agnitio fragilitatis in hoc æ-
 dificio

dificio humani corporis. Et si enim fragilitas nostrorum corporum, etiam sine doctrina, ex tristissimis exemplis cognosci potest: tamen aliqui doctrina pramoniti, minus temerarij sunt. Cum igitur ingens sit utilitas, nosse humani corporis adificium, hac doctrina nequaquam negligenda est. Digna enim est omnino res homine, aspicere rerum naturam, nec aspernari considerationem huius mirandi opificij mundi, quod idèd tanta arte conditum est, vt tanquam theatrum aspiciatur, nosq; de Deo, & de eius voluntate commones faciat. Sed tamen maximè in nobis ipsis & decet. & prodest partium seriem, figuras, coagmentationem, vires & officia videre. Oraculum esse dixerunt: γωδὴ σεαυτὸν, quod et si multa monet, tamen etiam huc accommodetur, vt illa, qua in nobis ipsis admiratione digna sunt, & qua sunt fontes plurimarum actionum in vita, studiosè aspiciamus. Cùmque homines ad Sapientiam & Iusticiam conditi sint, ac vera Sapientia sit Agnitio Dei, & natura consideratio, fatendum est, hanc doctrinam cognoscendam esse, in qua causæ multarum actionum & mutationum in nobis conspiciuntur. Inter alios autem congesit clarissimus & solertissimus Medicus, Iacobus Rueff, Tigurinus, non contemnendum librum de conceptu & generatione hominis, vnde Prouidentie diuina, nostræ structuræ, fragilitatis & valetudinis cura, manifesta signa cõspiciuntur. Quem autorem cum propter Latine dictionis puritatem, tum propter elegantem doctrinam, ac insignem multiplicium rerum experientiam summis laudibus vehè cognoscerem, & immensam utilitatem, qua ex huius tanti viri limatis ac consummatissimis lucubrationibus ad industrium & vigilantem lectorem redundare posse videretur, mecum aliquantò diligentius expendissem. Et verò illa ipsa Cõmentaria ante aliquot annos ab hinc impressa inuentu rariora esse, usque vt in transcriptionibus librorũ fieri solet, mendas non paucas irrepsisse animaduertens: Adhac à quibusdam tum officij mei, tum utilitatis publicæ admonitus, meis impensis eum typis describendum esse recepissem, operæpretium me facturum putauì, si eum multis editione priore mendis deprauatum & obscuratum, suo nitore pristino, quo ad fieri posset, restitui, figurisq; planè nouis illustrari & ab interitu vindicari curarem. Caterùm cum opus hoc de conceptu & generatione hominis, mea qualicunq; operæ repurgatum, magno cuidam & spectabili viro commendaturus ac inscripturus essem, qui & ipsum & impensum ipsi recognoscendo, ac eliminando laborem meum ab iniqua maledicorum hominum censura, maleuolag; obrectatione vindicaret: Ad T. E. Thurneisser clarissime, illud peculiariter cum nominis tui clarissimi inscriptione mittere, tuoq; acerrimo iudicio subijcere volui, quod T. E. doctrina & peritia bonarum literarum, ac plurimarum rerum experientia singularis, in varijs ne-

EPIST. DEDICATORIA.

gotijs ac consultationibus ita probata & cognita sit, vt de hoc genere scripto-
rum tui iudicij calculo reportato, aliorum iniqua censura non sint extime-
scende: nec ea cuiquam gratiora fore sperarem, quàm vtilitatem & prestan-
tiam ipsorum intelligenti. Nam (vt vulgò dici solet) Artis cuiusque Iudex est
optimus, qui eam cognoscit, nec scientia inimicum, nisi ignorantem, habet.

Tibi igitur, spectabilis ac solertissime Thurneissere, tuoq; patrocínio auto-
rem hunc commendo ac consecro: Teq; rogo vehementer, vt cum pro tua sin-
gulari, qua prestas omnibus humanitate, candido atq; beneuolo animo susci-
pias, tuoq; patrocínio contra maleuolos protegas, hanc compellationem meam
benignè admittas, institutum Dedicacionis probes, meq; in numerum cultor-
um tuorum referas, etiam atq; etiam peto. Id quod si obtinero, vberrimos
consilij mei fructus percipiam, ac nihil eorum, quæ ad prædicationem & lau-
dem T. E. pertinere poterunt, prætermittam. Quam ea valetudinis prosperi-
tate, eoq; rerum ac studiorum felici successu florere precor, quo viri pietate,
virtute, studijs meritisq; erga quàm plurimos insignes à bonis omnibus dignis-
sime iudicantur, ac me meaq; studia fauori tuo commendo. Francofordiæ ad
Mœnum, 3. Idus Martij, Anno CIO IO LXXX.

T. E.

Studiosissimus

Sigismundus Feirabenius,
Bibliopola Franco-
fordiensis.

DISPO-

DISPOSITIO OPERIS PER ARGV-

MENTA LIBRORVM ET

Capitum.

L I B E R P R I M V S,

De generatione hominis.

- Cap. 1. De genitali femine, quid sit, vnde & quomodo nascatur.
- Cap. 2. De mixtura vtriusq; sexus feminis eiusq; substãtia & forma.
- Cap. 3. De tribus tunicis quibus foetus in vtero munitur ac tegitur.
- Cap. 4. De tribus facultatibus corpus dispensantibus, & ipso Spiritu.
- Cap. 5. De vera partium generatione, & incremento foetus pro ratione dierum ac mensium.
- Cap. 6. De nutrimento foetus in vtero, quibus alimentis alatur, & quando in infantem excrescat.

L I B E R S E C V N D V S,

De Matrice & eius partibus, nec non de conditione infantis in vtero, & gravidarum cura & officio.

- Cap. 1. Quam necessariũ sit matricis anatomen huic operi inferere.
- Cap. 2. De matricis substantia, forma, qualitatibus, & partibus annexis.
- Cap. 3. Quantã utilitatis sit exactã huius tractationis tenere notitiã.
- Cap. 4. De conditione infantis in vtero, et gravidarũ cura & officio.
- Cap. 5. Quomodo se infans in vtero, 5. 6. 7. & 8. mense habeat, nec non de discrimine sexus & formarum.
- Cap. 6. De præceptis quibusdam prægnantibus vsq; ad partus horam ad varios casus admodum necessarijs.

L I B E R T E R T I V S,

De Partu, & parturientium infantiumq; cura omnifaria.

- Cap. 1. De legitimo partus tempore & forma, & parturientium doloribus.
- Cap. 2. De obstetricum officio & apta sedilis forma.
- Cap. 3. De naturalibus quibusdã præceptis & medicaminibus partus moram & difficultatem alleuantibus.
- Cap. 4. Quomodo Secundã morã facientes ad facilem exitum permouendã sint.
- Cap. 5. De cura puerperã & infantis recens nati.

Cap. 6.

Cap. 6. Quomodo & quibus instrumentis impediti & mortui infantes producendi.

LIBER QVARTVS.

De differentijs non naturalis partus, & earundem curis.

- Cap. 1. De prima forma non naturalis partus, & quomodo ei subueniendum.
- Cap. 2. De secunda.
- Cap. 3. De tertia.
- Cap. 4. De quarta.
- Cap. 5. De quinta.
- Cap. 6. De sexta.
- Cap. 7. De septima.
- Cap. 8. De octaua.
- Cap. 9. De nona.
- Cap. 10. De decima.
- Cap. 11. De vndecima.
- Cap. 12. De duodecima.
- Cap. 13. De decimatertia.
- Cap. 14. De decimaquarta.
- Cap. 15. De decimaquinta.

LIBER QVINTVS.

De mola alijsq; falsis vteri tumoribus, simulq; de abortibus & monstribus diuersis, nec non de conceptus signis varijs.

- Cap. 1. De mola, cæterisq; falsis conceptibus.
- Cap. 2. De cura mole & aliorum falsorum tumorum vteri.
- Cap. 3. De imperfectis infantibus, nec non monstrosis & prodigiosis partibus.
- Cap. 4. De abortus causis & signis, nec non de abortientium omnifaria cura.
- Cap. 5. De signis conceptus.
- Cap. 6. An homines ex dæmonibus, & rursus dæmones ex hominibus, infantes concipere possint.

LIBER

L I B E R S E X T V S.

De sterilitatis causis diuersis, et de præcipuis matricis ægritudinibus, omniumq; horum curis varijs.

- Cap. 1.** De sterilitate virorum & fœminarum, eiusq; causis & signis.
Cap. 2. De cura sterilitatis à phlegmate profecta.
Cap. 3. De cura sterilitatis, à biliosis matricis humiditatibus oborte.
Cap. 4. De cura sterilitatis, si à matricis sanguineis humoribus superfluis proueniat.
Cap. 5. De cura sterilitatis, ex melancholico humore nata.
Cap. 6. De cura sterilitatis, à nimia caliditate, siccitate, humiditate & frigiditate profecta.
Cap. 7. De generalibus quibusdam præceptis, virorum & fœminarum sterilitati curanda inferuentibus.
Cap. 8. De suffocatione matricis, eiusq; causa, signis & cura.
Cap. 9. De præcipitatione matricis, eiusq; causis & cura.
Cap. 10. De superfluitatibus menstruorum, & eorundem cura.
Cap. 11. De retentionis menstruorum causis & cura.

b CONRA

CONRADVS GESNERVS.

ad Lectorem.

Non parca laus debetur illi & gloria,

Qui rebus in magnis fuit

Exercet ingenij vires: & publice

Prodesse quærit plurimis.

Sed alij rerum partes alias excolunt,

Laude omnes dignandi sua.

Excellit ille, principia qui maximè

Doctrinæ cultu ornauerit.

Iam porrò vt princeps omnium rerum est homo,

Quas mundus hic complectitur:

Sic principem illi gloriam debemus,

Qui nascituro fert opem

Homini doctrina scriptisque, vt in initia statim

Sint commoda & facillima.

Quod si quis non multum, nec magna præstitit,

Conatus est laudabilis

Et institutum saltem, quod quidem optimum

Fuit Iacobo Rueffio,

Chirurgo insigni, & artis experientia

Pæssim celebratissimo.

Amore hunc Lector te decebit candido

Multo & fauore profèqui,

Fruitque rebus traditis ab eo magis,

Quàm verba carpere & stylum.

LIBER PRIMVS
DE GENERATIONE
HOMINIS.

CAPVT I.

De genitili femine, quid fit, vnde & quomodo nascatur.

Procreationem naturalem hominis, talem omnino obseruamus, qualem omnis generis stirpium generationem animaduertimus. Vt enim ille ex semine sui quaeque generis telluri commisso, germinant, augentur, & adper-

Semen genitale quid fit.

ad perfectam suae naturae formam naturaliter excrescunt: ita homo quoque rationalis creatura, sui corporis ratione, ex viri genitura in vterum feminae, tanquam agrum, proiecta, naturaliter suum trahit principium. Ea ipsa autem genitura, quam spermata siue semen dicimus, sua origine atque natura, superfluum tantum humor est, residuum inquam alimenti, & superfluum tertia in corpore concoctionis, per abs-trusa organa ex potissimis corporis membris ad partes genitales de-ductum, generationi inseruiens.

Vnde nascatur.

Oritur autem ex omnium alimentorum hominis nutritioni in-seruientium residuis, eorundem naturali in tertiam usque concoctio-nem alteratione facta: ex cuius concocti alimenti superfluo, suo modo hoc recollectum, pro aetatis & naturae constitutione, generari comper-

Concoctiones quatuor:

1.

tum est. Fit enim cuiusque cibi in animantis alimentum conuersi, usque ad seminis generationem triplex concoctio, sequente nihilominus ea qua omnium concoctionum est purissima. Alimento namque per man-ducationem ad ventriculum demisso, mox quod syncerum alimentum reliquis destinatur partibus (excremento sicco per intestina ad aluum depulso) per venas meseraicas exurgentes, raptum ad vnam veluti por-tam, ex innumeris canalibus corriuatum, recinori infertur. Vbi ad

2.

prioris in ventriculo concoctionis rationem, altera mox etiam in he-pate ad ipsum derivati alimenti fit concoctio: & separatis superfluis, vtraque hinc scilicet, & humore aquoso a vasibus emulgentibus attracto, vt colatus per renes, inde per vteretres meatus in vesicam defluat, resi-duum per concoctionem hanc hepatis defecatum, sanguis inquam ad eor, velut ad vitalem administrationem transmittitur. In corde rursus

3.

tertia semel sumpti alimenti fit concoctio. Illic enim sanguis vit ali assumpto spiritu, per singula corporis membra diffusus, rursus quod in se superfluum est per latentes poros excernit. Tandem hic spiritus per vasa spermatica, venae cauae ramos, derivatum sanguinem, am- plius illic concoctum, in spermatis naturam couertit, minimorum ad hoc vasorum crispatis reuolutionibus & glandulosa testium & quas parasitatas vocant substantia, coaducantibus. Sic elaboratus in hepate sanguis,

Quomodo nascatur semen.

sanguis, & in vitalem spiritum magna ex parte conuersus, mox per aortam arteriam eiusque ramos ad omnia reliqua totius corporis membra deriuatur. Inde verò quarto loco (vt hoc præter institutum subijciamus) assimilatio fit, vegetante & confirmante hoc succo vitam qui vltimo omnium purissimus cum vitali spiritu remansit, expulso rursus in sudore per poros, si quid impuri vel relictum vel obortum fuerit.

4.

Cæterum vt planior nobis huius generationis & originis ratio constet, eandem stirpium quoque & si quæ cum stirpibus sub eandem rationem cadunt, originem esse, subiecta breui demonstratione declarabimus. Itaque quemadmodum in cuiuscunque generis seminibus, granum ipsum terræ commissum, omnium sequentium alterationum alimentum, & quasi primum subiectum existit, vnde in similem sui naturam germinat, augetur & excresecit: ita sumptus cibus in humano corpore primam variæ concoctioni præbet materiam. Et vt illic certissimam discretionem puri ab impuro, & residui à superfluo obseruamus, ita hic naturalem inutilis ab vtili separationem certis suis gradibus animaduertimus. Primo enim semen terræ commissum, mox eius humore tumidum, pellicula sua qua conclusum erat sese exiit, sursumque germinando illam, quasi siccum excrementum, inanem proijcit, grano interim, vt ad incrementum tendat, progerminante. Incremento deinde ad nudatam vsque flore frugem tendente, altera depuratio florem in eminentia rami natum deijcit: denudatam autem flore frugis spem, velut hoc quod purum & vtile ex altera purgatione remansit, conseruat. Exinde, fruge iam ad iustam quantitatem enata, tertia alteratio folia, velut huius gradus superfluum, deijcit, fructum vero iam toties excoctum, ad vtilitatem alimenti hominum data maturitate, destinat. Iam vero & fructum ipsum latens in eo semen vel rumpit, vel putrefaciendo excutit terræque commissum, rursus in suæ naturæ proprietatem festinat, non in se quod est manens, sed ad sui primitiui vnde enatum est similitudinem tendens, vt omnino verum in eo esse cõstet, Naturam

Similis ratio
feminum in
stirpibus.

1.

2.

3.

4.

℞ 2 ram

An ex cerebro
genitale se-
men.

ram similia sibi generare. Quidvis enim eius unde enatum est formam & similitudinem naturaliter appetit: unde non è piro mala, ut nec è malo pira, nisi infisionis & plantationis ratione secus fiat, generari videas. Quare idem in hominum generatione, quod in stirpium ortu, agnoscendum relinquitur, ut quoniam ex uno semine membris bene distincta corpora generari videmus, ex distinctis quoque corporis partibus illud oriri credamus. Unde, quid & quàm bene dicant, ipsi viderint, qui genitalem semen tantum ex cerebro generari asseuerant, cum & concoctionum rationi & corporum constitutioni minus hoc sit consentaneum. Certum quidem est, aliquam huius nec paruum etiam partem à cerebro deriuari, potissimam autem ex totius corporis potissimis partibus colligi. Si enim ex vna aut altera tantum parte hoc generari dicamus, illud ipsum non fallaciatione consequi nemo non videbit, easdem tantum partes iterum generari oportere. Rectè itaque dicimus, præter eam quam & à cerebro trahit originem, ex toto quoque corpore eiusque partibus potissimis generari, effectu ipso causam docente, maximè cum membra distincta & ad iustam corporis formam perfectè absoluta in prognatis videamus. Habemus pro nobis contra aliorum opiniones ipsum quoque Hippocratem, omnium medicorum facile principem: qui & ipse genituram ex toto colligi corpore asseuerat, & ita quidem, ut constitutioni generantis, generatum quoque respondeat, ex infirmo inquam semine, infirmo, ex valida vero genitura, valido nato homine. Quibus accedit quod & in liberis quoque non raro eas, quæ & parentibus agritudines vel vitiose corporis nota insunt, obseruamus, quæ genituræ vitio in ipsos transisse omnino credimus. His itaque certò constitutis de genitalem seminis origine atq; materia, hæc præmississe sufficiat.

CAPVT

De mixtura vtriusque sexus feminis, eiusque substantia & forma.

Postquam autem uterus, quod genitale feminei sexus membrum
est, viri genituram conceperit, suum quoque semen illi admiscet,

τ 3

ita

Prima foetus
materia quæ
fit.

ita ut ex ambobus utriusque sexus seminibus una mixtura fiat. Circa hanc autem proximam fetus materiam, non omnibus idem est iudicium. Aristoteles enim feminam menstruum, præparatam dicit esse totius fetus, licet crudam materiam, quæ informetur in tro misso in hæc virili semine in vitalem spiritum verso, qui artificis instar hanc distinguat, & fabri instar rude ferrum malleo super incudem complanantis, formet. Galenus autem ambo in matrice confusa semina primam fetus perhibet esse materiam, & ita quidem, ut sine debitorum mixtura nihil neque concipiatur neque generetur. Licet vero par horum confusio fiat, tamen non eandem eorum esse qualitatem, non est dubium. Calore enim & spissitudine viri genitura muliebri semen superat, quod præ illo magis humidum & frigidum, ideoque & aquosum magis esse, vel temperamenti ratione constat. Nihilominus tamen, licet in tantum qualitate differant, muliebri semen viri geniturae par in fetu constituendo præbet auxilium, ita ut utriusque virtute simul ipsa inter semina mutuo coalescant.

Menstruum
quid sit.

Porro cum sanguis menstruus genitura muliebri materia sit, (ut huius etiam non minus quam virilis genitura origo constet) tenendum est, menstruum aliud non esse, naturali ratione habita, quam tertia concoctionis excrementum, singulis mensibus collectum expurgatumque, à mense lunari menstrua purgatione dicta. Quævis enim femina eius quæ purgationem hanc ferre potest ætatis, & ætate modò corporis bene constituta, naturaliter singulis mensibus ab hoc superfluo purgari debet. Et ea ipsa de causa expurgatione hanc Germani florem vocant, quod quemadmodum arbores quæ flores non emittunt, vel senio vel natura vitio, non fructificant: ita etiam quævis femina, hoc flore, hac inquam purgatione suo tempore destituta, naturaliter neque concipere neque generare possit. sterili vero similis, eadem generandi facultate, aut aliquo vitio, aut propter complexionem nimis humidam & frigidam, exhausto calore naturali, destituta.

Mixtis

Mixtis itaque ambobus semini-
bus & in uterum receptis, mox te-
nui quadam tunica ex calore ma-
trix generata concluduntur, & ad
formam ovi tenuissima pellicula
conclusi coagulantur, quemadmo-
dum adiecta hæc ipsa figura demon-
strat.

C A P V T I I I.

De tribus tunicis quibus fœtus in utero munitur & tegitur.

Generato primum post conceptionem loculo, conclusus in illo se
vitalis spiritus exerit, & munimenta concepti fœtui genera-
tur. Et primum quidem ex extrema seminis superficie, propter mu-
liebris genituræ humiditatem aquosior em, tenuis membrana genera-
tur, quæ propter humidior em qualitatem latius extenditur, pelluci-
da primum, post partum autem in fasciculum conclusa, chorion vel
secundæ dicta. Ex huius autem humiditate superflua, generantur &
aliæ duæ tunicæ, quæ à superfluis fœtum muniunt, veluti à menstru-
is post conceptum retentis, nec non alijs quoque superfluitatibus, quæ
neque alimento neque incremento fœtus seruiunt, sed efficiunt ma-
gis, nihilominus tamen in matrice intra secundas usque ad pariendi
tempus retinentur, quando aut sponte rupturæ facta, aut obstetricis
ope soluta, diffluunt.

Prima fœtus
tunica Cho-
rion.

Secunda itaque tunica Arabice Biles, Græcis allantoides dicta, Secunda Bi-
conuexis fœtus partibus adiacens, ab umbilico omnia inferiora con-
cludit, les.

eludit, rugosa & sinuosa admodum; sinuosa vesi non al. simili, in quam vrina, sudores, & si qui alij acriores humores à maturo ferè iam factu profluunt, destillant, & ad pariendi tempus vsque detinentur. Maturiores enim iam infantes non per vreteres ad pudenta, sed meatibus quibusdam per umbilicum extra septum hoc vrinam excernunt.

Ab hac ergo & humoribus alijs fœtus illa tunica munitur, ne horum acrimonia afficiatur, aut impuritatis aliquid sibi contrahat.

Tertia tunica, totum fœtum interius ambiens vndique completitur, & ab humoribus & asperioribus exterioribus tunicis tenerum fœtum defendit, mollicula & tenuis admodum, eoque à Græcis amnœa, quasi ad agni molliem accedens, nuncupata. Quibusdam vero

Armatura conceptus, Arabicè abgas dicitur. Harum autem tunicarum differentias cum contentæ genituræ mixtura, adiecta figura declarat.

Tertia Abgas.

CAPVT IIII.

De tribus facultatibus corpus dispensantibus, & ipso spiritu.

Mixta iam & conclusa vtraque viri & fœmina genitura, mox vis siue facultas, animæ inquam potètia essentialiter ei ad suas in corpore actiones per agendas attributa, se exerit, & triplici ferè modo conuenienter operari incipit.

Prima facultas naturalis. Prima facultas naturalis est, facultatum aliarum fomes & basis, animalibus simul & plantis communis. Hæc mox à tempore generationis vsque ad perfectionem eius quod generatum est operatur, augmen-

augmentando inquam & nutriendo. Locum autem in hepate obtinet, unde deinceps per venas in totum corpus spargitur. Eius vero operatio prima fronte duplex esse deprehenditur. *Alteratrix* inquam, quam *Immutatiuam* nonnulli dicunt, quæ generatim primum seminis substantiam immutat, & ex eo quod ante fuerat in substantiam singularum partium ut singillatim fiat qualibet, conuertit: particulatim vero ex mixtis qualitatibus & elementaribus facultatibus in eam substantiam rursus intendens, per calidum & humidum molliorem substantiam efficit, qualis in animalibus est caro, in plantis vero flores & medulla: per calidum & siccum in animalibus cor, in plantis radices: per frigidum & humidum, in animalibus pilos, in plantis folia: per frigidum & siccum autem in animalibus nervos & ossa, in plantis vero cortices & ligna operatur. *Formatrix* deinde, quam *Informatiuam* vocant alij, quæ eam quæ alteratur materiam, effingit ad eius similitudinem, unde suam traxit originem, partibus suo primitiuo similibus singillatim dispositis. *Hæc ipsa partes quæ cauæ esse debent, veluti intestina, venæ, arteriæ & similia, cauæ fiunt: quæ vero solidæ, solidæ itidem. Et breuibus, hæc omnia singillatim vel minutissima quæq; format, & cuiusuis particule superficiem perficit, ita ut nihil otiosum, nihil etiam superfluum existat.*

His autem principalibus facultatibus ad naturalem vim in perficiendo animali pertinentibus, aliæ quoque auxiliares vel famulantes potius insuper accedunt. *Generatrix* inquam vel *generatiua*, in longitudinem, latitudinem, & profunditatem ipsum generatum diducens. *Auctrix* etiam, quæ per nutritionem auget, & ad iustum augmentum usque perficit. Nec non & *nutrix*, quæ fœtui in utero iam inde à concepto semine seruit fouetque, ut tot ac tantis animalis partibus constituendis sufficiat. *Ultimæ* autem huic aliæ quoque auxiliares facultates quatuor accedere perhibentur. *Attratrix*, quam *appetitiuam* dixere quidam, quæ conueniens nutrimentum singulis partibus sua vice instrumento attrahit, veluti pro carnis

1.
Alteratrix.2.
Formatrix.

Facultates auxiliares vel famulantes.

1.

2.

3.

B

nutri-

nutrimento substantiam sanguinis, pro cerebri vero alimento substantiam phlegmaticam, & similiter in alijs calida & sicca facultate sua operans. Coëtrix vel alteratrix calida & humida vi operans, alimenti substantiã immutat, & diuersa natura alimenta in vnã veluti massam redigit. Retentrix vel retentiua, quæ purum nutrimentum retinet (vnde id excoctum singulis membris assimilatur atque vnitur) frigidi & sicci operosa. Expultrix vel expulsua, quæ superflua, neque quantitati neque qualitati partium conuenientia, ideoque partibus nullatenus assimilanda, humidi & frigidi operae necessario expellit.

Secunda facultas Vitalis.

Secunda facultas quæ in humano semine principaliter operatur, Vitalis dicitur, & suum in corde locum habet. Ea autem cor viuificat, à quo per arterias annexas vitalis spiritus ad omnia membra, naturali facultate disposita, viuificanda, cor atque arterias dilatando & constringendo procedit. Dilatando inquam, quia quæ cordi motiua vis inest, ipsius cordis motum à medio ipsius in omnes extremitates dilatat. Constringendo autem, quia eadem vis cordis motum ab omnibus extremitatibus rursus ad medium ipsius colligit & constringit. Vtrunque vero horum pulmonis beneficio fieri videmus, qui follis instar aërem cordi per arteriam attrahit: is ab eodem rursus ad alias corporis partes per arterias transmittitur. Idem continuo motu pectus mouet, neruis & lacertis motis primitus. Sumè ergo necessarius hic est, tum propter naturalis caloris circa cor mitigationem, qui ex aere frigido temperandi gratia nimium calorem attrahitur, maxime cum tanti caloris ipsum cor esse cõstet, vt nisi ex aere frigidum per pulmonem sibi subinde temperamentum attraheret, in se mox suffocatum periret: tum etiam propter vitalis spiritus nutrimentũ, ex cuius temperamento animalis generatur spiritus, cuius in cerebro sedẽ esse mox dicemus, vnde omnes nerui originem trahentes, per spinam dorfi descendunt, & in corpus hinc inde diuiduntur, nec non & à primitiuo suo animali spiritu operae vitalis spiritus conferuantur. Idem tamen ille per anhelitum

Pulmo.

tum

rum attractus pulmonis ministerio aer, & in vitalem spiritum transiens, multis quoque modis non rara observatione corrumpitur, cerebri inquam dispositione mala, infectione hepatis, affectione cordis, perforatione pulmonis & similibus. exterius quoque accedente nimia aeris corruptione: de quibus in presenti plura dicere, & præter institutum & præter utilitatem aliquam singularem foret.

Tertia facultas Animalis est, quæ regina veluti supremum locum occupat, sedemque in cerebro obtinet. Ea vero triplex certò deprehenditur. Prima enim huius virtus Ordinatrix est, quæ totum cerebrum disponit, & sola suo ordine occupat. In priori enim huius parte Imaginationem, in media Rationem, in posteriori vero collocat Memoriam. Quod enim in prima cellula phantasia concepit, mox id ad Rationis domicilium velut iudicandum transmittit: & quod hic iudicio decerptum, Memoriam ad cõservandum & in effecta dirigendum relegat. Altera Sensitiua est, quam licet variam pro sensuum ratione sciamus, hoc tamen fieri modo teneamus. Spiritus animalis (cui modò in cerebro locum esse diximus) procedens ab interioribus cerebri cellulis, mediantibus nervis quibusdam subtilissimis, sensus format, & sua virtute horum nervorum ministerio, ad oculos visum, ad nares olfactum, ad aures auditum, ad palatum vero gustum dirigit, quos ex sensibus capitis tantum numerari videmus. Tertia Motiua, in cerebro generata: cui mouere proprium dicitur. Sicut enim Spiritus animalis disponit & dirigit ordines ac proprietates sensuum, uti prædictum, ita eiusdem beneficio, motus quoque diriguntur, quibus spirituum virtutes dilatentur, & alia quoque membra dimittantur.

Cæterum ad omnium harum facultatum perfectionem, necessario spiritus excitatur, cuius beneficio & motu continuo tam sensus quam virtutes impellantur, ut actiones suas peragant. Hunc autem dicunt subtilem quandam aeream esse substantiam, quæ corporis virtutes continue ad suas peragendas actiones excitet. Et reuera hic Spiritus subtile quoddam corpus est, caloris vi generatum.

Spiritus quid sit,

B 2 tum,

Quomodo generetur spiritus Naturalis.

Quomodo Vitalis.

Quomodo Animalis.

An spiritus sit Anima.

um, propter sanguinem in hepate scaturientem, per anhelitum & arterias attractus, indeque per venas ad omnia membra diffusus, corpora viuificans; promouedo motui, mediantibus neruis & musculis, inseruiens. Hic autem primo ad hepar dirigitur hoc modo: Calore existente in sanguine, ebullitio quedam fit in hepate, vnde fumus quidam vel vapor prodit, qui mox per venas hepatis depuratus in subtilem quandam aëream mutatur substantiam, & Spiritus Naturalis dicitur, qui sanguinem subtiliat, & inde ad singula membra dimittitur. Inde, ab hepate inquam, idem ille spiritus per venas quasdam ad cor transmittitur, vbi motu partium cordis & agitatione mutua magis purus fit, & in naturam magis subtilem conuertitur, & Vitalis spiritus esse incipit, eò quod à corde per arterias ad totius corporis mēbra se diffundit, & naturalis spiritus virtutem auget & adiuuat. Rursum autem & à corde idem ille spiritus sursum per arterias ad cerebri cellulas penetrans, ibidem plus elaboratur, & in essentiam Animalis spiritus, qui omnium est purissimus, transmutatur, vnde mox rursum per sensuum organa ad confirmandos illos aliquatenus dimittitur. Licet ergo idem ille vnus sit spiritus, tamen propter diuersa in diuersis partibus officia, aliter atque aliter intelligitur, vt in hepate Naturalis, in corde Vitalis, in cerebro vero Animalis dicatur.

Ceterum hunc Spiritum non credendum est esse Animam illam immortalem homini à Deo infusam, sed tantum instrumentum & vehiculum eiusdem. Nam hoc spiritu mediante tantum, anima corpori coniungitur: neque tamen etiam sine huius ministerio perfecta animæ in corpore exercitatio est: id quod multis rationibus probare facile esset, nisi alias isthæc de Facultatibus & Spiritu tractatio in longum sat nimis excreuisset.

CAPVT

De vera partium generatione, & incremento foetus pro ratione dierum ac temporum.

Postquam matrix recipiendo genitalem semini naturaliter propria (magneti ferrum, & electro crines ac plumas attrahenti, similis) genitale semen receperit, & calore suo in coaguli vel oui formam ambo semina concluderit, à primo statim die usque ad sextum vel septimum plurimae & subtilissimae fibrae oriuntur, calido motu natae, in quibus mox hepar cum potissimis organis suis naturali virtute generatur. Vitalis enim Spiritus per sua organa ad conceptum semen dimissus, potissima membra intra decimum diem format atque distinguit, intromissus inquam per venas quasdam secundinae, quibus matrix est affixa, quibus sanguis importatur, & ex quibus umbilicus generatur, ut ex tertio capite constat. Eodem vero tempore in concreto semine tria alba minuta puncta concreto lacti non dissimilia, loco hepatis, cordis & cerebri oriuntur, hac ipsa figura teste.

Mox etiam vena per umbilicum directa crassiorem sanguinem in semine confusum, alimento idoneum, attrahit, unde ad huius figurae formam bifurca vena generatur.

B 3

In

Hepatis generatio.

In altero eius venæ ramo sanguis colligitur, ex quo primum hepar generatur, eo modo quo supra de facultate naturali dictum est. Unde facile constat hepar coagulatum & concretum tantum esse sanguinem, massam inquam quandam sanguineam: nec non etiam videre licet quam multas & varias in expulsiua & attractiua virtute venas sibi habeat accommodas. In altero vero ramo generantur textura ille vel tela venarū, cum dilatatione aliarū venarū, nec non ventriculi, splenis & intestinorum in infima ventris parte. Hinc mox omnes venæ tanquā rami ad vnum recolliguntur truncum in superiori hepatis textura ad venam cauam. Is truncus mox ramos venarum ad constituendum diaphragma dimittit, & non paucos in superiorem partem spinæ dorsi supra diaphragma sitam, nec non & in inferiorem vsq; ad femora dirigit.

Cordis generatio.

Deinde cor cum venis suis ab umbilico in semen extentis, vitali virtute generatur, ad spinam dorsi directis, pro huius figuræ demonstratione.

Istæ vero venæ calidissimū & subtilissimum sanguinem attrahunt, ex quo cor generatur in membrana cordis vel pericardio, natura carnosum & crassum, pro calidi membri ratione necessaria.

Vena caua autem extendens se & penetrans interiorem concavitatem dextri in corde lateris, sanguinem pro cordis alimento eò derivat.

Vena immota vel trāquilla.

Ex eodem etiam eius venæ ramo in eadem cordis parte, alia quadam vena suboritur, immota quibusdam vel tranquilla dicta, eò quod pro aliarum cordis venarum pulsantium ratione non pulset, sed tranquilla delitescat, in hoc ordinata, vt excoctum in corde sanguinem ad pulmonem dimittat, binis arteriarum instar (vnde
vena

vena arteriosa dicitur) circumdata tunicis. Caterum in concavitate sinistra in corde partis, maxima vena pulsabilis Aorta dicta oritur, vitalem spiritum per sanguinem cordis in omnes venas pulsabiles corporis diffundens. Vt enim vena caua origo est omnium venarum per quas corpus totum sanguinis nutrimentum attrahit: ita ab Aorta derivantur omnes vena pulsabiles, per totum corpus spiritum vitalem undiquaque diffundentes. Cor enim fons & origo vitalis caloris est, sine quo nullum nec animal neque membrum foueri posset.

Aorta

Sub modo dicta magna Aorta in concavitate sinistra cordis, alia adhuc vena, arteria venosa dicta, oritur. Ea etiam si verè pulsabilis vena sit, & vitalem spiritum dirigat, unicam tantum tamen tunicam habet pro sanguinearum venarum more. Ideo vero illa condita est, ut frigidum aerem à pulmone ad cor refrigerandi gratia deriuat, & nimium calorem temperet.

Arteria venosa.

Quia vero ex utraque concavitate cordis vena prorumpunt & pulmoni inferuntur, ex his pulmo quoque formatur. Vena enim è dextra concavitate cordis procedens, sanguinem producit subtilissimum, qui dispersis hinc inde fibris in carnem pulmonis mutatur. A magna vero vena cordis & hepatis, caua inquam & aorta, generatur totum pectus, nec non successiue etiam cum brachijs crura.

Pulmonis Generatio.

Intra predictum tempus generatur etiam suprema & potissima huius structura pars, cerebrum inquam, in tertia huius massa pellicula. Repleta enim tota seminis massa animali spiritu, contrahit is magnam genitalis humoris partem, & in concavitatem quandam, in qua cerebrum formetur, concludit. Externè autem operculo quodam circumquaque tegitur, quod calore

Cerebri Generatio.

ostium & siccatum, in os redigitur, & Cranium fit, pro precedentis figura forma.

Neruorū origo.

Sic autem formatur cerebrum, ut vitalium spirituum omnium naturas concipere, retinere & mutare possit, unde etiam & rationis & omnium sensuum initia proueniant. Ut enim ex hepate venæ, ex corde vero arteriæ suam trahunt originem: ita etiam à cerebro nerui mollioris & lenioris naturæ existentes, oriuntur, non venarum more concaui, sed solidi. Illi autem prima & potissima omnium sensuum instrumenta sunt, per quæ omnes sensuum motus propter vitalem spiritum rite fiunt.

Medulla spinæ dorsi.

Post neruos ex cerebro etiam medulla spinæ dorsi generatur, non absimilis à cerebro naturæ, ut vix medulla dici possit, tum quod nullam ad medullam similitudinem habet, tum quod nec substantia illam refert. Medulla enim superfluum quiddam est alimenti membrorum ex sanguine ortum, ad humectanda & vegetanda corporis ossa destinatum: cerebrum autem & medulla spinæ dorsi ex semine suam trahunt originem, non pro alendis aut vegetandis alijs deputata membris, sed ut per se priuatas corporis partes constituent, propter sensuum motum & usum, ut inde omnes alij nerui sua initia sumant. Ex medulla enim spinæ dorsi plures nerui oriuntur, ex quibus corpus sensum & motum habeat, sicut ex facultate vitali & animali bono discrimine constat, ut in superioribus capitibus declaratum est.

Fœtus.

Porro hic notandum est, ex ipso semine generari cartilagineas, ossa, tunicas venarum hepatis, & arteriarum cordis, cerebrum cum neruis, rursus tunicas & panniculos tum alios tum tegumenta fœtus. Ex proprio vero fœtus sanguine generatur ipsa caro, & si quæ carnosæ sunt, velut cor, hepar & pulmo. Deinde vero omnia hæc simul vegetantur sanguine menstruo per vmbilici venulas attracto, quæ ex venarum orificijs in matricem directæ obseruantur. Quæ omnia distincte ab ipso conceptu usque ad decimum octauum diem primi mensis fiunt, quo tempore semen dicitur, deinceps vero fœtus & dici

dicti & esse incipit, quod veteres quidam his etiam carminibus complexi sunt:

Sex in lacte dies, ter sunt in sanguine trini.

Bis seni carnem, ter seni membra figurant.

Et aliter.

Iniectum semen, sex primis certe diebus

Est quasi lac: reliquisq; nouem fit sanguis: at inde

Consolidat duodena dies: bis nona deinceps

Effigiat: tempusq; sequens producit ad ortum.

Talis enim praedicto tempore figura confit.

C A P V T VI.

De nutrimento foetus in vtero, quibus alimentis alatur, & quando in infantem excrefcet.

D*Vm in vtero foetus est, attracto per vmbilicū fouetur sanguine, quo fit vt post conceptum menstrua mulieribus fluere desinant. Foetus enim tum appetere multumq; sanguinis attrahere incipit. Sanguis autem mox à cōceptu triplici discrimine discernitur. Primam & purissimam eius partem foetus pro alimento attrahit. Secundam minus purā & tenuem sursum matrix per venas quasdam ad vbera propellit, vbi in lac transit, quo iam natus nutritur infans: eoq; fit vt meatus quidam à matrice sursum ad vbera tendant, vt sequenti libro in demonstratione patebit anatomica. Tertia & impurissima sanguinis pars in matrice remanet, & cum secundina in partu & post partum effluit. Inde est quod Hippocrates multum affinitatis inter lac & menstrua esse dicat, cum illud ex*

Tria sanguinis menstrui discrimina post conceptum. Lactis generatio.

C

hi

his fieri contingat. Galenus etiam huius rei gratia eleganter monet, infantem plus ex matre quam à patre habere, eo quod primum semina menstruis augeantur, mox his in utero nutriatur fœtus, rursus natus alatur lacte: & quemadmodum quævis stirpes plus ex terra quam parente planta habent, ita infantes plus ex genitrice. Hinc etiam fieri ait, quòd tanto plus matribus tribuatur, quanto plura ipsæ dederint.

Ceterū formatus iam & perfectus in utero infans, primo mense urinam per umbilici meatus emittet: postremo autem mense, occluso eo ductu, per pudenda, ut supra in 3. cap. de tribus panniculis est demonstratum. Per anum autem dum in utero est nihil excernit, quia per os nullum adhuc alimentum attraxit. Post 45. diem Hippocrate monente vitam accipit, & cum hac animam diuinitus infusam, multorum iudicio, ita ut tum sentire incipiat. Ab eòq; tempore non fœtus porro, sed infans & dici & esse, hac forma, incipit.

Vitæ infantis
tempus.

Motus tem-
pus.

Licet vero hoc tempore sentire possit, motu tamen caret, utpote tener adhuc admodum. De motus autem tempore scitè Hippocrates sic monet, Si duplo accipias à conceptu dies, motum deprehendes. Motus autem numerus triplicatus, indicabit diem partus. Exempli gratia. Si 45. diebus formatus fuerit infans, 90. die se mouebit, qui dies medium tempus est latentis in utero: nono vero mense prodibit & ad partum festinabit, quanquam puella decimo demū mense plerunq; nascantur. Et hæc de formatione, incremento & perfectione pro ratione dierum & temporum.

LIBRI PRIMI FINIS.

L I B E R

S E C V N D V S. 10
LIBER SECVNDVS.

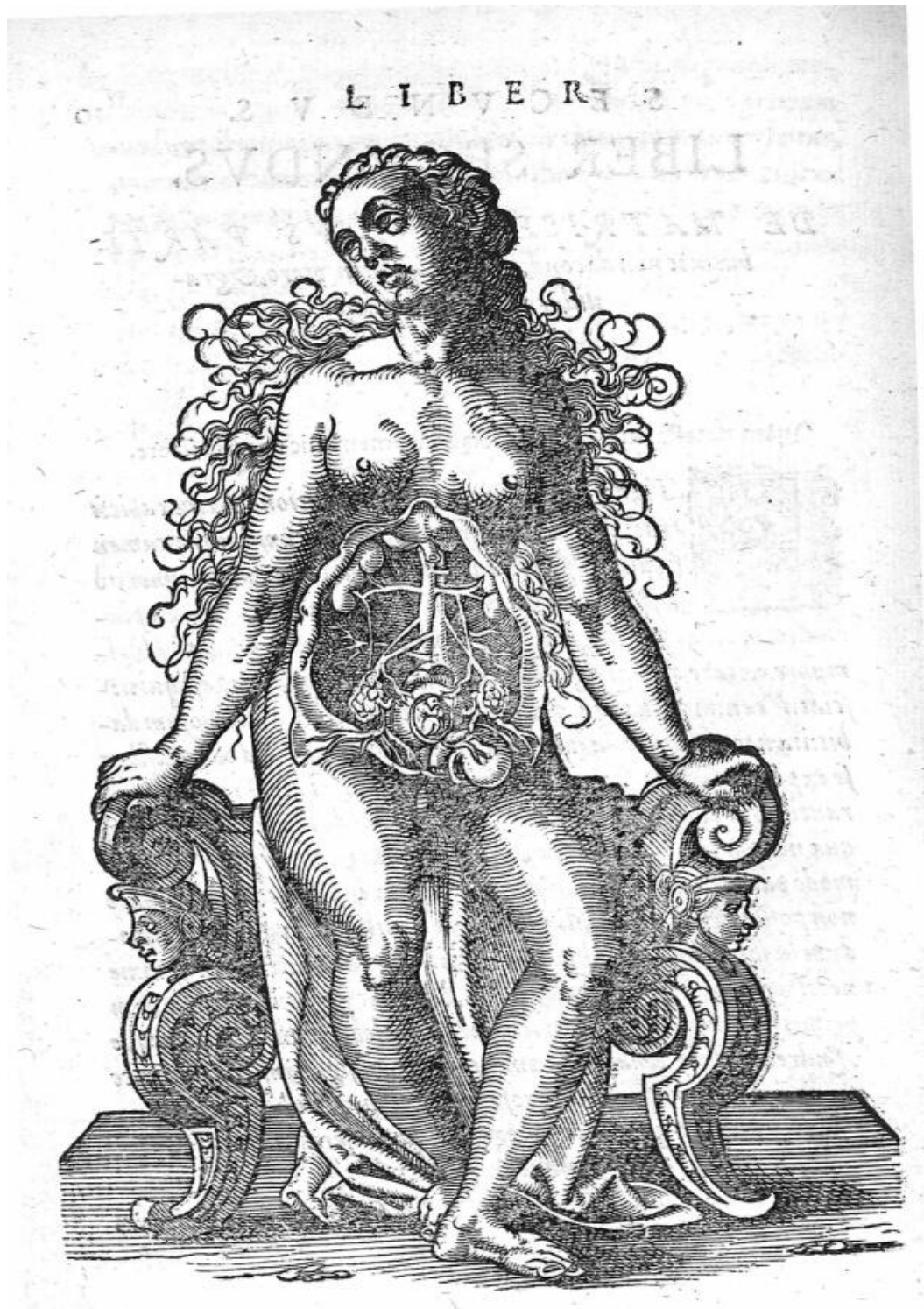
DE MATRICE ET EIVS PARTI-
bus: nec non de conditione infantis in vtero, & gra-
uularum cura & officio.

C A P V T I.

Quàm necessarium sit, matricis anatomen huic operi inferere.

Nam si pro materia & operis ratione, huius capituli tractatio facile omitti posset, circumstantia tamen (quã de prægnañtib; res est) hanc non immeritò postulare videntur. In quauis enim re, obiecta plurimum docere, sensusq; ad percipiendam rei certitudinem plurimum excitare, rudioresq; ex his plura posse assequi, nemo est qui nesciat. Vt enim cæcus, quia luminis orbis est, nihil artificiosum dabit: ita nec obstetrix harum ignara præceptionum in dubijs casibus se expedire poterit. Quomodo solabitur hæc alias quæ propter ignorantiam ipsa formidolosior extiterit? quomodo infanti opem feret, quæ nec partus signa nec prolis conditionem & situm nouerit? quomodo parturienti, cui commoda præcepta ignorantia causa dare non possit? Non ibi consilium, non ibi auxilium. Ergo quemadmodum in speculo quæuis obseruantur, ita in hac tractatione summe necessaria præcepta percipiuntur, quæ huic negotio & cura cum primis seruiunt. Ea causa moti, hanc ex celeberrimi doctissimiq; Andrea Vesalij Anatome fæminei corporis figuram cum matrice & alijs vteri partibus proferre voluimus, ut hæc ceu speculo quotquot prægnañtib; inseruiunt vtantur utiliter.

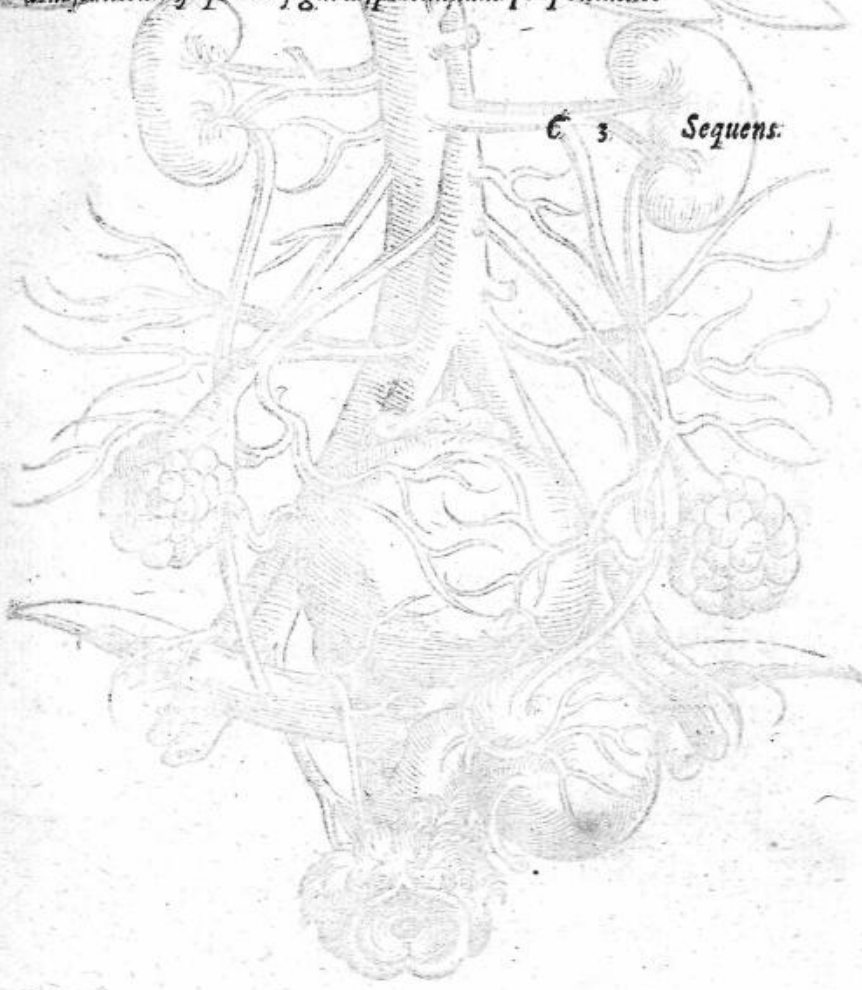
C 2 Cæterum

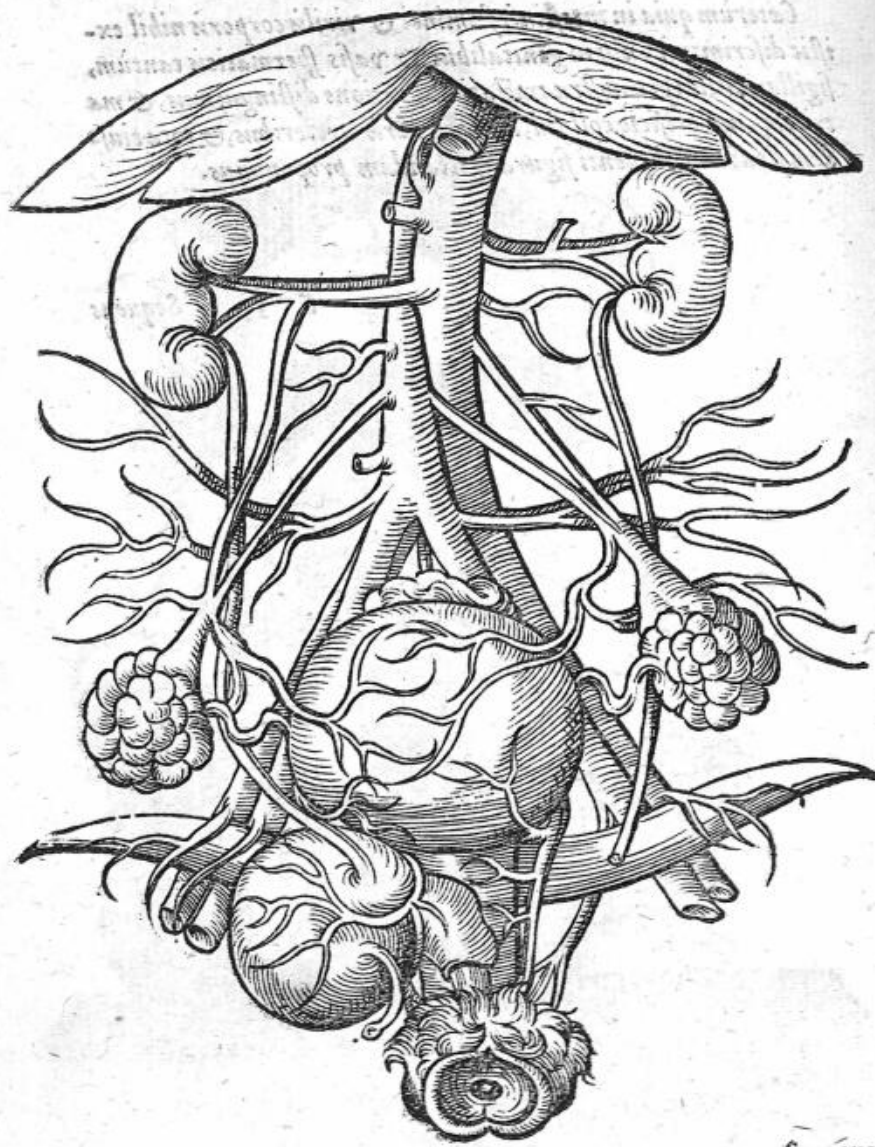

S E C V N D V S. II

Ceterum quia in inaequalis feminei & virilis corporis nihil ex-
 istit discriminis, nisi in genitalibus & vasis spermaticis tantum,
 sigillatim illa pro nostra tractationis ratione distinguimus, & ma-
 tricem cum orificio collisui, annexis poris & reteribus, & tota eius-
 dem structura, sequenti figura spectandam proponimus.

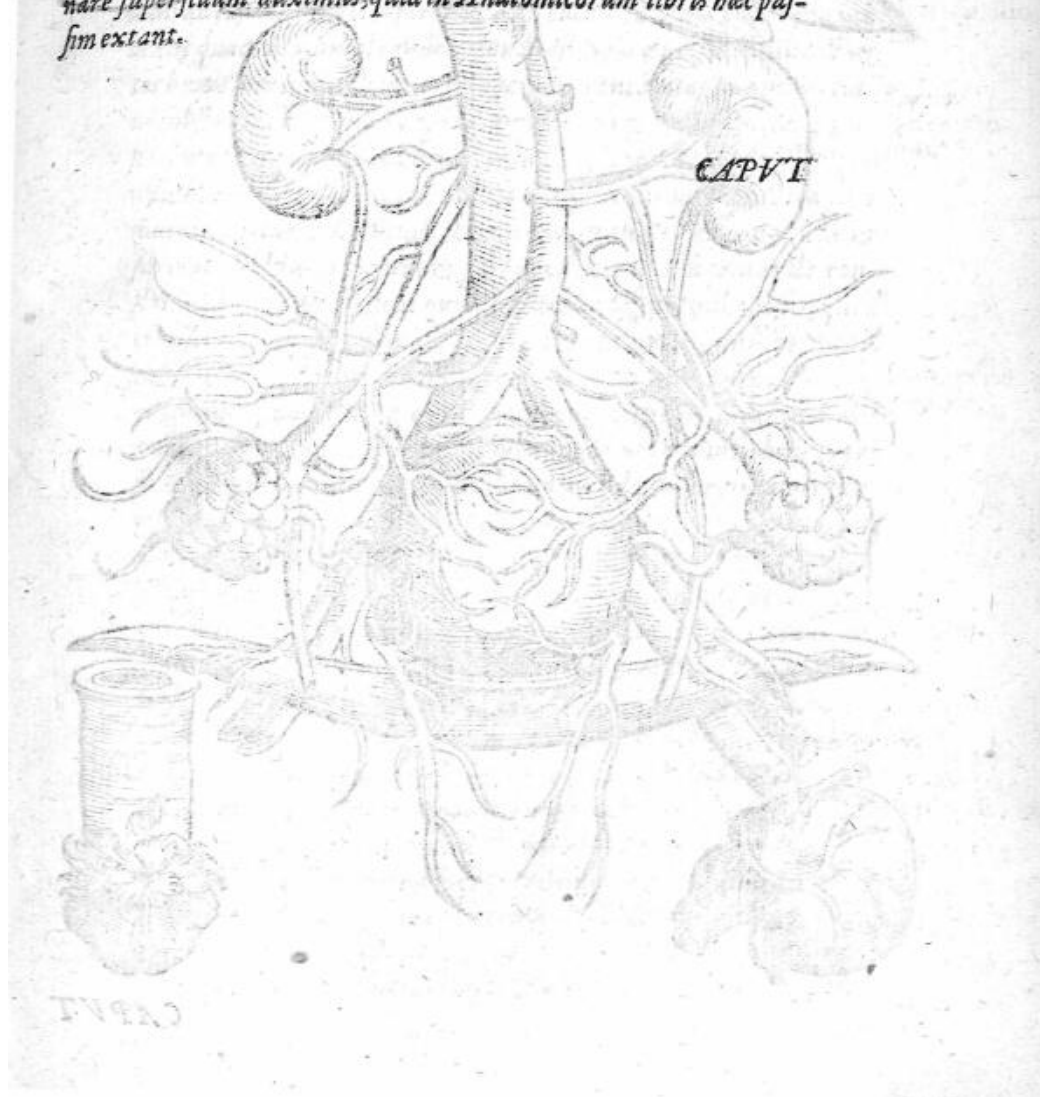

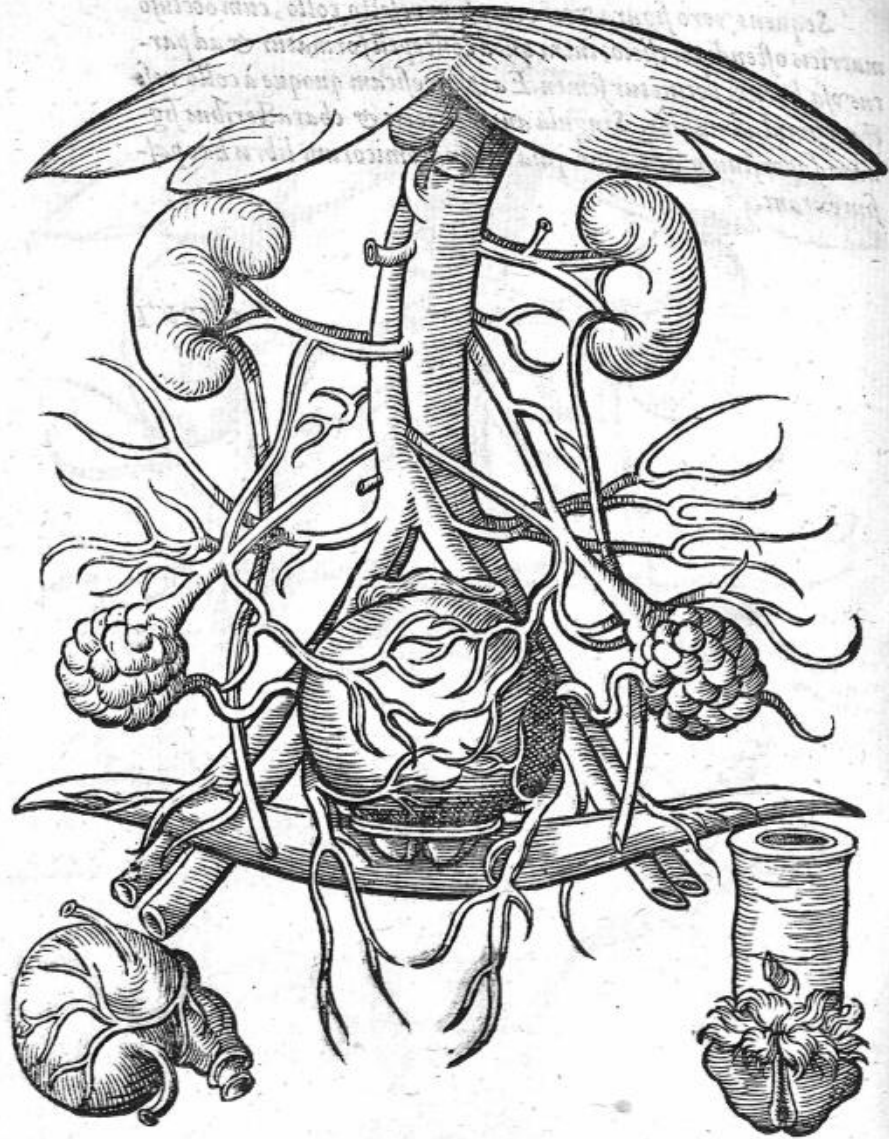

Sequens

Sequens vero figura uterum ipsum resecto collo, cum ocluso
 matricis ostendit orificio, intra quod conceptu formatur & ad par-
 tus usq; horam detinetur semen. Ea ipsa vesicam quoque à collo res-
 eam simul adumbrat. Singula autem literis & characteribus sig-
 nare superfluum duximus, quia in Anatomicorum libris hæc pas-
 sim extant.

C A P V T I I.

De matricis substantia, forma, qualitatibus, & partibus annexis.

Matrix membrum fœmineo sexui proprium, conditum est à natura seminis receptaculum, in quo conceptum retineatur vsq̃ dum ad iustam corporis formam excreuerit. Forma huius quadantenus quadrata, simul tandē rotunda est, vesicæ non absimilis. Partes huius duæ sunt. Prior, receptaculum, concavitas siue sinus, cuius substantia nervosa, ex nervis, ligamentis & carne mixta confusis, vnius tunica, sensu exiguo prædita, arcto meatu constricta, naturalis humoris recipiendi, alterandi & diuidendi appetens. Ea pars matrix dicitur vel genitale membrum, in quo semen concipitur & formatur. Huius meatus & porta post conceptum tam arctè constringitur, vt hæc ne acus quidē sine periculo penetrare possit, quod certissimū conceptus signum est. Non recluditur etiā hic meatus, nisi in conceptu, coitu, partu & menstruis purgationibus. Posterior, cervix siue collum dicitur, lacertosa, quasi cartilaginea carne constans, non sine pinguedine tamen, superius rugam habens & per se satis sensibilis existens. Ea pars pudenda dicuntur, in quorum apice duo labra sunt, præputia dicta, quibus uterus & pudenda teguntur, & contra subeuntem communiuntur aerem. Circa fundum huius partis sub osse sacro vesicæ collum & urinae meatus cernitur, quibus & colon subest. In media parte colli matricis panniculus vaginalis est tenuissimo reticulo non absimilis, multis cōtextus fibris, cuius corruptio, virginittatis est diminutio. Hunc alij eugion, centonem & hymena vocant. Porrò in hac eadem parte à dextra & sinistra duo cornua prominent, ligamēta matricis dicta, quibus & firmatur & ab utraq̃ parte spina dorsi affixa hæret. Ligamentis illis & testiculi, sua natura minores & duriores quàm virorum, annexi sunt. Vtraq̃ autem hæc albis & tenuibus nervis, vasis inquam seminalibus, cincta sunt, ex arterijs compacta. His iidem venulae ex vena caua ductæ affixæ sunt, per varios ramos in matricem diffuse, ad vegetandum fœtum in utero, & menses suo tempore reddendos.

Matricis forma.

Partes. Receptaculum.

Collum vel cervix.

Hymen.

Cornua siue ligamenta. Testiculi.

D

Renes

Renes. *Renes ligamenti quibusdam pone spinam dorsi vtero appendent, calidi & sicci temperamenti, per quos omnis ex venis in vesicam deferenda attrahitur colaturq; aquosa humiditas. Mammæ, frigida & humida qualitatis, venis & arterijs intertextæ, spongia non ab-
Mammæ. *similes, molli carne pulmonis instar constantes, sanguinem dealbandi & in lac conuertendi vim habent. Vt enim hepar attractum chy-
 lum in sanguinem, ita mammæ sanguinē ipsum in lac transmutant. A mammis porro in matricem due venæ descendunt, quæ sangui-
 nem illinc in lac mutandū hauriunt. Quo fit ut nato infante, men-
 strua statim his meatibus ascendant, & in lac transire incipiant, nec
 non mulierum tumescant & indurentur vbera, donec lactando pa-
 pille laxatæ sint.**

Qualitates *Quia non parum matricis qualitates cognouisse iuuat, eas bre-
 matricis. uiter his notis obseruare poteris. Calidam in ijs, quibus pulsus ve-
 lox, sitis frequens, vrina colore intensa, amor Veneris, delectatio ci-
 ta, sperma copiosum, pili crispates, menstrua ad colorem subflauum
 declinantia, tertiumque diem non excedentia. Frigidam, quibus
 pulsus tardus, sitis rara, vrina tenuis & alba, nullus amor Vene-
 ris, semen paucum, delectatio nulla, ignauia socors, pilorum pau-
 citas, menstrua ad albedinem declinantia. Siccam, quibus pulsus
 durus, vrina tenuis, labia sicca, delectatio pauca, menstrua rara.
 Humidam, quibus pulsus mollis, vrina spissa, labia lubrica, delecta-
 tio nulla. Et hoc modo simplices qualitates cognoscuntur. De com-
 positis vel mixtis aliud est iudicium.*

C A P V T I I I.

Quantæ utilitatis sit exactam huius tractationis tenere notitiam.

Diligenter Lectorem hic monitum esse velim, probe aestimare
 quantæ utilitatis sit exactam huius tractationis tenuisse noti-
 tiam. Quid enim sanitati omnibusque humani corporis partibus,
 & tuendis & restituendis, hac notitia magis accommodum? Quid
 animos formabit melius, quàm tam eximie structuræ consideras-
 se si-

se finem? Quid iucundum atque decorum magis quam propriae naturae corporisque, quod usque incolimus, tam artificiosam tenuisse formaturam? Partium etiam harum proportio considerata, sobrietatis iubebit esse memores, ne plus æquo repletis illis, debita concoctio perfici nequeat. Cum primum enim prima concoctio naturaliter non procedit, mox etiam omnes fallunt aliae: quo fit, ut corruptis humoribus infectoque sanguine repleatur corpus, maximisque detur morbis occasio. Genitalium item membrorum & vasorum seminalium abstrusa & tortuosa conditio situsque, quid aliud quam temperantiae documenta praebent? ut ea propagando humano generi tantum, releuandisque corporibus & tuendae sanitati seruiant. Nec dubium, ea ipsa causa naturaliter quoque humani generis viribus derogatū esse, porroque derogari plurimum, propter immoderatum harum partium usum. Quid quod diligenter perpensa harum rerum structura, & mirabili naturae in perficiendo homine artificio, nostri quoque nunquam non admonemur officij? ut quantum in nobis est diligenter conseruemus, quae tanto negotio vix dum natura produxit: & charitatis memores, non in ea mutuo sauiamus, quae natura communi parente procreata possidemus corpora, eadem vnius corporis variorum membrorum compage perpensa, quam in vno corpore natura quam optime finxit & sociali lege constrinxit. Et quod summum est, ex tam artificiosa nostri corporis structura profundissimam Dei sapientiam, bonitatemque stupendam, nec non propriae conditionis finem, illius inquam gloriam nostramque salutem agnoscere, & summa gratitudine tanto conditori nunquam non respondere, monemur ac discimus.

C A P V T I I I I.

De conditione infantis in vtero, & grauidarum cura & officio.

Conceptum semen usque ad 45. diem in iusti infantis formam mutatur, & tunc quorundam doctorum iudicio vitam accipit,

D 2 pit,

L I B E R

Infans quando dicatur.

Cura grauidarum.

Artes & acta scortorum & veneficarum.

pit, eoq̄ non fœtus porrò, sed infans dici debet, licet motu ob mirè teneram conditionem adhuc careat. Tenero enim tunc arborum flori simillimus est, qui quavis aura pluuiâq̄ facile deiicitur: eaque de causa summa cautione opus est, ne quid periculi grauidis aliquo modo contingat, vel metu repentino, terriculamentis, incendijs, fulgure, fulminibus, monstruosis hominum bestiarumq̄, aspectibus, gaudio, dolore, mœroreq̄ nimio: vel nimio exercitio motuq̄ currendi, saltandi, equitandi: vel repletionem ex cibo potuq̄: vel ne correpta morbo aliquo, acutioribus vtantur medicaminibus imperitorum vsq̄ medicorum consilio. Rursum ne malis vetularũ, veneficarum & scortorum vtantur artibus, quarum & tollendarum & puniendarum cura in primis magistratibus, vt pote plebis patribus, debebat esse propria. Quot enim virgines, quot item vidua his implicitæ artibus scelerata dedere infanticidia? Sed è multis pauca commemorabo, quibus longo admodum tempore pestes illæ per totum orbem liberrimè vsq̄ sunt, reliqua reliquis æstimanda relinquam, saltem maleficis harum artibus proditis aliquantulum. Cum primùm compressæ aliquam in se mutationem fieri animaduertent, veluti appetitus varios, cibi potusq̄, soliti fastidium, vomitus continuos, nauseas matutinas, passionem cordis, deliquia, dentium dolores: statim malis instructæ artibus artissimè se præcingendo prima experimenta faciunt, vt fœtum in vtero conceptum extinguant. Sed cum nullam inde opem senserint, maiora tentant, demonis instinctu maleficam aliquam accedentes vetulam, his morbis curandis egregie instructam, & longa experientia famosam, rogantes de menstruorum retentorum cura, petentes hæc sciendi medicamen & consilium: ea enim retenta parere dolores in præcordijs & femoribus, multosq̄ ciere vomitus. Malefica rei non ignara vetula, phar-maca iubet à pharmacopolis petere, nec non aliunde quasdam herbas colligere, monendo, vt his in vino vtantur, alijs suffiantur, alias calceis imponant, alijs quotidie mane & vesperi aqua decoctis pedes & crura abluant, de nonnullis etiam decoctis mane & vespere

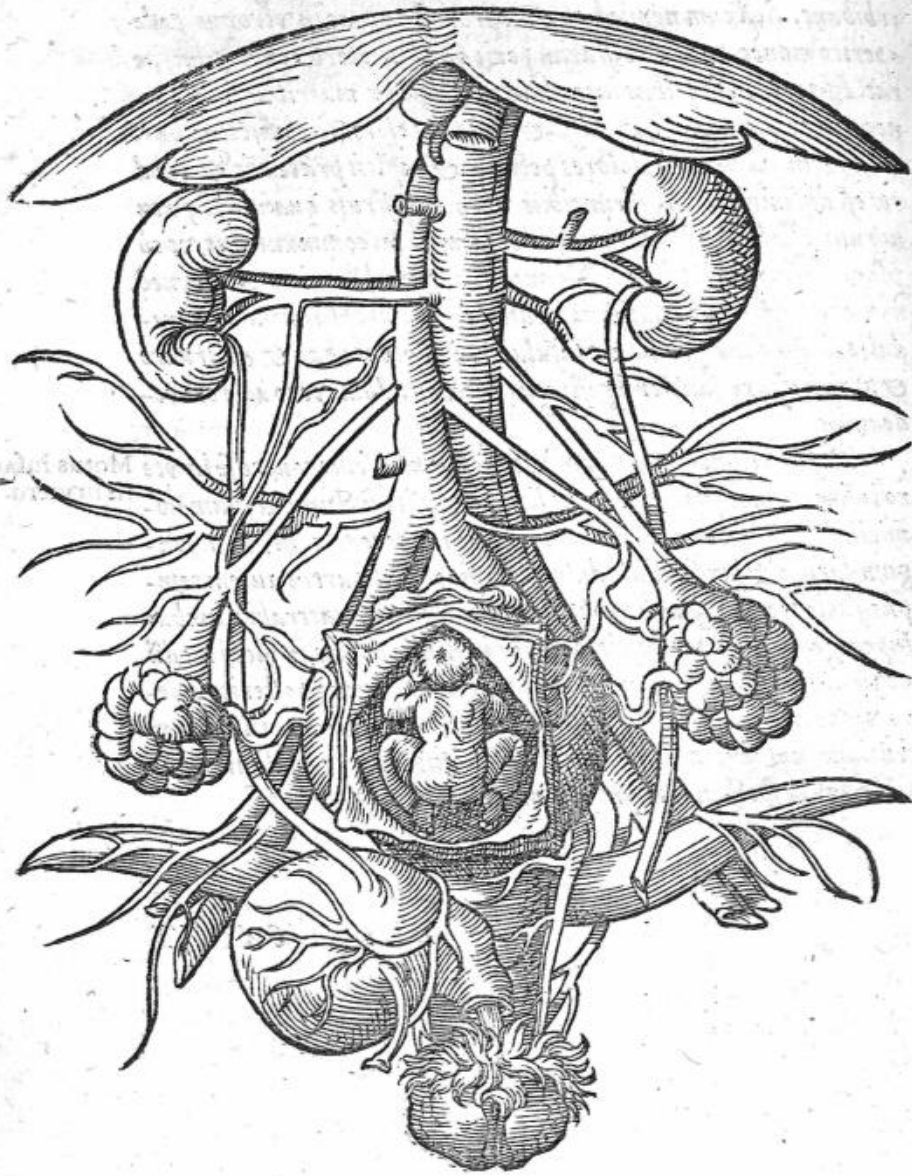
ri bi-

ri bibant. Sed cum neque hæc cura prodest, venas in utroque pede aperire monet, quo factò, statim perit quod in utero conceptum fuerat. Hæc obseruantibus interdum patribus & matribus familiâs, nec non etiam quibusdam alijs, & quod res est certò conijcientibus, mox tormina ventris, dolores pectoris & capitis prætexüt, & quod res est dissimulant. Redeuntibus vero menstruis quando se factu norunt esse liberas, alijs quoque easdem artes communicant, ut eò plura infanticidia fiant. Nonnullæ autem obstetrices etiam, nec non chirurgi & imperitiores medici, interdum plus nimium credulitate quid magno malo consulunt. Sed omnia hæc & obseruare & præoccupare sancti magistratus interest: Iam vero ad rem redeamus.

Post tertium & quartum à conceptu mensem mouere se in utero infans, & aliquantulum explicare incipit, arctumque suum domicilium in latius diducere, quo fit ut turgere uterus, & in longum, latum & profundum diduci incipiat. Sub partus autem tempus facie versus genua propendet, utraque crura attrahit, ambas super genua manus abijcit, naribus in medio positis, in globi modum conuolutus, anteriori parte tergum matris respiciens, posteriorem vero ventri matris obuertens. Et licet quidam Anatomici diuersum sentiant, nos tamen uti non rara experientia deprehendimus subiecta figura spectandum proponimus.

Motus infantis in utero.

C A P V T V.

Quomodo se infans in vtero, quinto, sexto, septimo & octavo mense habeat; nec non de discrimine sexus & formarum.

Post tertium & quartum mensem infans in vtero vberiori alimento vitur, eoq; vegetatur magis magisque, donec pariendi tempus aduenerit. Sciendum autem quando sexto mense natus fuerit, vitam naturaliter retinere non posse, eò quod (licet distincte formatus) nondum tamen iustæ perfectionis sit. Si vero septimo mense nascatur, viuet facillime, quia tum satis perfectus existit. Quod vero octavo mense nati rarissime viuere possunt, cum qui septimo nascantur plerunq; in viuis maneant, non sine ratione sit. Septimo enim mense semper mouetur infans ad partum, quo tempore si tantarum virium fuerit, ad partum prodit: si non, in vtero remanet, donec satis inualuerit, per duos inquam menses reliquos. Post eum motum mensis septimi si non exeat, in alium se vteri locum transmouet, adeoq; eo motu debilitatur, vt si sequenti octavo mense ad partum procedat, viuere propter eum motum omnino nequeat. Neque enim sola hac, sed duplici motione infans ad mortem debilitatur. Primo, quando post motum septimi mensis octavo mense nascitur, vti modo diximus. Deinde, quia (pro astrorum ratione) septimus quisq; mensis noxium & damnosum cuiq; fœtui motum parit, Sole inquam eo tempore semper in opposito signo stante: & , quod octauus mensis Saturno proprius sit, hosti omnium quæ vitam accipiunt.

Sciendum item masculos in dextro matricis concipi latere ex vberiori semine, ex dextro viri testiculo prodeunte: fœmellas autem in sinistro, ex sinistri testiculi semine. Dextrum enim latus propter hepar calidius est, sinistrum verò frigidius. Principaliter autem vberior seminis caliditas masculis progenerandis causa est.

Quod etiam pueri parentibus suis interdum similitudine formæ respon-

Cur septimo mense natus infans possit viuere.

Duo lethiferi motus infantium.

Discrimen sexus.

Similitudo formæ cum parentibus.

respondent, idem virtute seminis fit, vt cuius semen virtute plurimum superat, infans ei magis forma respondeat. Sed & hic astrorum motus aliquid posse creditur, vt quando semen sub bonis planetarum concipitur aspectibus, egregiam hoc formam: quando vero malis, tetram vicissim conciliet. Et hæc quidem hætenus.

C A P V T V I.

De præceptis quibusdam, prægnantibus vsq; ad partus horam ad varios casus admodum necessarijs.

DEinceps salutaria & necessaria aliquot prægnantibus præcepta dabimus, quibus instructæ certo sciant, quomodo se à conceptu ad partum vsq; gerant, ne quid illis periculi cueniat, aut præceptorum negligentia difficilem sibi partum faciant.

1. Ante omnia hilari sint animo, luctu & curis ne conficiantur, gaudijs mediocribus dent operam. Hæc enim & infantem exhilarant, & facultates fœtus omnes excitant, & in membris eius confirmant, vt ex 3. cap. constat.
2. Deinde omni motu vehementi ac laboribus difficilibus abstineant, & modico vtantur exercitio, subito nõ exiliant aut assurgant: non currant etiam, neq; saltitent, nec equitent, neq; se comprimant aut coarctent, aut onus aliquod maius subleuent. Somnus quidem illis apprime conuenit.
3. Rursum, frigidiores & asperiores ventos, æstus magnos, iram, animi perturbationes, terrores, Venerem nimiam, & omnem edendi & bibendi intemperantiam caueant.
4. Victus grauidarũ frugalis & mediocris sit, crudioribus & erassis cibis, qui facile concoqui nequeunt, abstineant: puta, lentibus, fabis, milio, carne bubula, salsa, & frixa, frugibus, lacte, caseo & similibus. Vtantur autem gallinarum pullis, ouis, pulmentis varijs, quibus, ouilla & vitulina carne. Proderit interdum & cinamomo & myristica nuce cum saccharo vti. Pro potu vinum album mediocre seruiat.

Primis

Primis quatuor à conceptu mensibus (Hippocrate monente) 5.
 venas non aperiant, cucurbitulis & scarificatione abstineant, ca-
 tapotia nulla sine periti medici consilio sumant. Eo enim tempore
 fœtus ligamenta adhuc admodum mollia & debilia sunt, eoque facile
 fœtus destruitur, & alimentum illi subtrahitur.

Quod si contigerit prægnantium aluum duram fieri, spinachi- 6.
 am non paucò butyro conditam, lactucas etiam aqua mollitas, cum
 sale, vino & aceto sumant. Quæ si aluum non laxauerint, supposito-
 rijs utantur ex melle & vitello, vel saponè Veneto confectis. Si ve-
 ro tanta constipatio fuerit ut nec illa cura profutura sit, consilio
 periti medici potione ex decoctione foliorum senæ unâ cum cassia
 nouiter extracta utatur, quam medicus pro constipationis ratione
 semper aut plus aut minus præbere poterit.

Quod si cum grauibus symptomatis conceperint, & post conce- 7.
 ptum usque syncopam passæ fuerint, bibenda erit aqua acetosæ &
 rosarum calefacta, mixta cinamomo & tabulis quibus Manus Chri-
 sti nomen est, vel Diamargariton. Vel aqua rosarum & buglossæ
 cum paucò cinamomo, chariophilis & croco tritis permixta, in pa-
 no aliquoties complicato ea aqua merso tanquam epithema pecto-
 ri erit imponenda.

Quod si ante tempus parituræ videntur, veluti mense septimo 8.
 aut alio immaturo tempore, & iam pariendi dolores senserint con-
 citatos, vel propter nimium aliquod exercitium, vel propter alui
 duræ compressionem vel propter febrim aut morbum alium aliquem:
 super prunas ex thure suffitum excipiant. Hoc enim fecisse, & ma-
 trici & infanti non parum addit virium. Deinde anteriora ab-
 luant alumine, gallis & consolida maiore in aqua pluuiiali, vino &
 aceto decoctis. Quod si propter syncopam infirmiores futurae sint,
 Diamargariton vel manus Christi sumant, eo quo prius modo di-
 ximus.

Quod si cibi nausea illis obrepserit, vel cibum sumptum conco- 9.
 quere nequeant, hoc Syrupò utantur.

E

Syrup-

R. Syrupi malorum granatorum ℥. j. s.
 Musci,
 Ligni aloes ana. ℥. j.
 Cinamomi ℥. s.   Misce cum
 Aqua acetosæ ℥. iij.
 Fiat haustus.

Syrupum hunc quotidie ieiuna bibant bene calidum. Pro confor-
 tatione ventriculi etiam utantur hisce tabulis: R. Confectionem
 Diambra mane & vesperi, sumptoq; cibo itidem. Imponant etiam
 ori ventriculi sequens emplastrum.

R. Mastiches,
 Cinamomi,
 Rosarum rubearum,
 Salvia,
 Mentha,
 Balauftij ana ℥. s.
 Olei de Cytonijs
 Terebinthina q. s.

Fiat emplastrum, de quo sume q. s. ad illinendam alutam latitu-
 dine & forma scuti, quod tegatur serico. Vel hoc unguento utan-
 tur:

R. Mastiches,
 Mentha,
 Thuris albi, equalia pondera.

Tritica singula oleo misceant communi, & os ventriculi perun-
 gant.

10. Quod si per uteri gerendi tempus menstrua senserint, lac dulce
 in quo chalybs extinctus sit parabunt, ex eo bibent, comedent, pul-
 menta & offulas coquent. Sudare etiam his vsæ rebus poterunt.

R. Plantaginis maioris,
 Inulae campanæ,
 Pentaphylli,

Stec-

Stercoris columbini,

Culmorum fabaceorum & auenæ: ana M. j.

Omnia in aqua simul decoquantur, & sudores euocentur insidendo.

Sunt etiam nonnullæ quæ raro iusto tempore, sed nimis cito & ante tempus pariant: & dum grauidæ sunt, balnea pro pedibus & cruribus sibi parent, in quibus quotidie vna ante cœnam hora & tribus post cœnam horis rursus vna desideant, & satis calefactæ crura calidis pannis abstergant. Balnea autem talia erunt:

R. Saxifragiæ,

Chamæmeli,

Salis,

Anethi, ana M. j.

Vti etiam hoc electuario mane & cubitum ituræ poterunt.

R. Electuarium letificans, cum been albo & rubeo tritis mixtum.

In primis vero hoc (quod multa experientia cognitum est) valde proderit. R. Pelliculas ex ventriculo gallinarum extractas, has tritas, aliquot diebus mane vnius floreni pondere cum vino ieiunæ sumant. Et hæc quidem generalia præcepta sunt, multis aptata casibus, vt singulis certo constet quomodo se à conceptu vsque ad partus horam gerere debeant, quorum notitia

non tam utilis, quàm vsus necessarius existit.

L I B E R
LIBER TERTIVS.
DE PARTV. ET PARTVRI-
entium infantiumque omnia
ria cura.

C A P V T I.

De legitimo partus tempore & forma, & parturientium doloribus.

INSTANTE iam nono mēse, infantis alimen-
tum in utero deficere incipit, propter infantis ad-
quam excreuit magnitudinem. Iam enim magnus
multo alimento indiget: quod quia sufficiens per ve-
nulas & umbilicum porro attrahere nequit, magno impetu in ute-
ro mouetur, adeo ut ligamenta, venulas cum tunicis quibus inuo-
lutus

lutus est, secundinam inquam, cum duabus reliquis tunicis, de quibus supra dictum est, perumpat, & pro huius figura ratione se ad partum expediat.

Hac indicatione obstetrices & alie quæ interdum prægnantibus adsunt mulieres, veros partus dolores obseruent: qui re ipsa nihil aliud quàm perfecti iam infantis imperus sunt, quibus impelluntur & rotantur, deorsumque ad inferiora exeundi gratia contendunt. Ruptis enim ex impetu membranis & reclusa matrice, humores diffluere incipiunt, quibus liberatus iam infans mox aerem sentit, & huius vitæ cupidus, exitum matricis versus voluitur, capite orificio matricis obuerso. Et hæc legitimi & maxime naturalis partus forma est, si caput primum ad exitum ducatur, deductis ad latera manibus & super coxas applicatis, vti præsens adiecta figura offendit. Non naturalis autem partus dicitur, si harum conditionum aliqua defuerit. Curabit itaq; obstetrix, vt maturè ad quemuis partum excipiendum, a pro sedili, cultro, spongia, vinculis, calidoque ex lilijs oleo, quo & parturientis vteru & manus suas cõmode perungat, instructa sit.

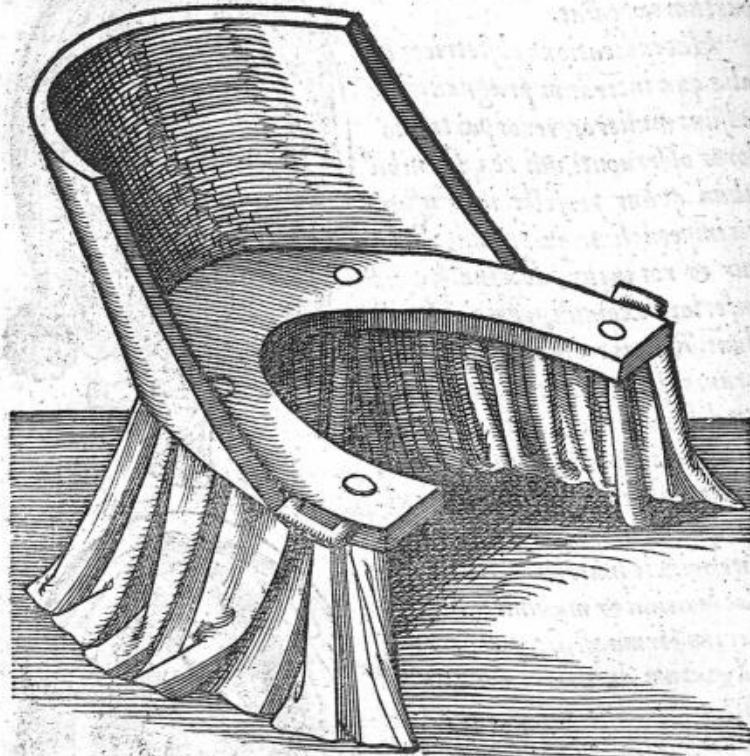

Partus dolores quid.

Naturalis partus qui.

E 3 CA

Quod autem ipso partus tempore obstetricum officium sit, & quomodo actio ipsa procedat, deinceps dabimus. Primò tempus nôrit, & veros dolores obseruet, prænantem etiam verbis consoletur, nec non confirmet, & ad obsequendum hortetur alacriter. Reliquas simul presentes cohortetur itidem, in primis ad pias fundendas ad Deum preces, deinde ad facienda simul sua vt possunt officia. Quo facto ad sedile prænantem deducat, quod tali forma instructum esse debet.

Sedile

Sedile ipsum semicycli forma sit, quatuor suffultis pedibus, fulcro à tergo aliquantulum retrorsum deducto, panno nigro subitus ad terram usq; propendente obductum, ea ratione, ut tecta sit parturiens, reliquaq; interdum, si necesse fuerit, mulieres ubiq; manus admouere possint. Sedes ipsa pannis munita & obducta sit, ne laedatur enitens mulier, aut infans alicubi propter dolores & motus matris forte impingens.

Sedile quale sit.

Postquam autem in sedili iam enixura pragnans confederit, obstetrix unam aliquam à tergo mulierem illi adhibeat, quae pragnantem comiter utroque brachio complexam teneat, & si opus sit, feruentibus doloribus & nitente pragnante, uterum eius utraque manu comprimat, deorsumque aliquantulum infantem compellat. Alias vero duas à lateribus sistat, quae nitentem & verbis hortentur & ad opem quamcumq; parata adsint.

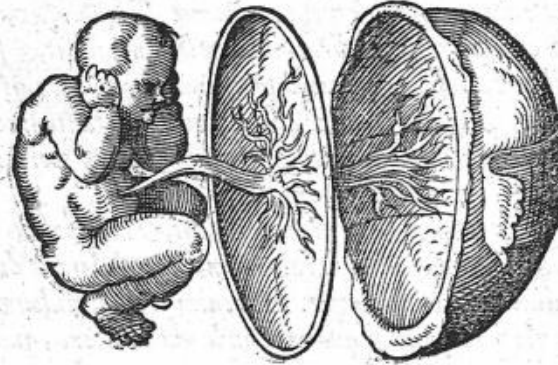
Hoc facto, obstetrix ipsa prona assideat, & manus suas uterumque parturientis, oleo liliorum alborum, amygdalarum dulcium & adipe gallinae mixto perungat. Hoc enim fecisse, multum ijs prodest quae obfiores sunt, & quarum pudenda arctiora, quibus item os matricis siccum, & quae primo iam parturiunt. His & albumen oui miscuisse contulerit.

Postremo omnibus hisce ad hunc modum prae paratis, pragnantem ad enitendum cohortari incipiat, manusque ut debet comiter operi admoueat, digitis inquirendo infantis situm, eique dum dolores sunt commode viam laxando, collumque matricis ubi opus est cautè distendendo, & si qua infans constitit aut impeditus fuerit, digitis percommode ex obliquo in directum deducendo, & ad facilem partum promouendo. Prodeuntem infantem apte excipiat, statimque umbilicum relicta quatuor digitorum circum longitudine, resecet, duploque filo acriter constringat, quam proxime ad ventrem infantis fieri poterit. Quo facto, diligentem secundinae rationem habeat, hanc moueat & ad exitum sollicitet, matrice adhuc diducta & aperta, antequam restri-

Refecatio umbilici.

Et de-

Et a denuo conuieat. Vt autem in refecando vmbilico diligens cura
 Secunda. adhibeatur, tuniculas omnes vno nomine. Secundas dictas, distinctè
 hac figura spectandas dare volumus, quomodo in vtero coherèat,
 & sese mutuo trahant. Secundina enim trium tunicarum pannicu-
 lus est, totum inuoluens fœtum, venis & arterijs matrici affixus,
 per quas sanguinem pro nutrimento fœtus attrahit, & attractum
 per vmbilicum ad infantem dimittit.

Resecto vmbilico totoq; infante, succus iam eius vmbilicus pul-
 uere ex bolo armenia, sanguine draconis & myrrha confecto in-
 spergi debet, pannoq; complicato imposito comprimi. Hoc enim &
 sanguinis fluxui & alijs medetur casibus. Utendum etiam hoc pul-
 uere conuoluto iam vmbilico, & reiectis ligamentis. Sic enim &
 probe sanatur & formatur egregiè.

C A P V T I I I.

De naturalibus quibusdam præceptis, & medicaminibus partus
 moram & difficultatem alleuantibus.

Duplicia im-
 pedimenta
 partus.

QVonia de partus impedimentis releuantibus hic erit tractatio,
 notandum ante omnia partum impediri dupliciter, naturali-
 ter & non naturaliter. Quando non naturaliter impediri contige-
 rit, pro-

rit, procedendum erit iuxta præcepta sequenti quarto libro tradita. Quando autem naturaliter, præceptis hoc capite traditis erit utendum. Ante omnia tam perita rei existat obstetrix, ut quantum in ipsa est, omnia partus impedimenta commode declinet. Quod si autem partum impediri siccitate aut angustia colli matricis contigerit, ex elleboro aut pipere trito parturientis naribus inspirandum aliquantulum. Comprimendum item eius os, detinendus spiritus, prouocandumq; sternutamentum, quo spiritus deorsum compulsus infantem ad inferiora detrudat. Quo & hæc sequentia similiter faciunt. Bursa pastoris arida trita, in vino aut iusculo cicerum sumpta, valde proderit. Item pars mellis vnius coclearis mensura cum dupla aqua calida sumpta. Lac quoque mulieris alterius cum artemisia coma mixtum, & calidū vmbilico impositum. Nec non oleum laurinum in aqua calida aut iusculo cicerum sumptum. Grana etiam piperis duo sumpta & partum & secundas impellunt. Nostrum quo nos potissimum impedito partu & deficientibus doloribus utimur medicamen hoc est:

Quomodo
prouocandus
partus.

R. Trociscorum de myrrha ℥j ℞
Crocigrana X.
Cinamomi ℥j.
Misce cum aqua
Artemisia vel
Pulegij ℥ij.
& fiat haustus vnus.

Haustus.

Haustum hunc prægnans calidum sumat, quo sumpto ad lectum vnus circiter horæ spacio redeat, donec vim huius experta de nouo excitatis doloribus surgens ad labores redeat. Si vero ne hoc profuturum sit, infans autem præmisso capite ad partum impeditus adhuc hæreat, mox harum pilularum septem præbendæ, quibus sumptis rursus aliquantulum quiescat.

Pilulæ.

R. Gumi Bdellij,
Myrrhe,

F

Semi-

L I B E R

Seminis jauinae,
 Styracis liquida, id est stactes,
 Castorei,
 Agarici, ana ℥. s.
 Diagridij grana ʒj.

Misce cum medulla cassia extracta q. s. & formentur pilula ad modum cicerum. Duo hæc pharmaca ocytocia omnibus ferè perioribus medicis probantur & in usu sunt.

Pessarium.

Pessario etiam uti licebit, quod longitudine & crassitudine digiti ex lana pura conficies, sericoq; obduces, quod succo ruta in quo scammonium dissolutum sit intinctum, ritè adhibere poteris. Sunt quæ lapidem aquilinum vel iaspidem à sinistra coxa appendant. Hæc si frustra tentata fuerint, eundo se aliquantulum prægnans exerceat, deinde hoc encathismo utatur, balneo inquam supra ventrem usque ascendente.

Encathismus.

℞. Althæe herbae & radicis, M. ʒj.
 Maluæ,
 Chamæmeli,
 Meliloti,
 Apij, cuiusque M. iij.
 Seminis lini,
 Fænograci ana. ℞. ij.
 Foliorum lauri,
 Lauendulae ana M. ij.

Omnia hæc aqua bulliant, in quam prægnans insideat, aut spongiæ ea calida tinctas ventri & tergo imponat aliquoties. Quo sufficienter factò, calidis pannis foueatur, & ad lectum deducta hoc unguento ungetur.

Unguentum.

℞. Amygdalarum dulcium,
 Pinguedinis gallinæ,
 Olei de lilijs,

Musci.

Muscilagenis althæa ana ℥. s.

Misce cum cera q. s. & fiat unguentum. Proderunt hæc ad secandas expellendas, ut sequenti capite docebimus. Hoc facto, offulam ex duorum ouorum vitellis cum vino veteri decoctam, his speciebus mixtis, præbebis.

℞ Cinamomi ℥. s.
Corticum Cassiæ ℥. ij. (vel potius eò amplius cinamomi loco cassiæ, quam prorsus inutilem seplasiarj hodie ostendunt.)
Crocī ℥. s.
Savina,
Betonica,
Capillorum Veneris,
Distamni,
Fœnugræci,
Baccarum lauri,
Menthæ ana ℥. j.
Os de corde cerui,
Margaritarum præparat.

Misce cum saccharo, & fiat pulvis crassiusculus. Quod si ante infantem secundina prodeat, exitumq; infantis impediatur, resecanda ea fuerit, umbilicus vero ligandus, & pessarium subscriptum collo matricis inferendum.

℞ Bisinaluæ cum radicibus M. ij.
Artemisiæ M. j.
Rutæ ℥. j. s.
Fœnugræci,
Seminis lini ana ℥. j.
Ficus numero X.

Misce, & cum aqua q. s. decoctio fiat, cui percolatæ addantur hæc:

Olei liliorum,

F 2 Olei

L I B E R

Olei lini, utriusq; ʒ ij.

Musci granum ʒ.

Electuarium. In hac decoctione madefactum pessarium collo matricis inseratur. Electuaria etiam hoc mox utatur.

R. Myrrhae,

Castorei,

Calami arom. ana ʒ. ij.

Cinamomi ʒ. j.

Croci ʒss.

Macis,

Sauinae, ana ʒj.

Mellis despumati ℥ss.

Electuarium confice cum aqua. melissae & artemisiae, in quibus decocta sint.

Fenograci,

Seminis lini,

Granorum iuniperi, ana.

Cochleare unum.

Porro cum ex impedimentis talibus debilitata fuerit parturiens, pro confortatione illi in iussulo species. Latifantis, vel Manus Christi perlari, aut Diamargariton praebendum.

C A P V T I I I I.

Quomodo secundae moram facientes ad facilem exitum promouendae sint.

Causae impeditarum secundarum.

1. **S**ecundae nato iam infante multis modis impediri possunt. Primo propter debilitatem matricis quae ex impetu infantis & frequenti eius motu contingit: item propter partus difficultatem, nec non propter continuam matricis distensionem & restrictionem, quibus adeo debilitatur, ut sua virtute (sicuti alioqui natura solet,) secundas expellere nequeat. Deinde si secundae matrici intus affixae haereant, quod propter copiam humoris superflui in utero detenti

detenti saepe fit, propter quam matrici his humoribus infestata secunda facile agglutinantur. Haec non aliter, quam inserta obstetricis manu erunt reuellenda. Tertio, si nato infante statim omnes quae in matrice sunt aquae diffluant, quibus desiccata secunda siccantur, nec non matricis etiam & collum eius propter eam siccitatem asperiora fiunt. Aquae enim illae & infanti & secundis lubricam viam praebere debebant: quare his elapsis, uterus oleis & succis intus & extra perungendus erit. Quarto, quando os matricis propter partus dolores intumescit, ut plerumque fit, nisi provida cura hoc mali declinetur. Quinto, quando in primo partu os matricis nimis adhuc est restrictum. Eandem ob causam, quando obesiores fuerint foeminae, infantem & secundas enituntur difficiliter. Quando itaque moram aliquantulum quacumque de causa fecerint, omnem obstetrix impendet operam, ut has ad exitum sollicitet. Ea enim retentio suffocationem parit, & mala plurima generat. Cum primum enim longius illic detenta fuerit, mox contabescere & foetere incipit, unde dicitur foetor sursum ad ventriculum, cor, hepar & diaphragma, & per consequens ad cerebrum ascendit, unde mox dolores capitis, praecordiorum, imminutio spiritus, deliquia plurima & sudores frigidi proueniunt, ita ut periculum mortis, nec non apoplexia & epilepsia usque timenda sint. Non enim non potest sine malo maximo matricis in corpore contabescere. Dum vero retenta fuerint, omni ea mora cibo & potu conuenienti mulieres reficiende sunt, iisque addendum robur, *offulus* inquam cum solis ouorum vitellis & vino veteri cum saccharo decoctis, croco & cinamomo conspersis. Vel iusculis ex caponibus aut gallinis, itidem cinamomo & croco conditis. Suffitus deinde fient super prunas in uterum recipiendi, ex croco non trito, castoreo, myrrha & cinamomo, de singulis vnius aut alterius fabae pondere. Sit autem infra pannis obduta praegnans, ut fumus ad matricem tantum pertingat. Hoc tam diu fiat, donec suffitus ex speciebus illis defecerit. Deinde ex elleboro aut sternutatorio puluere aliquantulum naribus eius inspirandum.

3°

4°

5°

Suffocatio matricis.

Secundae quomodo sollicitanda.

ingulis

Suffitus.

E 3 dum.

L I B E R

dum, comprimendum os, detinendus halitus, & sternutamentum, ut supra dictum, est prouocandum. Si vero neq; hæc impulerint, Cassiam (vel cinamomum potius) pondere nucis, crocum & cinamomum duarum fabarum magnitudine, trita in iusclo rubeorum cicerum ebibenda porriges. At hoc non succedente, haustum supra cap. 3. descriptum calidum illi præbe, post quem sumptum, cum quiesuerit aliquantulum, non nihil ex elleboro & opopanace, pura lana inuolutum, collo matricis inseratur: & sine dubio secundis breuiliberabitur. Tantæ enim hoc virtutis est, ut mortuos etiam infantes cum secundis efficaciter expellat. In hoc casu unguento Basilico matricem deungere pro expellendis secundis itidem non parum proderit. Horum si nullum eas expulerit, tantumq; periculi fuerit ut de vita parturientis desperandum sit, consentientibus marito vel cognatis, pilulæ sequentis descriptionis septem præbeantur, quibus sumptis lecto decumbat, donec harum virtus novos dolores concitauerit, & secundas expellere cæperit. Nam & hæc tantæ virtutis sunt, ut mortuum infantem & secundas etiam simul expellere possint. Nihil tamen hic temere sine periti medici consilio fiat.

Pilulæ.

R. Castorei,
 Myrrha,
 Stryacis liquidæ ana ℥j.
 Corticis cassiæ, (vel cinamomi potius,)
 Aristolochiæ rotundæ Lugduno. missæ, an. ℥ss.
 Agarici ℥ss.
 Diagridij grana vj.
 Croci,
 Sileris montani,
 Sauiinæ ana grana iij.
 Opij Thebaici,
 Assæ fetidæ ana granum j.

Misce cum Cassia extracta q. s. & formentur pilulæ ad modum cicerum, & ex his septem præbeantur cum aqua pulegij vel artemisi-
 sic.

fiat. Emplastrum etiam illud, si opus fuerit, umbilico imponatur, Emplastrum. hoc modo parandum.

R. Colocynthis decocti in aqua partem unam, & tantundem succi rutæ, quibus miscebis myrrham, semen lini, sænogræcum, hordei farinam, cuiusq; cochlearium, decoquantur omnia simul: emplastrum autem ex his confectum toto ventri ab umbilico ad pudenda usq; imponatur. Probatum quidem aliquando hoc est, sed tamen illo non temere sine periti medici consilio erit utendum. Et hæc quidem de secundis educendis dicta sint.

C A P V T V.

De cura Puerperæ & infantis recens nati.

Liberata infante & secundis puerpera, obstetrix spongiam puram calida mersam sumat, ipsamq; in sedili adhuc desidentem leniter ubi opus est abluat, & si quid de matrice propendeat, oleis calidis rosarum, violarum vel chamæmeli deungat, & calidis panis fortum in suum locum dirigat. Quo facto ad lectum deducatur, ubi locus satis temperatus sit, illic supina recumbat, crura exporrigat, & quantum satis est distingat, reliqua corporis parte tam erecta, ut sedenti magis quam iacenti similis sit, quò si quid restat superflui, commodius diffluat. Quod si primis diebus nimis citò fluxus illi cessarint, ut sæpe fit, pulvis ex elleboro aut pipere naribus singulis diebus semel aut iterum erit inspirandus, pro impellendo fluxu, pro ut videbitur requirere necessitas. Quod si fluxus abundauerit, eòq; puerpera infirmior facta fuerit, multum quiescat, & siccioribus cibis utatur, gallinis puta & caponibus elixatis & assatis, nec non quibusuis in sartagine tostis. Liquidioribus cibis omnibus absteineat: his enim fluxus abundantior fieret. Utatur & confectioe Diatriasandali, ea enim & confortat & restringit, buccella una aliquoties sumpta. Vel si placet sequenti puluere aut tragemate utatur cum pane supra prunas tosto & vino dulci madefa-

Cura matris
primo à par-
tu tempore.

R. Spe-

L I B E R

R Specierum Dianthos,
 Diaplrīs,
 Diamargariton,
 Diacaryophyl.
 Diagalange,
 Diatriasandalon, ana ʒ.ʒ.ʒ.
 Diamusci,
 Diambra ana ʒ.ʒ.
 Sacchari q.ʒ.

Misce & fiat puluis siue tragema, & seruetur in scatula.

Cura infantis
 recens nati.

Infantem autem iam lotum & fascijs inuolutum antequam
 vel ubera sugat vel aliquem cibum sumat, matri in lecto decumben-
 ti à sinistro latere cor prope adhibendum esse primo tempore multi
 dicunt. Naturaliter enim (vt persuasi sunt) omnes ab infante mor-
 bos matrem attrahere, & sine sui ipsius nocumento per fluxum ute-
 ri quicquid mali attraxerit rursus excernere. Præseruare enim
 hoc infantem per totam vitam à morbo comitiali & lepra. Singu-
 lis dum cibo & lacte diebus abstinet vna hoc hora fieri volunt. Eo
 ipso autem tempore sæpius infanti in os inserendi sunt coralli rubei
 præparati saccharo & butyro recente mixti, quia & hij infantem à
 prædictis morbis vsque præseruant. Suspendantur etiam à collo
 eius & brachijs coralli rubei & grana Pæoniæ, confortant enim,
 nec non hilarem ac vegetum faciunt. Et hæc de prima puerperæ &
 infantis post partum cura.

C A P V T V I.

Quomodo & quibus instrumentis impediti & mortui infantes
 producendi.

QVandoquidem matricis partes duæ sunt, quarum vtraque
 neruis, rugosa carne & obesiori spissitudine constat (vti supra
 cap. 3. monuimus) sciendum est, interiorem eius partem, cuius
 porta insensibilis quasi & angustissima est, nec vnquam nisi in coitu
 menstrui

menstruis & partu aperitur, tantam dilatationē admittere posse, ut producendo infanti facile sufficiat, sine omni & prolis & matris nocumento, si naturalis partus extiterit. Hanc autem viam quando infans per se (viti aliās natura solet) neq; inuenire; neq; aperire propter restrictionem interioris portæ, & propter claustra eius impedita, valuerit, tunc obstetrix per unctis manibus digitos inserat, eamq; angustiam quā commodissime poterit in latitudinem tantum diducat, in longitudinem vero nequaquam, ne ligamenta matricis rumpantur, & incurabilis morbus præcipitatio matricis sequatur, eius inquam inuersio, cum exitu & eminentia colli matricis. Itaq; obstetrix in dilatando interiorem partem antrorsum moueat, ut caput infantis quod proximum est inde se exerat, & in exteriorē partem, collum inquam matricis, prodeat. Nam modò dicta dilatatio interioris partis neq; matri neq; proli quicquam incommodare poterit, utpote quā & natura ipsa in facili partu sponte diducit, & post partum restringit iterum.

Præcipitatio
matricis.

Quod si autem propter angustiam alterius partis, colli scilicet, infans prodire nequeat, sed capite illic, reliqua vero corporis parte adhuc in interiori receptaculo hæreat (quod tamen vbi recte proceditur raro contingit) tunc sciendū, exteriorē portā, genitalia inquam, magis diduci & dilatari posse, omnesq; partus difficultates facilius ppeti quā receptaculū interius, eoq; obstetrix rursus pro rei qualitate eā quoq; portā diducat latius, ut totus ad partū infans prodeat.

Quod si prædicta hæc nihil auxiliij dederint, ita ut subinde immotus adhuc infans hæreat, omnesq; partus dolores cessauerint, rursus ad lectum deducenda erit parturiens, & sequentibus iuuanda medicaminibus, quæ talia sunt ut & mortuos infantes, retentas secundas, abortus quoq; & molas expellere possint. Ante omnia, cū primū ad lectum deducta fuerit, sequentem hanc potionē satis calidam sumat, eaq; sumpta omni alio cibo abstineat, & vnius aut alterius horæ spacio tranquilla quiescat, donec huius vim & efficaciam egregie persenserit.

Hauftus.

G

R. Ficus

R. Ficus incisas vij.
 Fœnograci,
 Seminis artemisiae,
 Ruta, ana ʒ. ij
 Aquæ pulegij &
 Artemisiae ana ʒ. vj.

Fiat decoctio ad mediam partem, coletur, & colatura addantur
 Trochiscorum de myrrha ʒ. j.
 Croci grana iij.
 Sacchari q. s.

Fiat haustus vnus, & aromaticetur cum cinamomo q. s.

Suffitus. Post prædictum quietis tempus rursus ad partus labores deduci poterit, vbi Suffimenta fient trochiscis ex his speciebus paulatim supra prunas iniectis, ita vt omnis fumus ad solam tantum matricem perueniat.

R. Castorei,
 Sulphuris,
 Galbani,
 Opopanacis,
 Stercoris columbini,
 Assæ fetida ana ʒ. s.

Misce cum succo Ruta & fiant trochisci ad formam nucis auelanae. His fumigia facere proderit.

Emplastrum. Quod si nihil inde opis comparuerit, Emplastro hoc ventri imposito vti poterit:

R. Galbani ʒ. j. s.
 Colocynthidis sine granis ʒ. ij.
 Succorum ruta,
 Artemisiae,
 Cera noua q. s.
 Fiat Emplastrum.

Decocto hoc pannus liniatur latitudine ventris formatus, vt ab ombi-

umbilico ad pudenda vsq; & vtring, ad latera pertingat: quod vni-
us aut alterius, si ita opus sit, horæ spacio retineat. Vel Pessarium Pessarium,
digiti magnitudine & longitudine ex lana confectum & serico ob-
ductum, sequenti decoctione madefactum, collo matricis inseren-
dum, & duabus illic horis relinquendum.

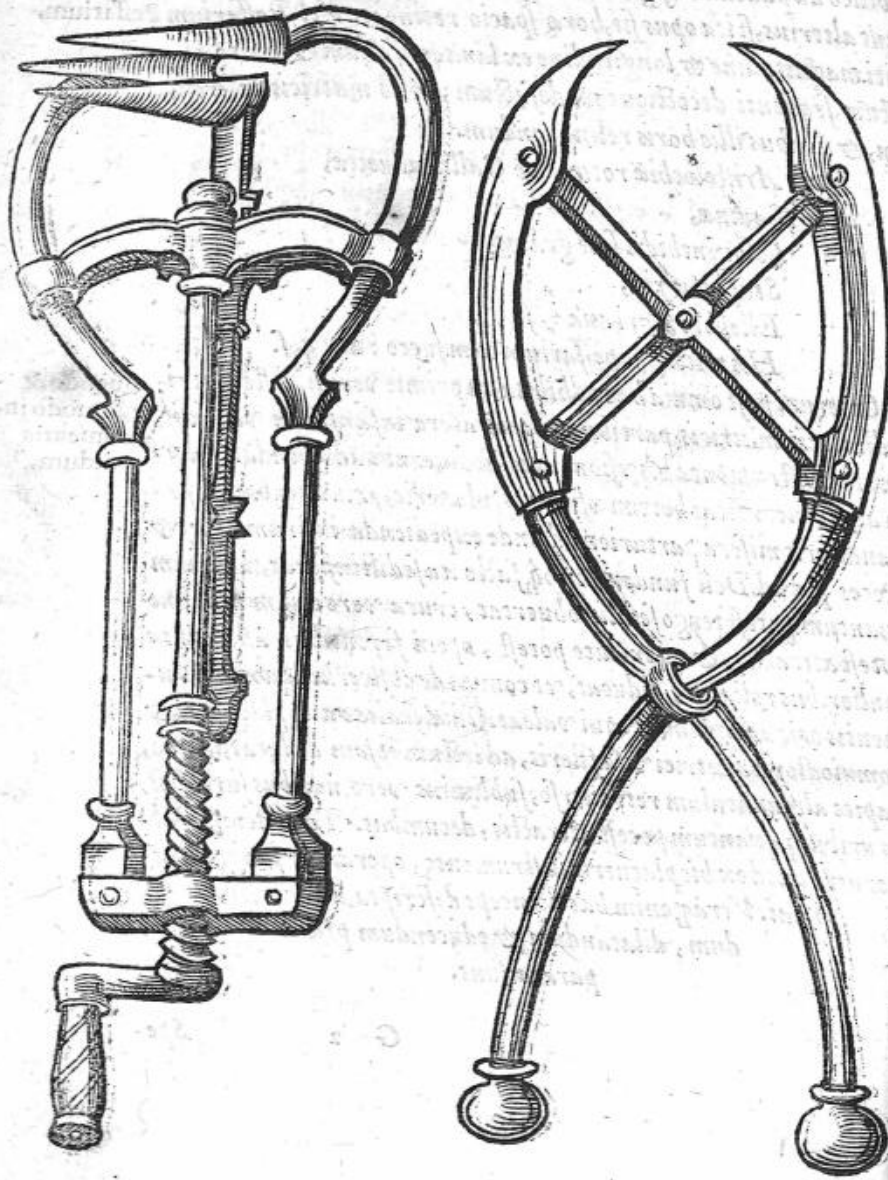
R. Aristolochie rotundæ e Gallia aduectæ,
Saiuina,
Colocynthidis sine granis,
Staphisagriæ,
Ellebori nigri ana ʒ. ʒ. f.

His tritis fiat pessarium cum succo rutæ q. s.

Ceterum post omnia hæc adhibita, in primis vero si obstetrix ri-
te dilatatis matricis partibus viam facere infanti non valuerit, Quando &
quomodo in-
strumentis
utendum.
omnino instrumenta his vsibus accommoda, erunt adhibenda. Quan-
do autem necessitas horum vsuum postulauerit, prius verbis confir-
manda erit misera parturiens, deinde expedienda instrumenta, &
preces piæ ad Deū fundendæ: eoq; facto ita sedili insideat, vt anum
quantum potest tergo sedilis obuertat, crura vero quàm maxime
potest attrahat, & quàm late potest, opem ferentibus astantibus
mulieribus reliquis, diducat, vt commode obstetrix, quod instru-
mentis erit agendum, exequi valeat. Quod si alia ratio placuerit, &
commodior obstetrici visa fuerit, ad lectum ipsam deducat, in quo,
capite aliquantulum retrouerso, sublimius vero natibus surrectis,
cruribusq; quantum potest attractis, decumbat. Tum deuncto al-
ter utro quod ex his placuerit instrumento, operari & progredi in-
cipiat. Vtraq; enim hæc deinceps descripta, ad aperi-
endum, dilatandum & educendum præ-
parata sunt.

Speculum matricis.

Apertorium.

*Alterum ex instrumentis illis, apertorium inquam, vinctum Apertorium-
& compressum obstetrix leniter per collum matricis ad portam in-
teriolem dirigat: quo sufficienter facto, vtraque manu apertorium
infra comprimat, donec quantum sufficit os matricis diduxerit.
Vel si placet altero instrumento, Speculo inquam matricis, eodem Speculum:
modo vtatur, vti de apertorio modo dictum est. In hoc autem ver-
tebram toties circumuolui oportet, donec sufficere propter dilata-
tionem intellexeris. Eo autem modo diducto matricis orificio, obste-
trix manibus infantem leniter apprehendat, & si possibile est cum
secundis educat. Vterum deinde parturientis abluat & perungat,
partu liberatam ad lectum deducat, atque aromatibus, nec non cibo
potuque conuenienti quantum potest reficiat, vti supra cap. 3. mo-
nuimus.*

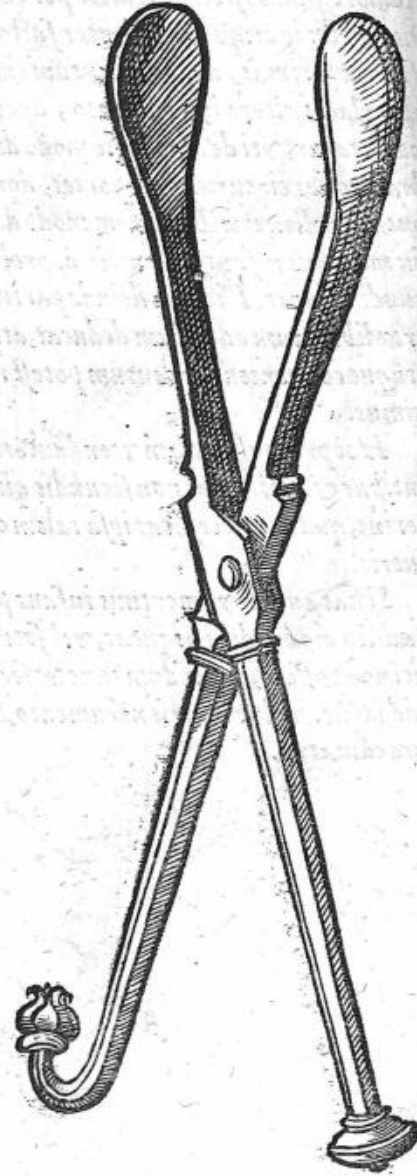
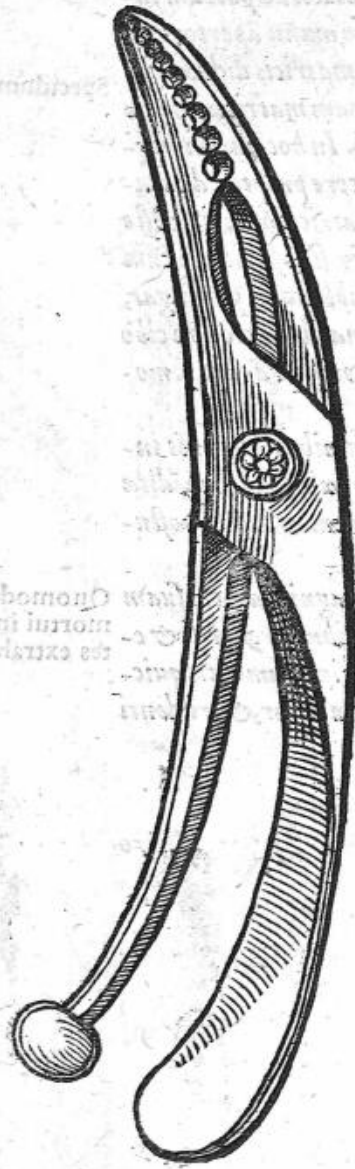
*Hoc progressu etiam vtendum erit cum omnibus mortuis in-
fantibus & molis, nec non secundis quoque vbi nimium impedita
fuerint, quando necessitas ipsa talem operationem & curam postu-
lauerit.*

*Si fiat autem vt mortuus infans propter magnitudinem suam Quomodo
prædicto modo educi nequeat, vel secunda manibus prehendi & e-
duci non possint, curandum tunc vt sequentibus instrumentis quic-
quid id fuerit, sine matris nocumento, comprehendatur, & prudenti
cura educatur.* mortui infan-
tes extrahedi.

G. 3. Altero

Rostrum anatis.

Forceps longa & tersa.

Quandoquidem partus, qui contra naturam se exhibet, multi sunt, & in ijs casus varij, de his sequente libro dicemus, quomodo inquam, & quot modis contra naturam fiant, nec non qua opera & arte curandi singuli, eo sine tantum, vs pericula eiusmodi partus agnoscantur citius, & quantum fieri potest praeuocantur diligentius.

C A P V T I.

De prima forma non naturalis partus, & quomodo ei subueniendum.

SAepe contingit hac adscripta forma infantem ad partum venire, praemissis inquam pedibus manibusque deorsum ad femora deductis. Eo casu autem curabit obstetrix, vt oleo conuenientibusque linimentis instructa sit, exitumque infantis unguendo & demulcendo tantum iuuuet, ne retro feratur, sed vti coepit ita recte pergat. In primis autem operam dabit vt vtraque infantis brachia deorsum porrecta, apprehendat, firmiterque teneat, nec retrorsum reducere permittat, sed hoc ipso modo ad partum prodire compellat. Quod si autem infans hac forma prorumpens, & propter magnitudinem suam & deducta per latera brachia, matricis angustia ita coarctetur, vt totus ad partum prorumpere nequeat. tum vterus parturientis cum infante oleis perungendus erit, & el-leborum parturienti pro impellendo partu naribus inspirandum, nec non vterus eius vtraque manu comprimendus leniter, ne sursum

H vergat,

vergat, sed vt oportet deorsum tendat, donec totus in lucem prodeat.

C A P V T I I.

Secunda contra naturam partus forma, quæ & quomodo iuuanda.

C Ontingit rursus in pedes aliquando partum procidere, manibus tamen non penes latera ad femora, vt in superiori forma, ex porrectis, sed supra caput surrectis. Quod vbi fit, obstetrix nullo modo talem partum excipiet, nisi admodum paruus & gracilis infans, & diductum admodum matricis extiterit orificium, vt facilis exitus sine matris & infantis nocumento omnino sperandus sit: nec tamen eum prius excipiet, quin ante uterum & infantem diligenter perungat. Multo autem consultius erit & vtriusq; salutaris, partum

in vterum repellere, & ad legitimam formam conuertere, quod hoc modo fieri poterit. Supina in lecto reclinabit se parturiens, capite retro demisso, sublimioribus natibus: quo facto, obstetrix ventrem ipsius præcordia versus mediocriter stringet, vt in vterum infantem ipsum repellat, & alia forma prodeundi occasionem ministret. Ante omnia autem curabit vt faciem infantis tergo matris obuertat, deinde infantis nates & crura vmbilicum matris versus eleuet, vt ad legitimum partum acceleret. Tutius experimentum in hoc casu non est, vt pote in omnibus contra naturam venientibus partibus utilissimum.

C A P V T

Tertia non naturalis partus forma, quæ & quomodo iuuanda.

Quod si vno tantumpede in-
 fantē prodire contigerit, bra-
 c hijs quidem circa latera demissis,
 retrouerso autem vt figura habet
 pede altero, parturienti omnino
 non instandum, sed ad lectum de-
 ducenda vel alias reclinanda erit,
 eoq̄, quo ante modo docuimus proce-
 dedum ope aliarū quæ illi adiuven-
 ti gratia adsunt mulierum, remit-
 tendo inquam altero quoq̄ pede in
 vterum. Quo facto, aliquoties se
 in lecto volutabit parturiens, ca-
 pite demissior, natibus vero subli-
 mior recumbens, donec aliquantu-
 lum conuersus infans esse depre-
 henditur, tunc ad labores reducenda, & omni qua fieri potest ope
 iuuanda. Ea volutatio in omnibus similibus partibus fieri poterit,
 vbi inepto modo infans apparuerit. Interim vbi opus erit, potio-
 nibus quoq̄, & alijs medicaminibus supra positis erit reficienda &
 ad partum impellenda. Quod si autem in hoc casu contigerit retro-
 uersum illum pedem volutatione illa matris, aut alia obstetricis o-
 pera, directè ad partum exerci, statim curabit obstetrix vt compre-
 hensis brachijs, aliàs circa latera deductis, infantem quod
 potest producat commode, eo quo in prima
 forma modo docuimus.

H 2 C A P V T

L I B E R
C A P V T I I I I .

De quarta non naturalis partus forma, & eius cura. c. 119

EVenit interdum transfuerso modo apparere infantem, & in
latus procidere, quod vbi fit, parturiens neq; urgenda neq; hoc
modo expetendus infans. Sic enim infantem nasci posse sine con-
uersione aliqua, & natura & res ipsa impossibile esse ostendunt.

Quocirca dabit operam obstetrix, vt ad legitimam naturalis par-
tus formam infantem reuocet, submouendo inquam nates, & ad
exitum dirigendo caput. Si hac non successerit, volutando
sepius quid possit tentet, donec ad legitimam
formam conuersus fuerit.

CAPVT

De quinta contra naturam partus forma, & eius cura.

Quod si distortis pedibus atq; brachijs ad partum properare infantem contingat, obstetrix parturienti non instet, sed à sedili ad lectum deducat, vbi illius vterum prædicta sæpe forma recumbentis retrouersus comprimatur, vel aliquoties volutari iubeat, do-

nec ad commodiorem formam infans conuersus fuerit. Si nihil hoc profuturum videbitur, obstetrix vtrunq; pedem in vnum coniungat, manus vero circa latera si vsquam potest deducat, & tutissimo quo poterit modo ad partum dirigat. Tutissima tamen via fuerit, infantem in vterum conuerti, & illic ad legitimam formam componi.

H 3

CA-

L I B E R
C A P I T U L U M VI.

De sexta forma, & eius auxilio.

Quod si utroque genu in partum infans prociderit, manibus circa femora demissis, obstetrix dextra inserta utrumque genu sursum versus impellat, donec pedes prorumpere contigerit, ibi tum sini-

stra pedes prehendant, dextra vero manibus circa latera retentis, infantem ad exitum sollicitet. Hoc si non satis tutum fore videbitur, ad lectum deducenda erit parturiens, ubi supra dicto modo reclinata, tandiu se volutabit, donec ad meliorem partus formam infans conversus fuerit.

CA-

De forma septima, & quomodo iuuanda.

V Bi vero altera manu tantum ad partum infans properauerit, altero brachio circa latera deducto, pedibusque rite in uterum exporrectis, eum obstetrix nequaquam excipiet, neq, ad partum ulterius procedere permittet, sed parturientem ad lectum de-

ducat, ubi anu altius & capite demissius recumbere possit. Ibi cum venter eius retrò leniter stringendus, ut infans in uterum recidat. Ipsa etiam obstetrix, si opus sit, neq, sponte infans reciderit, inserta manu humeros eius reprimat, eminenti vero brachium ad laterus reducat, ut naturali forma in utero disponatur, & ad facilem partum possit prorumpere.

CA.

LIBER
CAPVT VIII.

De forma octaua, eiusque cura.

Multum periculosus est hic partus inter eos qui se contra naturam offerunt, cuius formam hic descriptam vides: dabit ergo operam obstetrix, vt summa cura adhibita totum hunc partum in vterum reuocet. Manus itaque primum cum parturientis vtero perungat oleo, quia laboribus hic non paucis opus. Deinde si poterit inserta manu altera iuxta infantis brachia, humeros eius ita impellat vt totus in vterum recidat. Rursum vero ne ad eandem partus formam recurrat, inserta manu relapsi infantis brachia ad latera deducat, eoque

modo ad naturalem formam redigat. Si hac non successerit, ad lectum deducenda parturiens, vbi post quietem habitam, eo modo vti prius tradidimus, est procedendum. Hoc si frustra fiat, neque ad aliam formam mutatus sit, ad sedile reducenda, vterus vero eius mulierum astantium opera vndiquaque & deorsum comprimendus, obstetrix autem peruncta matrice & vtrisque obuijs brachijs, illa in vnum quantum potest coniungat, & eo modo prorumpentem partum excipiat. Minus in hoc partu periculi erit, si nihil in suo officio obstetrix remissior, infans autem in partu gracilior extiterit.

CAPVT

Q V A R T V S.
C A P V T I X.

33

De forma nona & eius cura.

Quod si natibus ad partum primo infans prociderit, obstetrix
yncta & inserta manu anum infantis subleuet, & caput ad
exitum vertat. Festinandum in hoc casu non est, n in deterio-
rem aliquam formam recidat. Neque etiam possibile sic infantem nasci

posse sine summo matris infansq, detrimento. Itaque si inuerti in-
serta manu non possit, ad lectum deducenda parturiens, ubi si infir-
mior fuerit, conuenientibus reficienda est cibus, & iam saepe
dicto procedendum modo, donec commodi-
oris partus forma venerit.

I CAPVT

L I B E R
C A P V T X.

De forma decima, eiusq; cura.

FIt interdum vt inflexa ceruice se partus exhibeat, pronis ad partum humeris, retrouerso autem capite surrectisq; pedibus ac manibus. Eo casu obstetrix retro submouebit infantis humeros,

vt capite primum comparere possit. Facile enim hoc fieri poterit, quia summotis aliquantum humeris, caput orificio matricis per se proximum fiet. Quod si aliter tentanda res fuerit, ad lectum deducenda reclinandaq; erit parturiens, & præceptis supra traditis utendum.

CAPVT

De forma vndecima, eiusq; cura.

Quando manibus & pedibus simul ad partum inclinatur infans, cauendum ne quid ob hanc difficultatem & informem speciem periculi accidat. Obstetrix itaq; hoc agat, vt submouendis infantis

occupata pedibus, caput apprehendat, & quantum potest ad exitum primo dirigat. Submouenda & brachia sunt, nisi sponte se ad latera deduxerint. Hac si non successerit, priori conuersionis modo est vtendum.

I 2

CAPVT

L I B E R
C A P V T XII.

De forma duodecima, atq; eius cura.

Contra priorem formam interdum fit, ut in pectus aliquando partus procidat, retro manibus pedibusq; coniectis & auersis. Omnium periculosissimus hic habetur, quapropter his praeceptis hoc casu diligenter intendendum. Primo manus suas & parturientis uterum perungat obstetrix, quo facto inserta manu brachia

infantis requirat, eaq; prehensa, donec & caput apprehenderit, firmiter teneat, omni cura in hoc adhibita, ut caput ad exitum primo reuocet. Deinde brachia infantis submouebit, & ad latera diriget: hoc enim facto, & citius partus prorumpet, & minus erit periculi. Postremo, si neutro horum infans educi poterit, tutissimum erit parturientem ad lectum deducere, & iam saepe dicto modo procedere, si forte ad commodam partus formam ea mora se infans accommodet.

CA-

C A P V T X I I I.

De forma decimatertia, & eius cura.

*Q*ua in simplici parturatio est, eadem quoque in gemino & trino esse observatur. Ut enim simplex partus unam tantum vere naturalem formam, plures vero non naturales habet: ita geminus quoque. Itaque quando contigerit naturali forma partum comparere geminum praemissis ad exitum capitibus, curabit obstetrix ut alterum ex his, qui claustris commodius observari videbitur, legitime excipiat, alterum autem, dum prior prodit, non dimittat, ne in ute-

rum relapsus in aliam formam transeat, sed nato altero confestim & illum ut debet excipiat. Partus hic sine periculo leuior erit, quia prior infans viam posteriori tam facit planam ut sine omni difficultate prodeat. Curandum item ut in gemino hoc partu Secunda ad exitum mature sollicitentur, ne uterus infantibus liberatus mox concidat, illasque illic retentas magno malo detineat.

I 3 C A P V T

LIBER
CAPVT XIII.

De forma decima quarta, & eius cura.

Non naturalis gemini partus & hac forma est, quam hac figura spectandam proponimus, obuersis scilicet ori matricis vtriusq; infantis pedibus. Periculosus satis eiusmodi partus est, sed prudentia obstetricis corrigendus. Vterum itaq; parturientis perungat, vt eo leuior partui via sit: quo facto, curabit vt alterius infantis brachia comprehendat, & ad latera deducta firmiter teneat, caput-

que ad exitum leniter sollicitet. Eo nato, mox altero prehensio, procedat similiter. Quod si neutrius brachia apprehendere potuerit, ita vt felix partus bona spes non sit, ad priorem formam recurrendum, si forte ea quæ in lecto fit opera & conuersione citius infantes in lucem edi possint.

CAPVT

De vltima non naturalis partus forma, & eius cura.

Alia non naturalis gemini partus forma est, quam hic spectare licet, altero inquam infante in caput, altero vero in pedes demisso, quæ quidē ex naturali & non naturali partus genere composita est. Vbi vero duos se hoc modo infantes ostendere contigerit, obstetrix priorem in naturalem formam versus primo educat, alterum vero in pedes demissum submouebit, & si fieri possit, reuocabit in vterum, vt idem ille ad naturalis partus formam disponatur eriam. Quod si autem in meliorem formam conuerti nequeat, manibus eius confestim apprehensis ad exitum sollicitandus erit. Tutius tamen foret hunc ad naturalem conuerti formam, in quod obstetrix vngendo, dirigendo, submouendo, voluendo & conuertendo diligenti incumbet opera, ne fortē ex tali non naturalis partus forma offendatur vterus, & inflationibus tumescant præputia, vnde sine periculo partus non prodeat, aut impediatur diutius.

Quæ quidem pericula omnia, prouida cura aut declinari aut ad minimum aliquatenus corrigi possunt.

LIBER

LIBER
LIBER QUINTVS.

DE MOLA ALIISQUE FALSIS
vteri tumoribus, simulq; de abortibus & monstribus di-
uersis, nec non de conceptus signis
varijs.

C A P V T I.

De mola, cæterisq; falsò creditis conceptibus.

Mola quid sit.

Ut quot vnquam de mola scripserunt, hanc impre-
gnationem esse falsam dixerunt, quæ si quando ad
partum veniat, informis carnis frusti similitudine
prodeat. Hanc nonnulli à molon, quod rotundum
Græcis sonare dicunt, eo quod ipsius quoq; forma ro-
tunda

tunda sit, vel à Persico moli vocabulo, quod illis informe quiddam vel rudem massam significat, dictam volunt. Vel potius, ut doctiores quidam scribunt, quoniam induratus tumor ad tactum ferè lapidosus, molæ lapidis instar, in utero sentiatur, siue toto, siue ostiolo tantum. vnde motus difficultas mulieribus hoc malo occupatis, tanquam graui pondere pressis, accedit: nam & Græci mylen, id est, molam appellant. Hanc autem informem massam Auerrois & Paulus Aegineta ex debilitate vtriusque, virilis inquam & fæminei seminis, generari perhibent: vel ex bonorum seminum corruptione, quæ circa primum conceptus tempus contingat. Alij vero hanc ex menstruorum generari copia dicunt, quia propter magnum matricis calorem interdum coagulentur, & in informem carnis massam redigantur. Qui vero penitius rerum rimantur naturas, hanc copiosiori muliebri semini tribuunt, in libidinosis potissimum fæminis, quæ ex sicciore natura maritis minus concipientes seminis, matricis appetitu copiosius suum ipsarum semē cieant, quod menstruis auctum matricis calore coaguletur, & propter defectum virilis seminis legitimi opificis, in talem massam concreseat. Non enim sine virili semine quicquam generari potest, ut nec ex fæmineo solo quicquam. Muliebri enim semen in utero conceptum virile concludit tantum, vnde tunica quæ in secundas postea transeunt, ex illo solummodo generari possunt. Et ut in ouo, ita hic quoque res habere cernitur. Vt enim ex albumine & vitello per se nihil generari potest, nisi galli semen inspersum sit, licet multo maior horum præ hoc semine existat copia: ita ex muliebri quoque solo nihil, nisi virile semen accesserit. Quod si autem hoc paucius, mulieris verò copiosius fuerit, tunc menstruis aucta molam generare solent, quam quædam quinto, sexto aut septimodemum anno, quædam nunquam eniti possunt.

Vnde nascatur mola.

Multæ præterea aliæ quoque falsæ & vitiosæ conceptiones sunt, ex quibus non tantum molæ sed aliæ quædam informes etiam figura, mancæ & mutilæ ex defectu vtriusque seminis itidem gene-

Falsi & vitiosi conceptus.

K rari

rari solent. Fit etiam ut vitio seminis noxia quadam in matrice cum infantibus generentur animalia aut animalium forma, taceo alienas formas ex brutis, uti non semel factum, conceptas. Sapius etiam observamus quasdam quasi imprægnatas turgere, & tamen infantem nunquam eniti: eo quod tantopere liquida utraq; simul concepta semina fuerint, ut ex defectu caloris matricis coagulari nequiverint: unde fit, ut ex tam diuersis conclusis humoribus postea sequatur hydrops.

Signa molæ.

Molæ autem generatio præ omnibus alijs tumoribus certa quadam quibus agnoscatur habet indicia. Et primo quidem quò ad corporis constitutionem, molam gerenti tabescunt & mollescunt membra, torpor quidam inest, turgent cum oculis labia, pallidior est facies, durior tactu venter tumidus, punctiones & tormina ventris plurima, retinentur menses, oculorum vertigo & caligatio molestat, pulsus cordis continuus, membrorum tremor, cibi nausea, vomitus frequens & copiosus, macule in facie frequentiores, pupilla oculorum eminentes, aspectus toruus. Quia autem ex his signis verò etiam conceptui multa sunt communia, certum hic discrimen est constituendum. Tot igitur modis molam à vero conceptu differre tenendum.

Primò, ubi menstrua comparuerint, mola in vtero generari nequit, quia ex retentis menstruis & debiliori virili semine nascitur tantum.

2. Quando ante tertium mensem post conceptum magna in vtero motio contigerit, molæ indicium est. Tam citus enim motus in vtero conceptu esse nequit.
3. In molæ generatione vterus tumet citius ac magis.
4. Alia quoq; infantis, alia vero molæ motus forma est. Infans enim ex latere in latus mouetur, mola non item.
5. Mola manu cõpressa, statim loco cedit, sed mox in eundem remota manu locum recurrit. Infans autem ut non cedit, sic neq; recurrit.

*Jo. Meid. in mola
part. 6. p. 1. p. 1. 6.
ab inf. in vtero
ut vult Meid. in
lib. de agnitione
matris et lap. de mola*

6. *In mola conceptu multò durior prægnantibus venter existit, quàm ijs quæ infantem gestauerint.*
7. *Multo tardior est, magisq; torpida, quæ molam quàm quæ infantem conceperit.*
8. *Vbera in mola conceptu non tam tumescunt ac durefcunt, quàm in conceptu infantis.*
9. *Membra in molæ generatione tabescunt & mollescunt, quod in infantis conceptu non fit.*
10. *Infantis partus ultra vndecimum mensem ad summum differri nequit, molæ autem partus aliquando in quintum aut sextum annum, interdum etiam ad finem vsq; vitæ.*

Constituto tam certo inter molam & verum conceptum discrimine, rursus eadem ab alijs quoq; falsis vteri discernenda est tumoribus. Fit enim vt multæ etiam tumescant, aut propter conclusum in vtero aerem, vnde tympanitis: aut propter diuersorum humorum retentorum copiam, vnde hydrops oritur. Quæ autem ex concluso tumescunt aere, tumore ac duritie vteri eas superant quæ ex retentis turgent humoribus. Tympanitis etiam interdum concidit, recedit, & de loco mouetur in locum, nec sine doloribus sentitur: hydrops autem, id est, retenti humores, raro mouentur, sed continuo ventris sonitu perstrepunt. Inter hos ipsos autem tumores & molam suam quoq; discrimen est. Nam in gestatione molæ multo durior existit venter, quàm in istis tumoribus. In hydrope tumescunt crura, in mola vero minuuntur ac tabescunt. In tympanitide durior est venter tympani instar resonans, in mola vero non item. Et hac ratione similium horum tumorum discrimina obseruari possunt, & quàm difficulter curari queant intelligi.

Discrimen molæ ab alijs vteri tumoribus.

C A P V T I I.

De cura molæ & aliorum falsorum tumorum vteri.

IN cura molæ diæta ante omnia talis instituenda est, vt tota ad calidū & humidū declinet. Vbi etiã missione sanguinis opus fore videtur,

K 2

debitur,

debitur, malleoli vena aperiatur. Inde expurganda erit materia ea ratione quam deinceps in Retentione menstruorum traditam videbis. His præmissis ea quæ interne purgant & curant, adhiberi Encathifinus, quoq; externæ curæ possunt. In primis autem encathismo vtendum, in quo quæ molam gestauerit, singulis diebus mane & vesperi vacuo ventriculo desubtus ad vmbilicum vsq; insideat. Balneum autem hoc sic erit parandum.

R. Bismalvæ cum radicibus M. vj.

Malvæ,

Brancæ vrsinæ, (aut quoniam ea caret regio nostra, herbæ violarum)

Parietariæ,

Chamæmeli,

Meliloti ana M. ij.

Fœnogræci,

Seminis lini ana ℥ ij.

Contritæ his quæ conterenda sunt, sacco omnia concludantur, & in aqua cui ægra insidebit, bulliant. Eum etiam saccum bene calidum pudendis & lumbis imponere perutile fuerit. Post balneum hoc calidis foueatur pannis, & lecto decumbens, hoc circa pudenda Vnguentum, & lumbos vnguento vngatur.

R. Olei amygdalarum dulcium ℥. j. s.

De lilij,

Pinguedinis gallinæ,

Muscilaginis sem. lini,

Fœnogræci ana ℥. s.

Ceræ albæ q. s.

Misce, & fiat vnguentum.

Electuarium. Electuario etiam sequente, magnitudine auellanae nucis singulis diebus mane & vesperi vtetur.

R. Cinamomi ℥ ij.

Corticis aristolochiæ longæ,

Cassia

Cassia fistula, (vel eius loco potius cinamomi pondus
augeatur) ana ʒ. j.

Asari,

Lacca,

Seminis ruta,

Fructus sylvestris sauina,

Crociana ʒ. f.

Sacchari ℥. f.

Saccharum dissoluatur succo vel aqua rosmarini. Confectio in
morsellis fiat. *Electuarium* hoc alia quoque ratione illi præberi pote-
rit, in offula inquam ex vino veteri & duorum ouorum vitellis
cum saccharo decocta, inspersa conueniente huius *Electuarij* dosi.

Pilulae etiam sequentes mirè efficaces sunt, ex quibus sumat ʒ. f. *Pilulae*,
vel ʒ. j.

R. *Nigella Romana*,

Aristolochia rotunda,

Dictamni Cretici,

Seminis nasturtij,

Sylvestris fructus sauina,

Serapini,

Seminis ruta,

Ammoniacy thymiamatis,

Rubæ tinctorum,

Myrrha,

Castorei, ana ʒ. j.

Fiant *pilulae* cum succo sylvestris raphani & melle. q. f. Dosis sit
ʒ. j. vel ʒ. ij.

His factis *suppositoria* quoque matrici inserenda, quæ molam im-
pellant, & ex interiori receptaculo matricis in exterius prouocent.
Erunt autem eiusmodi.

R. *Asphaltis*,

Boracis,

R. 3

Castorei,

Castorei,
 Centaurea maioris,
 Dictamni,
 Ellebori albi,
 Galbani,
 Gentianæ,
 Opopanacis,
 Sauiæ,
 Serapini,
 Scammo nij, ana ʒ. ʒ.
 Croci ʒ. j.

Trita omnia excipe succo porri, & fiat suppositorium.
 Vti licebit interdum etiam Trochiscis de myrrha, de quibus
 3. capite libri 3. dictum est. Nam & molam pellunt, & facilem exitum faciunt.

Tumores ex
 tympanitide
 & hydrope
 quomodo curandi.

Ceterum in tumoribus qui ex concluso aere & retentis contingunt humoribus, diæta ita instituenda est, ut tota ad calidum & siccum declinet. Purgationes etiam & phlebotomia fieri poterunt pro qualitatum copia. Quibus præmissis, encathismus præscripta forma parari poterit additis insuper sequentibus:

R. Calaminthæ,
 Rutæ,
 Pulegij,
 Foliorum lauri,
 Absinthij sicci,
 Anisi,
 Marathri,

Cymini, æqua portione singula. Similia quoque eiusdem nature sumi plura poterunt, pro tumoribus minuendis ac reprimendis. Pars etiam modo dictarum herbarum sacco inferenda, & dum balneo insidet, lumbis imponenda erit. Post balneum ex confectioe hac nucis auellane magnitudine, in vino albo veteri sumat.

mat, in quo asarum prius infusum sit, quod sic fit:

℞ Specierum Diacurcumæ,
Diacymini ana ʒ. iij.
Sacchari albi ℞. s.

Saccharum dissoluatur in aqua ruta, & fiat confectio in tabulis vel morsellis. Vel si placet, potionem hanc calidam sic confectam post balneum præbere poteris:

℞ Persicorum nucleos x x. nouiter excorticatos quibus cum duorum ouorum vitellis contusis & mixtis addes puluerem subscriptum:

℞ Galangæ,
Cinamomi,
Piperis longi,
Zingiberis,
Caryophyllorum,
Crocis,

Nucis muscatæ ana ʒ. s. fiat puluis.

Horum omnium decoctio fiat cum vino optimo. Colentur, & colaturæ addatur saccharum, fiatq; potio clara. Vel, quod magis placet, simplicium materia in decoctione maneat, & simul omnia calido potu sumantur. Multum prosunt in hoc casu etiam species hieræ picræ in potu aliquo vel pilulis sumptæ.

Quando autem ex retentis diuersis humoribus tumor extiterit, tum materia talibus remedijs expurganda erit, qualibus in retentione menstruorum & ad yrinam mouendam vti consueuimus, cuiusmodi hoc est: ℞. Semina apij, anisi, fœniculi, petroselinii, cardamomi & folia ruta. Singula æquali pondere trita, cum vino dulci bibantur. Probantur etiam hîc confectio Diagalangæ & Electuarium de baccis lauri: nec non oleo ruta, hyoscyami & liliorum alborum, cum Trochiscis de agarico.

Emplastrum etiam tale confici ventriq; tumido imponipote-
rit. Emplastrum.

℞. Semi-

L I B E R V O

R. *Seminis rutæ,
Nasturtij,
Cumini,
Centaureæ minoris,
Maioranæ,
Anisi,
Mentastri, ana M. j.*

*Incidantur & conquassentur omnia, fiatque cum vino em-
plastrum.*

C A P V T I I I.

De imperfectis infantibus, nec non monstrosis & prodigiosis
partibus.

*M*ultifariam rerum experientia temporumq; testimonio fieri vi-
dimus, monstra multa & imperfectos aut varie figuratos infan-
tes nasci. Id autem cum primis Dei iudicijs est adscribendum, dein
de vero & seminis vitium, vnde hæc enata, agnoscendum, vtpote
quod aut nimium abundans, aut nimis paucum, aut corruptum ex-
titerit. Harum autem formarum deinceps aliquot figuras dabi-
mus, non vt omnia comprehendamus, sed vt ex paucis aliquam iu-
dicatorum Dei per varia contra naturam monstra veluti pro-
gnostica, cognitionem proponamus, & quantum
referat semini vitium inesse
videamus.

1. Natos

1. Natos infantes tales vidimus, defectu membrorum mutilos, manibus inquam aut pedibus carentes, iusta alioqui & perfecta totius corporis forma: quod imperfecto semini tribuendum dicimus.

L

2. Natus

2. Natus est qui brachijs in vniversum careret, reliqua corporis
 formaret. Sine habens. Pedes huius manuum quoq. officio fungi
 vidimus, arripiendo, secando, ori inferendo, nec non etiam alea
 & chartis ludendo. Quod & alter quidam ore &
 mento prestare potuit.

3. Natus

3. Natus est etiam quidam & ad perfectam viri staturam excrevit, capite & humeris tantum geminus, ita ut caput alterum ante alterum retro esset, mira inter se similitudine. Barbis etiam & oculis sese referebant mutuo. Idem erat cibi appetitus, fames eadem, vox simillima, idem uxoris quam habebat, & excernendi utrisq; capitibus erat desiderium. Annum excedebat trigesimum, quando hunc videre contigit.

L 2

4. Natus

LIBERVS

4. Natus est etiam, & in virum excreuit, qui caput aliud umbilico exereret, quod pro more alterius quoque cibum caperet.

Scaftu-

5. Scahusia Heluetiorum anno 1543. infantes duo nati sunt, coniuncto altero latere, capitibus duobus, brachijs quatuor, totidemque pedibus, umbilico vno, foeminei sexus vterq. Ex his alter mortuus in lucem prodijt, alter vero viuus prodiens, continuo expirauit. His per omnia similes alij quoque anno 1553. in Einsis Delij nati sunt.

L 3 6. Nati

6. Nati sunt etiam gemini pectoribus sibi affixis, & mutuo ob-
 uersis faciebus, vno umbilici constricti vinculo: alij rursus, tergo-
 ribus annexis, singillatim umbilici vinculis propendentibus.
 Vtraque autem harum formarum distinctis
 membris visa est, nullo deficiens,
 nullo etiam superans.

7. Nati

17. Nati sunt etiam quidam abundantibus membrorum partibus, ut alij membris non rite formatis, alter quidem singulis pedibus manibusque digitos habens duodecim, alter, retrouersis manibus & in obliquum transuersis pedibus, recte alias habentes.

8. Est etiam interdum, ut aliquando duo vel tres, vel plures infantes, etiam vno tempore in matrice concipiantur, & suo tempore, simul etiam, puta, alter post alterum in lucem prodeant, aliquando vero non vno tempore omnes, sed dilato mense vno aut altero. Quorum prius ex copia & efficacia vtriusq; seminis fieri tenendum est: alterum autem ex diuersi temporis conceptu (quem superfœtationem vocant) id quod aliquando fieri facile natura patitur.

9. Anno

9. Anno 1519. Tiguri Herma-
 phroditus vel androgynos natus est,
 supra umbilicum egregie formatus, sed
 circa umbilicū rubeam carnis massam
 habens, sub qua membrum muliebri, &
 infra hoc, loco conuenienti, virile quo-
 que.

10. Anno 1503. in Hassia infans
 quidam fœminei sexus bene distinctis
 membris natus est, nisi quod auribus
 oculis & naribus in vniuersum care-
 ret, & in facie solum os haberet.

11. Anno

11. Anno 1529. in quodam Hercyniæ sylvæ superioris pago hac figuram infans natus est, & in iustâ staturâ virû excrevit, vniuersa corporis figura mas rectè habēs, nisi quod vbera haberet, & ex ipsius pectore corpus alterius propenderet, sine capite & humeris, brachiorum informem figuram protendens, manibus plus ad pedum quam manuum formam accedentibus.

M

12. Anno

12. Anno 1552. in Anglia non procul ab Oxonia in formis quidam partus natus est, capitibus duobus, brachijs quatuor, manibus totidem, v̄tre vno, membro muliebri, sede vna. Ex vna parte pedes transuersi duo erant, ex altero vnus tantum, ritè exporrectus, forma duorū pedum, digitos habens decē. Horum alter diebus quindecim, alter verò vnus superuixit. Lachrymarūt hoc tēpore raro. Alter ex his letus admodum, alter vero somniculosus & tristis extitit. Vincti digitos transuersos erat longitudo & latitudo ipsorum.

Cause mon-
strorum.

Quod si de causa eiusmodi conceptuum & partuum queratur, quales haecenus multos vidimus, sciendum ante omnia haec sine Dei Opt. Max. providentia non fieri, sed pro puniendis & admonendis hominibus haec saepe iusto iudicio permitti. Nimum quoq; libidinis studium in causam trahimus, quo fit vt humana semina admodum debilia & imperfecta fiant, vnde debilem quoq; & imperfectum factum sequi necesse est. Seminis enim defectu precedente, consequens est foetus quoq; defectum consequi: & contra, si superfluum semen fuerit, ex superfluo superflua generari facile colligitur.

Quod si quando duo infantes in vtero concreuerint, aliquando fit hoc ex liquido & corrupto semine: aliquando vero terroribus alijsq; aduersis casibus, quibus fit vt gemelli in vtero iam ante concepti, collidantur, ruptisq; seminibus concrecant aliquatenus. Vt
enim

enim pinguedo lactis, concreta licet, facili tamen aliquo motu turbatur & corrumpitur, & arborum flores quouis vento & imbre deiiciuntur citius: ita concepta quoque semina facili casu ut disfluant corrumpi possunt, ut disfluendo aut omnino misceantur, aut saltem aliquatenus concrecant, unde informem aliquem partem sequi necesse est, quem primus author Deus sic formari ad poenam & admonitionem hominum permittit.

13. Generantur etiam plurimi scissis labijs ad formam leporini oris, aut in vna, aut vtraque labiorum parte, eoque malo succrescunt, quod ex terroribus aut subitanis aspectibus leporum, porcorum aut aliarum pecudum fieri tenendum est, subito hoc terrore conceptum semen afficiente. Ex appetitu rursus & terroribus multi nascuntur, qui varias maculas & figuras corpori impressas habeant, puta, crinium, murium, variorum colorum, racemorum, flammarum, fructuum, rerumque aliarum. Quae quia quotidiana & crebra sunt, nolimus ea singulari figura complecti.

14. Contingit etiam generari quosdam & aliquosque adollescere, de quibus inspicienti non constet cuiusnam sexus sint. Imperitiores, illos utriusque sexus esse autumant, sed longe falluntur. Fit enim casu aliquo, ut ex terroribus subitis etiam circa haec membra semen aliquid vitij contrahat. Exempli gratia. Contigit nobis talem offerri infantem, de quo non satis constare cuiusnam sexus esset. Prominebant quidem testiculi, membrum praeterea nullum. Infra testiculos ruptura erat, unde urina efflueret. Sed quia propter virgae prominentis defectum (nec enim tota aberat, sed intro conuersa ad modum dictam rupturam defledebatur) hanc natura urinae viam dedisset, non pro femella nec androgyno, sed pro masculino hunc haberi & baptizari placuit. Fatebatur autem mater se ex viso quodam adeo terrore, ut hinc infanti hoc contractum esse conijceret. Ceterum quia quae talia sunt intellectu magis quam oculis percipiuntur, nec huic peculiarem figuram effingere voluimus. Sed nunc ad figuras redeamus.

Ad 2 15. Anno

15. Anno 1547. Cracouie mirabile sanè monstrum natum est quod & triduo vixit. Caput erat humanae formae non ab simile, nisi

quod flammescerent oculi, nasus vero longus & aduncus tibiae instar existeret. In membrorum iuncturis, ad vlnas, cubitos & genua, canina eminebant capita, manus pedesque anserinis pedibus similes, oculi supra umbilicum duo. Cauda pecuina à tergo, hamū extremitate referens. Sexu erat masculus. Informis autem huius monstri causas soli Deo transcribimus, & tamen pro nostra rationis captu Sodomie quoque peccatū hoc mon-

stro detestatum colligimus.

Quod ex brutis tam varia nascuntur formae, minus mirum est, cum Plinius ideo in Africa tam varias animalium tradat haberi formas, quod ex diuersis animalibus congressus & conceptus fiant.

13. In Saxonia circa initia prædicationis Lutheri, natum mon-
 strum bouinis pedibus quatuor, oculis, ore nasq, vitulum referens,
 supracaput carnem rubeam forma tonsuræ sacerdotalis ha-
 bens, à tergo forma cuculla monachica depen-
 dente. Undiq, verò fissuris plenum
 videbatur esse.

M 3 17. Ante

17. Ante annos aliquot in ditone
 Vuerdenberga monstrum fœminei se-
 xus natum est, capitibus duobus, bra-
 chjs quatuor, pectore & ventre uno,
 pedibus duobus.

Natus est etiam alicubi infans
 masculini sexus capite elephantis.
 Et eodem tempore androgynos
 quispiam.

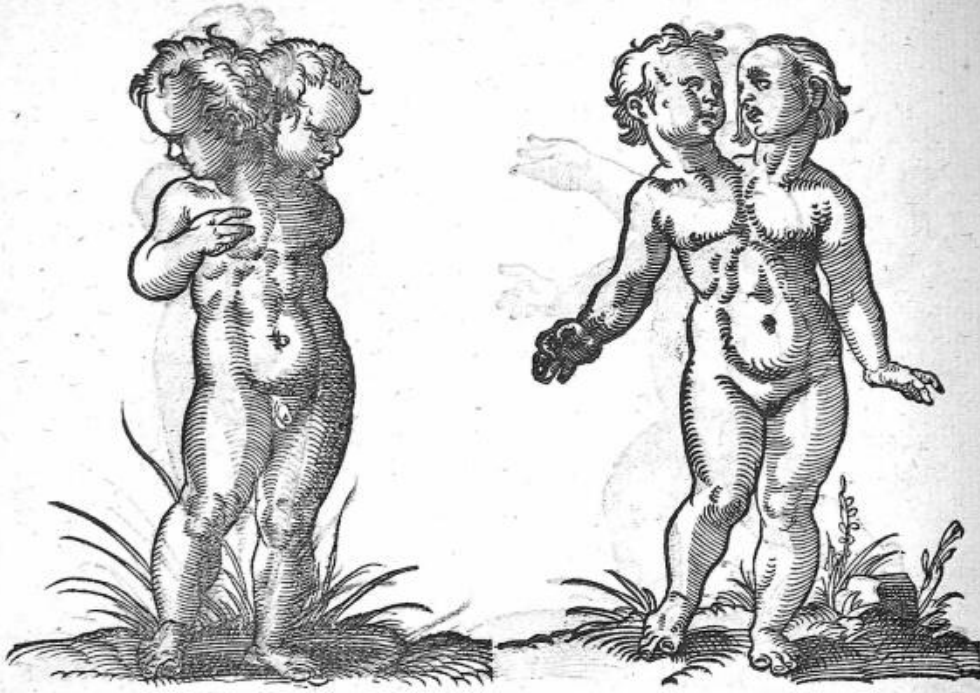
18. Ari-

18. Arimini sine oculis & naso puer natus est. In agro Piceno, infans sine pedibus atq; manibus.

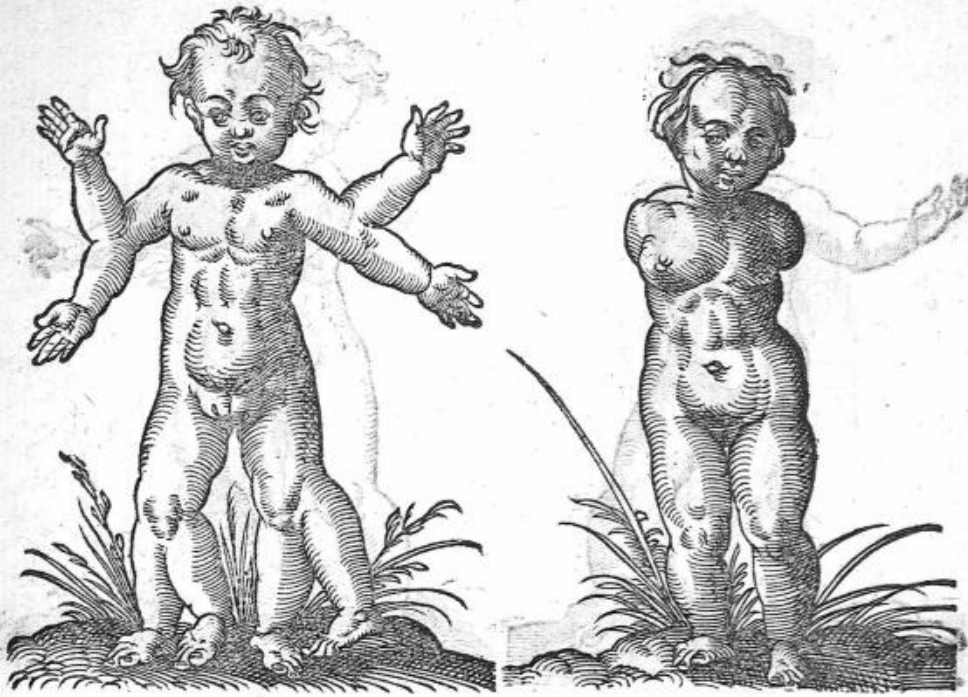
19. In

19. In Veienti agro puer natus est unimanus & liceps. Frusino-
ne autem alius, biceps & brachijs duobus.

20. Theani

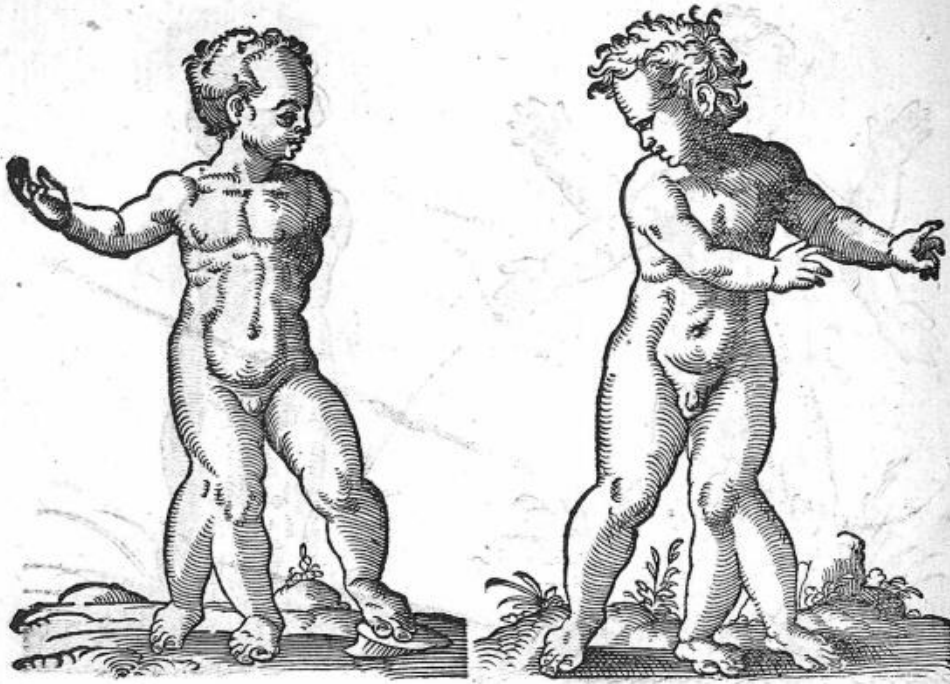

20. *Theani Sidicini infans natus est manibus quatuor, pedibus-
que totidem, capite & ventre vno, binoq; membro fœmineo. Pri-
uerni autem puella quædam sine brachijs nata, reli-
qua corporis parte rectissime con-
stituta.*

N

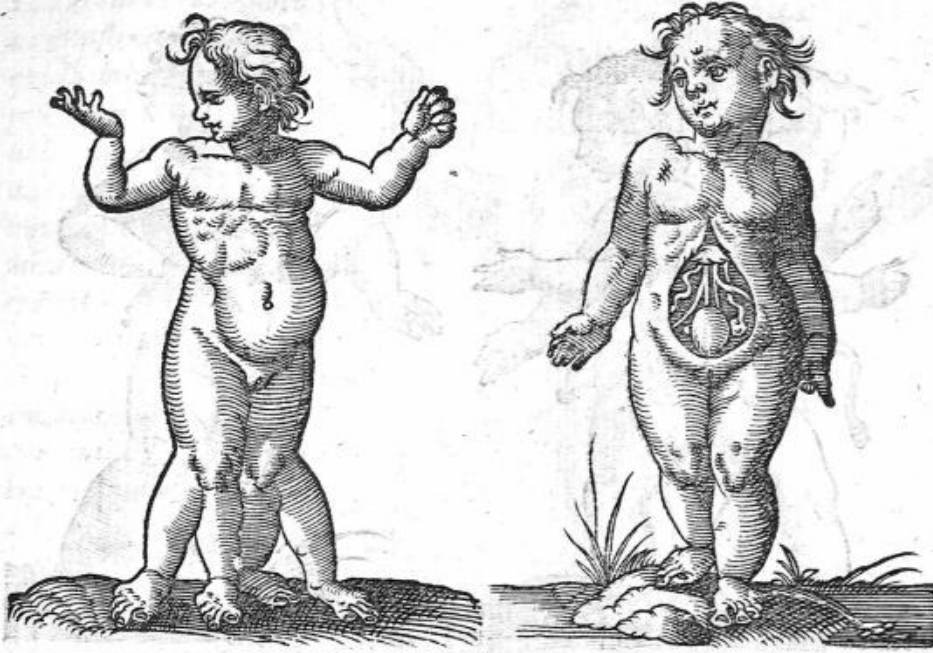
21. *Amiterni*

21. Amiterni puer natus brachio vno, pedibus tribus. Ibidem & alter quispiam, pedibus tribus, reliqua corporis forma rectè habens.

22. Roma

22. Romæ puella quadam quatuor nata pedibus. Nursia autem puer quidam bene formatus, sed aperto ventre, ita ut nudum intestinum conspiceretur, circa nates vero solidus, qui mox emissa voce expiravit.

N 2

23. Vena-

23. Venafri puer natus tribus manibus totidemq; pedibus. Vul-
 sinijs gemelli nati, tergis sibi affixi, capitibus duobus, brachijs qua-
 tuor, totidemque pedibus, uterq; sexus fœminei.

24. Anna

24. Anno 1512. Raven
na monstrum natum est,
quod habebat cornu in ca-
pite, alas duas, brachia
nulla, pedem unicum ut a-
uis rapax, oculum in ge-
nu, sexum utrunque, in
medio pectore ypsilon &
crucis effigiem. Hoc ali-
qui sic interpretati sunt:
Cornu portendere superbi-
am: alas, leuitatem & in-
constantiam: carentiam
brachiorum, defectum bo-
norum operum: pedem ra-
pacem, rapinam, usuram
& auaritiam omnimoda:
oculum in genu, solum ad

res terrenas respectum: sexum utrunque, Sodomiam. Propter
haec autem peccata Italiam sic eo tempore bellicis contritionibus
affligi. Vero virtutis & † signum esse salutis: quare si vitijs his re-
lictis, ad virtutes & ad Christi crucē, id est, unicum eius recurrāt meri-
tum, respirationē & pacem denuo inuenturos esse. Fiebant autē haec
Ludouico, Gallorum rege, sub Iulio ii. pontifice Italiam vastante.

Rabi Moses in Aphorismis particula 25. sic scribit: In Sicilia
accidit Eclipsis solis magna, & illo anno mulieres filios deformes
ac bicipites peperere plurimos.

Queritur hic, Vtrum bruta concipere possint ab hominibus,
vel etiam vicissim homines à brutis. Hoc autem fieri posse tribus
affirmamus rationibus. Primo naturali appetitu. Secundo, prouo-
catione natura ex delectatione. Tertio, virtute attractiua matri-
cis, qua in brutis & hominibus similis est. Exempla in proötu sunt.

An bruta ab
hominib. pos-
sint concipere.

N 3 Plu-

Plutarchus enim in Parallelis minoribus hæc habet: Ariston Aristonymus Ephesus filius Demostrati, cū odisset mulieres, cū asina rē habuit, quæ tēpore reuoluto puellā formosissimā peperit, Onoscelin nomine: author Aristoteles secundo Paradoxorū. Et iterū, Fulvius Stellus mulieres cū haberet odio, cū equa coiuit, quæ mensibus gestationis euolutis puellā forma egregiā peperit, quā ille Eponam (forte Hipponā) nominavit. Est autē huius nominis dea quæ curā equorū gerit, ut scribit Agestilaus lib. 3. rerū Italicarū. Rursum ex Fulvio quodā & equa Hippo puella nata fertur, ut apud Plutarchum legimus.

Quemadmodum vero natura in homine se alterare potest, ita in brutis quoq; fieri experientia docet. Nā in Heluetijs equa à tauro subacta, exacto tempore pullū peperit, equinis tantū pedibus, forma vero, crinibus & cauda vaccæ similem. In Gallia vero equa à ceruo subacta, pullū peperit, posteriori parte ceruæ similem, quem nullus alius equus cursu æquare potuit, ipsumq; Lodouicus rex à possessore dono accepit.

CAPUT IIII.

De abortus causis & signis, nec non de abortientiū omnifaria cura.

Causæ abortus duplices. Internæ.

A Bortiri mulieres, id est, immaturū parere fætū, internis & externis de causis cōtingere tenendū est. Internæ, aut ex ipso fætu, aut ex ipsa matrice considerantur. Si ex ipso fætu contingat, propter coryledones fit nimiū infirmas, quarū infirmitate fit ut acetabula hæc cito rumpantur, & abortus sequatur. Rursum si tunica quoq; quibus infans in utero inuoluitur propter debilitatē rumpantur, retentiq; & conclusi humores diffluant, quo fluxu lubrica matris fit & infirmatur, fætusq; humido nutrimento destitutus, deficit: nec non etiam si humiditates virulentæ profluāt, & expulsuam vim matricis stimulent. Est quando ex parte matricis interna de causa abortus cōtingit: id fit, quando debilis est mulier, & tabescens fætui alimentū subtrahit, ut neq; augmentū, neq; generandis mēbris materiam habeat sufficientem. Porrò etiam ex parte matricis abortui

ortui causam præbent, patula amplitudo orificij matricis, nimiaque eiusdem humiditas, & mala qualitatũ temperatura, ventositas item in matrice conclusa, & eiusdem vlcera & apostemata: nec non alia etiam ægrotudines, vt sunt, fluxus sanguinis nimius, fluxus ventris immoderatus, teneismus, tussis, sternutatio assidua, & quæcumque corpus nimium concutiunt: imò & ægrotudo acuta quælibet, quæ mulieris corpus ita afficit, vt fœtus nutrimenta dissipet. Externæ autẽ causæ quæ extrinsecus accidunt & abortũ promouent, itidem multæ sunt: qualia sunt, cadere, currere, saltare, equitare, immodicè exerceri & percuti. Rerũ etiam quæ extra corpus sunt inconueniens & applicatio & vsus, veluti aeris aut nimium frigidum aut calidum. Frigiditas enim ingens fœtũ perimit. Caliditas autẽ nimia aerem fœtui interceptit, & in vtero suffocat. Hoc & calidiores thermæ pariunt, si primis post conceptũ mensibus ijs mulieres vtantur. Tetri etiam fœtores abortũ prouocant, veluti lampadum & candelarũ recens extrinsecarũ, teste Aristotele. Inconueniens quoque cibi potusque ratio: veluti appetitu impellente, sale, carbonibus, luto aut similibus vesci, quibus aut mali humores, aut noxia conciliatur siccitas. Esuries quoque magna fœtui plurimum nocet: repletio autem nimia citius vijs alimenti obstructis, suffocat. Exercitium porro immodicum, labores nimij, somnus immoderatus, torpor continuus, vigilia quoque intempestiua & immodica. Alia item accidentia, qualia sunt, furor subitus, ira grandis, timor ingens, mæror nimius, gaudiũ improuisum, appetitus iners, desiderium rerum non parabile, coitus nimius, libido insatiabilis. Et hæc de causis.

Externa
causæ.

Signa autem futuri abortus, siue internis siue externis de causis proueniant, duplicia sunt. Primo ante conceptum prognostica quædam sunt earum quæ abortiri solent, veluti, humiditas superflua, pinguedo repentina & insolita, vt si contra suam ipsarum naturam repente pinguescant, quæ semper macro gracilique corpore esse consueuerunt. Vel quæ circa renes & lumbos vsque dolent, vel in alios periculosos morbos subito incidunt. Deinde post conceptum his

Signa abortus.

notis

notis de abortu secuturo certissimus esto, quando mamillas primo turgidas & induratas repente mollescere obseruaueris, si nimij fluxus cōtigerint, cōtinuāq; mēstrua fluxerint. Porro etiā si horrores, frigora & dolores capitis cū oculorū vertigine pręgnantē repente corripuerint. Quę omnia prognostica mox secuturi abort⁹ existūt.

Quomodo mortuus fœtus obseruandus.

Fœtum autem iam in vtero mortuum esse hinc constare potest, cum eius in vtero motus nullus percipitur amplius, cum pręgnantis concidunt oculi, quando color in fuscā mutatur albedinē, cum tormina magna circa vmbilicū & lumbos accidunt, quō fit, vt propter emortuum fœtum inferiores partes comprimantur, nec non stranguria & tenesmos accidunt. Rursum, quando aures, labia, nariumq; extremitas pallido frigore rigent, & tumescit facies. Venter quoq; licet non concidat, mollescit tamen, ita vt in altero latere recumbentis duram quandā massam tactu possis percipere. Anhelitus si fœteat, certum indicium est iam quoq; cępisse putrefieri.

De cura abortuum.

Restat causis & signis cognitis, curā quoq; nouisse, & certam abortus vel declinandi vel corrigendi rationē. Et primo quidē ad declinandū abortus periculū etiam ante conceptū certa ratione opus est. Si enim propter debilitatē mulier abortiri cōsueuerit, ante conceptū cibo potuq; conuenienti cōfortabitur, vt pinguisculo corpore melius habeat. Si amplitudo orificij matricis in causa fuerit, cōuenienti medicina adhibita erit coarctandū, & superflui humores ritē euacuandi. Si autē conclusa in matrice ventositas causa esse deprehēdatur, ea supra dicto modo vbi de mola actū, minuēda atq; dissipanda. Deinde, licet iam mulier cōceperit, adhuc tamē abortus declinari certa cura poterit. Et primo quidē, temperatum aerem, que

Post conceptum.

concepit, inhabitet, exercitium corporis primis tribus potissimum mensibus modicum sit, ne nimio exercitio debilia adhuc fœtus ligamenta rumpantur. Somnus non sit nimius. Venter non durum sed modicē laxatū habeat: si autē durior fuerit, clystere ex cassia extracta, saccharo & oleo cōmuni confecto, interdū soluat. Periculi hoc nihil habet, nec vt imperitorum est iudicium, mors clysteribus

Venter quomodo laxandus.

acceleratur.

acceleratur, sed indurata alui functio reuocatur. Si qui tamen illis adhuc abhorrent, alijs rebus ventrem laxantibus vti poterunt, castia inquam extracta, vel manna in iuscule sumpta, vel ad formam electuarij vel boli deaurati parata. In primis vero hic cauendum, ne tribus aut quatuor primis gestationis mensibus validiora medicamina pręgnantibus dentur, ne debilia adhuc ligamenta fætum remittant. Vbi venę sectione opus fuerit, altera mediarum in brachijs aperienda. Hoc autem non amplius quàm semel faciendum, ne alimentum fætui, diminutione sanguinis, subtrahatur. Sed medio gestationis euoluto tempore hoc fecisse erit tutius. Post conceptum etiam ab omni ira impręgnata sibi temperent, nimio gaudio abstineant, terrores & pauores caueant, & quacumq; animum subito commouere possunt. Nimio item coitu in primis tribus prioribus, tenero adhuc fætui, mensibus abstineant. Gemmas & preciosos lapides gestare perutile est, vt sapphirum, hyacinthũ, coralliũ, corneolã, adamantem, thurchesiũ. Cibus potusq; temperatus sit, acuta, vt porrũ, cepe, allium, sinapi, & his similia, vitentur omnia, & cũ his quacumq; menses prouocant, quęque aluũ astringũt. Quicquid cibi appetũt, eo potiatur omnino: appetitu enim explendo prohibere, abortum parit pręsentissimum. Ideoq; curandũ ne coram pręgnantibus sermo fiat de cibis non parabilibus, vel si sponte appetitu alieno ducantur, ab illo desiderio ratione commoda quauis, quantum fieri potest, retrahantur.

Deinde quia fit vt in pręgnantibus sæpe corrupta materia plurima sit, quę si in ventriculum desuat, appetitum corrumpat, & nauisęã vomitumq; inducat, indeq; exhalans, sursum ad caput tetros vapores summittat, vnde vertigo cũ alijs plurimis cerebri agritudinibus consequitur: ad cor autem si vergant, deliquia & syncopen generant: si ad crura descendant, plurimum illa tumescere faciant. Ideo ad tot tantaq; declinanda pericula de ventriculi confortatione ante omnia curam habere oportet. In primis autem hoc vnguentum proderit.

2.

Ventriculus
quomodo
confortan-
dus.

O. R. Oli

R. Olei spica odorifera ʒ. j.
 Olei mastiches,
 Olei de cydonijs ana ʒ. s.
 Margaritarum,
 Corallorum rubeorum preparat.
 Mentæ nobilis,
 Calami aromatici,
 Gallie muscate ana ʒ. s.
 Musci granum j.
 Cereæ albæ q. s.

Misce & fiat linimentum forma liquida. Hoc unguento singulis diebus ante prandium ventriculus perungendus erit, calido fomento imposito. Quo facto, Diamargariton semper sumendum, vel sequens Electuarium hoc modo paratum.

R. Conseruæ rosarum,
 Borraginis,
 Buglossæ ana ʒ. s.
 Specierum diamargariton ʒ. ij.
 Corallij preparati,
 Margaritarum preparat. ana ʒ. s.
 Pulueris de gemmis ʒ. s.

Misce omnia, & cum syrupo rosarum fiat electuarium, quod prius auri folio deauretur.

3.
 Ventositates
 quomodo
 dissipandæ.

Quia etiã propter vêtositates tribus primis mensibus abortus fiunt plurimi, imprægnatarum cibis his speciebus vsq. erit cõdiendus:

R. Cinamomi,
 Nucis muscate,
 Cardamomi, ana ʒ. s.
 Zingiberis ʒ. ij.
 Piperis longi ʒ. j.
 Croci ʒ. s.

Ex his puluis fiet, quo in omnibus cibis vti licebit. Vbi autẽ auge
 rica-

ri cæperit ventositas, utendū erit confectis diagalangæ, diatriopipi
pereon, diacyminu, & similibus. Ventrē autē & ilia oleo litorū pro
derit perungere. Cæterū pro reprimendis vaporibus in caput exha
lantibus, semper post sumptū cibū fruges styptica sumendæ sunt, pu
ta, pira, cydonia, mespila, coriandrum, saccharatū vel diacydonion,
quod præ omnibus Auicennæ probatur. Salsamenta itē aceto, aqua
in qua aurū sit extinctū, cum cibo sumpta, probantur plurimū. Salu
brius etiā fuerit assatis quàm elixis vesci carnibus & piscibus, aro
matibus non mediocriter conditis. Vinū clarum sit, salubre, & dilu
tum modice. In secunda mensa auellanam saccharo opertam sume
re vtile est. Pro crurium autē inflatione remouenda caules brassi
cæ vel flores chamæmali vino & aceto decoquantur, & super his
fomentatio fiat. Quidam lutum album aqua ferrata miscent, pauco
inperfo aceto, & fomenta eiusmodi cruribus imponunt.

Quod si autem propter renum & lumborum ægri tudines abor
tus timendus sit, magna accedente inflammatione, quæ ex vrina
obseruari potest, hoc vnguento lumbi deungendi sunt. 4.
Lumborum
& renum cu
ra.

R. Oleum myrtinum,
Rosarum,
Mastichinum ana ʒj. f.
Succi plantaginis maioris,
Barbæ Iouis vel semperuiuæ ana ʒss.
Boli Armeniæ,
Hordei cremati,
Terræ sigillatæ,
Sandalii rubei,
Rosarum rubearum,
Succi acaciæ,
Myrobalanorum,
Hypocisthidos, ana ʒss.

Terenda terantur, & cum aceto, cera alba & terebinthina q. s. mi
scæantur, & fiat vnguentū. Huius vnguenti vsus si aliquot diebus præ
cesserit,

cesserit, sequens emplastrum postea renibus atq; lumbis erit imponendum.

R. Mastiches ʒ. ʒ. s.
 Ladani ʒ. iij.
 Cera citrina ʒ. ij.
 Bistorta,
 Nucum compressi,
 Myrobalanorum,
 Hypocistidos,
 Acacia,
 Terra sigillata.
 Rosarum rubearum,
 Boli Armenia ana ʒ. j. s.

Adde his aliquantulum Olei Mirtilorum vel Terebintinae, & fiat Cerotum, quod super corium extendi queat.

5.
 Frigiditas
 quomodo
 auertenda.

Quod si ex frigida causa abortus secutus videbitur, unguento hoc abstinendum, & sequenti emplastro erit utendum.

R. Mastiches ʒ. ʒ. s.
 Ladani ʒ. iij. s.
 Cera citrina,
 Colophonia,
 Picis naualis,
 Syracis calamita ana ʒ. j. s.
 Nucum cupressi,
 Menta,
 Bistorta,
 Gallie muscatae,
 Thuris,
 Galbani,
 Gummi Arabici,
 Myrrha ana ʒ. j. s.

Cum cerebintina emplastrum fiat. Sub hoc si prurium mulier senserit,

senferit, aliquot diebus tolli, deinde vero reponi debet, neq; in totum omitti, quia renes & lumbi hoc confirmantur plurimum.

Quod si nimium soluta praegnantis aluus fuerit, restringenda erit electuario sic confecto.

6.
Quomodo aluus restringenda.

R. Diamarinaton, (id est, cerasorum acidorum conditorum,)
Diacydoniten,
Elect. de cornis
Conserue rosarum ana ℥. j.
Capitum glandium,
Terra sigillata ana ℥. j.

Misce cum syrupo de granatis, & fiat Electuarium in forma liquida, hoc mane & vesperis ante cibum sumptum, probatur plurimum. Laudantur hic Hippocrati cancri ex riuis & fluminibus collecti. Omnes item cibi aqua ferrata cocti, vel succo Acaciae temperati. Vinum quoq; ea aqua dilutum. Cibus non tenuis & humidus sed siccus & crassus. Dactyli, id est, palmae fructus cum iure coquantur. Si haec alium non astrinxerint, clystribus astrictiuis uti conueniet.

Quod si tenesmo laborauerit, ita ut abortus timendus sit, omnia ea surpanda de quibus supra dictum, quibus aluus laxari possit, nec non clysteres & suppositoria quoque. Dieta etiam secundum tum praescriptam formam erit instituenda.

7.

Si noxijs humoribus impragnata abundauerit, unde plures sequi morbi possint, veluti tertiana, quartana & synocha, quae propter diminutionem alimenti, Hippocrate monente, facile abortum pariunt, vel paroxysmi grandes sint, cum magnis capitis doloribus aestuq; nimio, tunc contra aestum sic occurrendum.

8.

R. Aqua rosarum,
Betonica,
Salvia,
Aceti,

0 3 Sola-

Solani ana ʒ. j. Omnium sandalorum ana ʒ. s.

Boli Armeniae ʒ. j. Terræ sigillatæ, Croci ana ʒ. j.

Misce cum albumine oui, & fiat epithemū super tēpora. Vt licebit etiā confortationis loco Diatria sandali, Cōseruis rosarū borraginis & Buglossæ. Quod si matricē quoq; inflāmari contigerit, lubrici terēdi sunt, ex quibus mixto aceto, succo rutæ & oleo cōmuni fiat epithema. Velempastrū de Sandalo vel coctū albū erit imponendū.

9.

Quod si secundo aut tertio gestationis mense propter abundantes humores phlegmaticos alba menstrua fluere incipiant, quibus cotyledones afficiuntur, & orificium matricis nimis fit lubricum, ideoque mulierem abortum facturam timendum sit, omnino procedendum eo modo vt de Ventositate discutienda supra diximus.

Varia experimenta abortum prohibentia.

Præterea tamen & alia experimenta probantur. Osiculum quod saltum (astragulum) leporis vocant, gestandum, & ex illo, quotidie ieiuno adhuc ventriculo bibendum. Lapis item stellatus, auro vel argento ita inclusus, vt nudum corpus queat contingere. Gestant nonnullæ vnguē ex vrsi pede. Cinis etiā ex erinaceo combusto collectus & oleo subactus, vnguentū præbet huic affectioni valde accōmodum. Sub oleribus vermiculi inueniuntur, qui si viui à collo mulieris suspendantur, nunquam abortum faciet, neq; ante tempus pariet, vt quidam polliceri audent, penes quos rei fides esto. Tantam enim vim partū impediendi habere aiunt, vt nisi remoueātur, prægnans eniti nequeat. Quare in tempore semper esse remouendos. Lapis ætites probatur etiā contra abortus & partus præproperos, qui rursus partum nimis tardum quoq; promouere fertur.

10.

Sunt porro & alia quædam externa, quæ extrinsecus accidunt, & tamen naturali causa mulieribus etiam abortum conciliant, veluti si prægnans calcet serpentem, viperā, oui coruum, (vt quidam scribunt,) vel mortuum amphibænam. Hoc quidam & castoreo in sinu gestato tribuunt.

11.

Quod si contigerit post conceptū fluere menstrua, continuo restrigēda non sunt, nisi horū diffluxu infirmior fiat mulier. Si medio

crite r

critèr fluxerint, permittendū hoc, quia multam viscositatē & confusos humores, & abundantē sanguinem retentū in vtero portendunt. Si largius, mediocriter restringēdi erūt; acacia, hypocisthidae & semine lini aqua decoctis, per encathisimum adhibitis. Si crura tumuerint, quod plerunq; tribus prioribus mensibus contingit, hepatis & ventriculi ratio habēda est, vt superfluis alleuentur humoribus, cibiq; diuersæ præbeatur qualitatis. Si hepar prægnantibus indurescat, difficile est hoc corrigere, quia, Galeno teste, in hoc affectu ferendis validioribus medicaminibus sunt impares. Quapropter leuissima quæq; illis erunt adhibenda.

Quoniam vero fit vt foetus mortui tardius aliquādo, interdum vero nunquā in tūcē edantur, sicut & secunda, maxima mulieribus pericula simul & ægritudines, syncopas & deliquia plurima, fieri tenendū est, æstiuo in primis tempore, propter diros ex putrescente foetu vapores sursum halātes, & cor cū cerebro adeo infestātes, vt sæpius mentis compotes porro non sint. Itaq; omnis adhibenda cura, vt mortui foetus maturē expellantur, miseræq; fæminæ tantis liberentur periculis, quod quomodo fiat, in superioribus libris prolixa tractatione docuimus.

C A P V T V.

De signis conceptus.

Verum mulierū conceptum licet cognoscere sit difficile, tamen multis signis coniectari licet, & argumentis quibusdā experientia confirmatis assequi. Certum signū creditur, si mulier decimo aut proximioe post concubitum die propter humores alba aut rubea menstrua senserit. Retentio quoq; mensium pro signo habetur, fallit tamen, quia præter conceptum quoq; contingit sæpius. Omisso ergo hoc, alias persequemur notas, & veri conceptus prognostica ex ipsius mulieris petita corpore, singulis membris examinatis, initioq; primum à capite facta.

Capitis dolores, vertigo & oculorum caligatio, si simul concurrant, conceptum portendunt.

Pupillæ

Pupilla oculorum minuuntur.
 Oculi tument, & in fuscum colorem transeunt.
 Venulae oculorum rubescunt & tumescunt sanguine.
 Oculi multum concidunt.
 Palpebrae remissa sunt.
 Varij colores conspiciuntur in oculis, & in speculo observantur.
 In facie rubrae suboriuntur pustulae.
 Venulae intra nasum & oculos sitae tument sanguine, & cernuntur clarius.
 Vena sub lingua subviridis fit.
 Cervix est calida, spina dorsi frigida.
 Venae & arteriae turgidae sunt, pulsus observantur facilius.
 Venae in pectore sitae, primo nigrescunt, postea flavescunt, aut coloris caerulei fiunt.
 Ubera tumescunt, & cum doloribus indurescunt.
 Papillae rubescunt.
 Si frigida bibatur, frigus sentitur in iberibus.
 Fastidium cibi potusque obrepit.
 Varij suboriuntur appetitus.
 Naturalis appetitus fit destructio.
 Vomitus continuus, ventriculi debilitas.
 Ructus acerbi & inertes.
 Fastidium vini.
 Pulsus cordis inordinatus.
 Gaudia cita, post haec dolores subiti.
 Tormina circa umbilicum.
 Lumborum aegritudo.
 Infima pars ventris affecta tumoribus.
 Interiores compunctiones in corpore.
 Post concubitum septem diebus retenta genitura.
 Post coitum frigus & horror exteriorum membrorum.
 Vis attractiva matricis augetur.

Matricis

Matrix siccatur statim.

Magna in coitu delectatio, post conceptum autem Veneris fastidium.

Restrigitur matrix. Sed quia alijs quoque de causis fit hoc, certo discrimine obseruari potest quando conceptū portendet. Tum enim gracilis est & mollis: si autem alia de causa restricta sit, velut nimio calore aut tumore, tunc existit durior.

Genitalia mulieris vsque ad septimum mensem corrugantur.

Vterus rotundus fit & tumescit.

Circa conceptus initium sentiuntur dolores ventris & dorsi, quasi pulsatiles.

Retinentur menstrua, venæ enim, vnde ea effluunt, per acetabula sanguinem alendo per vmbilicum fœtui deferunt: & partim sursum ad vbera ea materia hauritur, vbi in lac mutatur. Sic autem & Hippocrates admonet, dicens: Quando retinetur menstrua, nec febres aut paroxysmi consequuntur, & simul fastidium cibi obrepat, omnino tenendum est, mulierem esse grauidam.

Intumescunt cum doloribus crura.

Corpus debilitatur, & pallescit facies.

Pulsus primo acriter, mox sentitur leniter.

Alui excrementa difficiliter, propter compressa intestina, excernuntur.

Vrina alba est, supernatante nubecula, multiq; in vrina obseruantur vt in radijs solis atomi, in primis vero quando primo mense ad fundum multa eiusmodi subsidunt, motoque in quo sunt vase, lana instar diducantur.

Posteriores mensibus vrina rubea aut flaua, tandem vero nigra fit, supernatante rubea nubecula.

Hippocrates melle aqua mixta conceptum experiri docet, vt si hoc sumpto mulier lecto decumbens ventris tormina senserit, conceperit: si vero non, nondum imprægnata sit.

Quod per suffimenta quidam hoc experiri volunt, parum ad

P rem

rem facit. Hippocrates enim, non conceptus, sed sterilitatis & fecunditatis notas sic obseruari docet. Qui autē suffumigijs pro conceptu indagando aliquid tribuunt, suffitum ex re supposita ne ad nares penetret detineri dicunt. Talem coniecturam etiam ex supposito allio & aristolochia adhibita sumi volunt. Sed quā probabili ratione, ipsi viderint.

Certius erit experimentum, urinā mulieris triduo in vitro conclusam obstruere, quo tempore exacto per sindonem puram destilletur, & si concepit, minuta animalcula pediculorum instar comparerebunt: hæc si rubea sint, masculum, si alba, fœmellam conceptam esse portendere dicunt.

Pro certo & hoc quidam afferunt. Si urina mulieris pelui anea contentæ nocte vna acus tersa imponatur, crastino, si mulier conceperit, ea acus rubeis erit variegata maculis: si non, nigra erit & æruginosa.

Succum cardui si sumat mulier, sumptumq̄ euomuerit, certum conceptus signum esse creditur. Et hæc de promiscuis conceptus signis.

Masculi conceptus signa.

Vtrum autem masculus an fœmella concepta sit, signis his obseruari traditur.

Si masculus, oculus dexter mouetur crebrius, & colore natus sinistro oculo habet melius.

Dextra mamilla præ sinistra turget & indurefcit: papillarum color mutatur citius.

Lac nascitur citius, & si emulgeatur, radijsq̄ solis in vitro opponatur, coalescit in clarā massulā, margaritæ pellucidæ non absimilem.

Si lac prægnantis urinæ ipsius inspergatur, continuo ad fundum concidit: si sal adhibeatur, non diffluit.

Dextra gena rubicundior est, totusq̄ faciei color, Hippocrate monente, habet melius.

Minus torporis sentitur.

Primus motus plerunq̄ die sexagesimo in dextro latere sentitur acrior.

acrior. Nam sic & Hippocrates de situ docens admonet, in dextro latere masculos, in sinistro vero recumbere fœmellas, eò quod maior calore masculi opus habeant, quem ab hepate in eodem latere sito attrahant.

Si circa quadragesimum diem post conceptum menstrua fluant.
Venter circa umbilicum fit acutior.

Iter ingressura mulieri pes dexter præponitur, & in assurgendo dextra se citius quàm sinistra suffulcit & subleuat.

Pulsus in dextra magis velox quàm in sinistra.

Si vero fœmellas conceperint, omnia his diuersa fiunt, & hæc plerunque signa obseruantur. Fœmellæ cõceptus signa.

Primus motus 90. die ut plurimum fit post conceptum.

Motus fit in sinistro latere.

Gestantur fœmellæ magnis doloribus.

Tumescunt crura & membra genitalia.

Color est pallidior.

Appetitus vehementior.

Fastidium è diuerso celerius.

Circa diem 30. post conceptum fluunt menstrua.

Si puluis aristolochiæ cum melle subigatur, & hoc ipso lumbi cum genitalibus perungantur, sexum conceptum obseruare creditur esse facile: ut si prægnantis sputum dulce fuerit, masculum: si amarum, fœmellam gestat.

Aetas quoq; mulierum non parum refert. Quæ enim iuniores sunt fœminæ, citius masculos generant: quæ vero seniores, citius fœmellas, propter caloris defectum in matrice, ex ætate contractum.

Puella etiam magis generantur humidioribus & frigidioribus natura parentibus, ex semine plus satis humido, frigido & liquido.

An autem infans in utero recte valeat, certis signis obseruari potest. Si sana sit soboles, mamillæ, Hippocrate teste, duriores sunt. Si sana non sit, a quo sum lac sponte de vberibus promanat.

L I B E R

Rursum si uterum gestantibus sapius menstrua fluant, Plinio teste, non sanum & viuacem, sed infirmum portendunt infantem.

Porro, obesoires fœminæ infirmiores plerunq, gestant liberos.

Si hydrops prægnantem corripiat, eiusq, nares, aures & labia rubescant, mortuam in utero sobolem portendunt.

Si geminos gestet mulier, ex quibus alter masculus sit, de fœmella magnum est periculum, Aristotele teste, quia impari alimento vegetantur in utero. Minus periculi est, si fœmella sint. Nam sub Maximiliano Imperatore quædam tres puellas vno partu enixa est, quæ omnes ad iustos peruenere annos.

Si ante vel circa purgationem menstruam concipiat, infecti & venenati genitura humores miscentur, ex quibus leprosos ut plurimum generari compertum est, (Alioqui conceptum non fieri nisi incipientibus aut desinentibus mensibus doctiores tradunt.)

Superfœtatio

Si semel concipiat mulier, & post tempus aliquod concipiat iterum, posterior in utero genitura egre viuet. Aristoteles enim perhibet quandam vno partu geminos puellos viuos enixam, post quintum mensem adhuc alium, sed iam ante in utero mortuum.

Si post nonum mensem prodeat infans, plerunq, infirmus & debilis existit.

Si virgo iuuenicula concipiat ante primos flores, sobolem egregiam & perfectam generat.

His omnibus præmissis, & hoc tenendum, quod de futura sobole obstetrices obseruare solent, an inquam deinceps plures liberos mulier enixura sit. Quot enim nodos in vmbilico infantis recens nati obseruauerint, tot adhuc deinceps masculos generari dicunt.

Et hæc de conceptus signis, omisis multis quæ perhibentur alijs, dixisse sufficiat.

CAPVT

An homines ex dæmonibus, & rursum dæmones ex hominibus, infantes concipere possint.

DAEMONIS imposturas infinitas esse, nemini dubium est: inter quas & illud habet, ut (sacra scriptura teste) in angelum lucis quoque se transformare, & hominum etiam figuras assumere, & iusto permittente Deo, referre possit, id quod varia rerum testatur experientia. Quare hoc in quaestionem vocare minime opus erit.

An vero cum hominibus rem habere, in primis vero, an mulieres imprægnare possit, quaestione non indiget. Coire posse, permittente Deo, forma hominum sumpta, nemo negat. Nam & Divus Augustinus idem testatur, dicens, Constantem esse famam eorum quibus hæc contigerunt testimonio petitam, esse spiritus quosdam dæmones & sylvanos, qui mulieres aliquoties sollicitauerint & compresserint. Id autem veteribus non modo probatum, sed apud nos etiam multis exemplis est compertum. Superioribus enim annis scortum quoddam noctu à dæmone forma hominis compressum, confestim in agritudinem maximam incidit, ita ut brevi uterus & genitalia ipsius tabe vel gangræna absumpta sint, & nullo prohibente medicamine, illa quoque & inguina eius exciderint. Erat & cuiusdam lanij seruus, qui iter faciens & de libidine cogitans, mox obvium dæmonem egregia mulieris forma habuit, cum qua, ignarus se cum dæmone rem habere, concubuit. Sed mox pudenda eius inflammata, cito tabe exulcerata sunt. Solet autem hæc Deus iustus pro puniendis sceleribus & admonendis hominibus iusto iudicio permittere.

Negat hunc actum Cassianus, dicens, Impossibile esse spirituales creaturas cum hominibus rem habere posse, neque hoc credi debere: quoniam, si actus præcedat, aliquando & effectum sequi necesse est, id est, generari aliquid, quod tamen nulla constet experientia. Rursum, si hic actus possibilis dæmonibus esset, citius illos in se mutuo conuerti, quam cum hominibus commisceri. Ergo quod res est, pro summa dæmonis impostura & peruersa persuasione hominum hæc habenda sunt,

P 3 sunt,

Merlinus.

sunt, eatenus, ut non credamus, demones, mulieres nec impragnare, neque vicissim demones mulierum forma sumpta à viris impragnari posse. Nam sine humano semine hominem unquam natum esse. (excepto unico unius Dei aeterno filio Iesu Christo domino & Salvatore nostro unico, ex Spiritu sancto concepto, & ex Maria semper virgine nato) simpliciter uti re verissimam affirmamus. Quare quod de Merlino quodam refertur ex demone nato, non aliter quam nomini ipsius respondentem nostra vulgata lingua fabulam, recipimus. Huius historiam qui cognoscere cupiet, in Vincentij historialis Speculi lib. 21. cap. 30. prolixè inueniet. Naturæ quidem lege similia similibus generari certum est, ergo ex demone homo nasci non potuit. Neq; unquam tantum demonibus permisisse Deum Opt. Max. cognouimus, ut illi liberos ex hominibus procreare, & suam quasi sobolem in homine ad Dei similitudinem condito, possent cōstituere. Caterum si saga & venefica huius mater exiit, non puduit hanc in demonis gratiam tantum proferre mendacium ad peruertendos falsa opinione hac multorum animos. Concubuisse potest, at non hominē ex illo concepisse. Si non concubuit, tamen prestigijs uterum illius inflare potuit, ut se ex illo grauidam esse putauerit. Exacto etiam tanto tempore, quando uterum gestare solent mulieres, dolores quoq; in utero graues concitare, & aliunde sublatum infantem dolo se supponere: tumores etiam illos ventositate aliqua concitatos, cōtinuo soluere & reprimere potuit. Nam & tale quiddam nostrorum quoq; temporum experientia constat. Constantiæ enim formosa quaedam cuiusdam ciuis famula, Magdalena nomine, à demone compressa, postquam in carcerem coniecta illi (piorum verbi Dei ministrorum consilio diuinis mota rationibus) per pœnitentiã valedixisset, tantos in utero ex eo tempore cruciatus sensit, ut in singulas ferè horas infantem sibi enitendum esse crederet. Sed sapius adhibitis obstetricibus, clauos ferreos, ligna, vitra confracta, crines, stuppam, lapides, ossa, ferrum, & huiusmodi per matricem excreuit innumera, quæ nimirum malus ille

ille dæmon subdolè & malitiose suppositus & importauit omnia.

Alias quasdam huic quæstioni inseruientes historias idem Vincentius naturalis Speculi lib. 3. cap. 26. & 27. citat. Quendam inquam iuuenem sub crepusculum in mari lauante crinibus mulierem apprehendisse, quam domum perductam uxorem sibi duxerit, filiumq; ex ipsa suscepit. Ipsa vero vsque ne verbum quidem loquente, maritum aliorum instinctu qui spectrum ipsam esse dicerent, simulata pueri ex ipsa suscepti lactatione, nisi suam referret originem, illam loqui compulisse. Illam vero tristia prolocutam euauuisse, adultumq; puerum hunc in mari lauante meruisse etiam, ipsum vero nullibi ad littus maris deinceps inuentum esse expositum. Itaq; non verum fuisse hominem hunc, licet forma veri hominis natus & educatus fuerit. Phantasticam autem mulierem hanc Succubum dæmonem fuisse, credidisse multos. Non absimile est quod predicto loco affert, Colonia inquam Agrippina in palatio quodam ad Rheni littus multos primates quodam tempore consedisse, qui dum forte in aquas despicerent, vidisse militem quendam parua nauicula vectum, nauiculam cygno prænatante, argentea collo iniecta catena, trahente, dimisso cum nauicula cygno in littus exiisse, ibidem uxorem duxisse, multosq; ex illa liberos procreasse. Aliquot autem annis exactis renatante vacua nauicula, & prænatante vt prius cygno, eundem in nauiculam se denuo recepisse, neminiq; porro apparuisse, liberos autem illius illic ad multam ætatem aduixisse. Hunc autem incubum dæmonem fuisse crediderunt multi, qui viri forma tot annis fœminæ cohabitans, tantis vsus prestigijs, simulatos vteri tumores, simulatosque partus suppositis aliunde furto sublatis infantibus ediderit.

Quod autem multi hac persuasione laborant, dæmonem succubum ex viro posse genituram concipere, & mox mutatum in incubum, eandem genituram in vterum mulieris proijcere, & ex ea hominem generare, vt est falsissimũ, ita nullã prorsus fidem mereri debet. Nam & religioni & naturæ repugnat plurimũ. Si enim hoc

possi-

Succubus dæmon.

Incubus dæmon.

An dæmon ex hominibus semen concipere, & per idem semen in homines proiectum generare possit.

possibile esset, quot ferarum monstris humanum genus tanto tempore, feminum permutatione per demones in brutis & hominibus facta, infestatum esse à tanto humani generis hoste vidissemus? Quare rectè de his Conciliator in libro de Medicina, differentia 25. dicens, Sciendum testiculos viri generatiua virtutis esse principes, non solos tamen, quia ex his solis generandi non fit principium, neq. per se soli generationem possunt perficere. Primum enim ex corde principium est, propter vitalem in ipso virtutem repositam, ita vt nil viuum sine eius virtutis adminiculo generari possit. Nam vitali virtute & naturali calore testiculorum virtus tandem constat. Quare demonem vt succubum ex hominibus concipere, & in homines vt incubum conceptum semen proijcere, & hominem generare posse, non fabulosum modo dictu, sed impium etiam creditu dicimus.

Infantes supposititij.

An autem infantes furandi, transferendi, supponendi & permutandi demon potestatem habeat, multa quaestione non indiget. Quod enim interdum tale quid fit, non illius potestate, sed Dei Opr. Max. permissu propter hominum peccata fieri tenendum est, in prius quando impij parentes, nulla religiosa liberorum cura habita, illos non Dei benedictione muniunt, sed demonis maledictione obruunt. Omnes ergo, quia Dei sunt infantes, illos religiose tractare & Deo consecrare, non demoniacis maledictionibus obijcere, ad discant.

LIBER SEXTVS.

DE STERILITATIS CAUSIS DI-
 versis, & de præcipuis matricis ægitudinibus, omni-
 umq; horum curis varijs.

C A P V T I.

De sterilitate virorum & fœminarum, eiusq; causis & signis.

Sterilitatem, de qua in præsentiarum dicere insti- Sterilitas
 tuimus, non modo pariendi in mulieribus, sed in viris quid.
 quoq; generandi & semen fœcundum emittendi, cor-
 rigibili aliqua de causa contractam impotentia &
 difficultatem dicimus. Hanc Aristoteles obesioribus
 L viris

viris & fœminis in primis tribuit, propter genitalium mēbrorum malam proportionem & indispositam habitudinem, vtpote in quibus semen prouocetur remotius, & vitalis Spiritus in illo conclusus propter eam moram euanescat citius. Cæterum non modo ea corporis habitudo, sed insuper multæ aliæ quoq; eius difficultatis existunt causæ. Cum enim videamus sæpe coniuges coniunctos non generare, disiunctos autem generare vtroque: & contra, eos qui coniuncti generant, disiunctos, fœcundos non esse, aliquid certè causæ subesse oportet. Quare de his quæ notiora sunt in medium afferre, non inutile fore existimamus: externæ enim & internæ quæ hic concurrunt causæ multæ sunt.

Sterilitatis
causæ: ex ma-
trice.

Ut autem in multis externis habet sua adiumenta fœcunditas, velut in diæta conuenienti, temperatura aeris consueta, thermis natura calidioribus, quales sunt Helueticæ & Vallelianae, cum aquis Empsiacis: ita sterilitas quoque & generandi difficultas plurimum ex illis opibus habent, veluti ex inconuenienti diæta, assueti aeris permutatione, & glacialis aquæ potu & balneis. Deinde ex habitudine genitalium membrorum sterilitas quoque æstimari potest: fit enim vt his non pauca ægritudines accidant, propter quas non modo steriles & generandi impotentes, sed & coniugibus cohabitare inepti coniuges fiant. Quo loco restrictio orificij matricis plurimum incomodat, quæ fit vt nō modo retenti menses generationem impediant, sed insuper alia quoque plurima mala pariant. Rursum cum genitalia membra per se aut nimis patula aut restricta sunt, eoque neque cōceptui neque generationi conueniunt. Retentio mēstruorum idem facit, quæ matricem multum infestat, & semen in vterum proiectum propter copiam malorum humorum suffocat. Ex mulieribus quoque quæ plus nimium viragines, et ex viris qui plus satis effæminati sunt, generationi minus idonei sunt. Hæ enim purgationibus menstruis & humoribus nutritiuis in vniuersum ferè carent: illi autem nimis frigidi & humidi generatiua virtute præditum semen proijcere nequeunt. Huc pertinet & attractiua matricis

matricis virtus debilior, & eiusdem permutatio celerior. Nam attractiva & expulsiua matricis virtus aut robustior aut debilior, ex aequo difficultatem generandi pariunt. Matricis quoque aegritudines, tumores, inflammationes, hucera, apostemata, acetabula rupta, menses copiosi aut retenti, & quae his sunt similia, eidem difficultati multam causam praebent. Venas quoque post aures sitas (utpote quae viam spiritibus praebent, quos semini cerebrum communicat) resectas, Hippocrate monente, multi eidem causam esse dicunt. Venesica incisionem idem parere affirmant, quae tamen per se lethalis existit. Multa etiam sunt quae sumpta proprie sterilitatem inducant, veluti camphora, cicuta, & his similes herbae & radices aliae, omniaque quae cerebrum, renes & testiculos, utpote principalia generationis membra, offendunt.

Huc etiam multa alia quoque pertinent, veluti nimia repletio, inanities, exercitia immodica, caliditas resoluens, frigiditas mortificans. Peculiarem etiam quibusdam aquis sterilitatem inducendi vim Theophrastus tribuit. Externae
causae.

Primum inter causas complexionum ferè diuersitas obtinet, quando coniuges iusta qualitatum temperatura careant. Vbi autem vel aliquantulum mixtae fuerint, facilius generare poterunt. Multa quoque aetas per se in viris & feminis generationem propter humorum defectum impedit, licet septuagenarios & octogenarios non paucos generasse adhuc compertum sit. Postremo, magna etiam sterilitatis causa est, quae per veneficarum praestigia contingit. Haec de notioribus sterilitatis causis dixisse sufficiat.

Signa autem quibus haec imprægnandi difficultas obseruari potest, existunt plurima. Prima ex genitalium membrorum constitutione & habitudine sumenda sunt, veluti si aliquo vitio laborent, nimis patula aut restricta sint, generationi agnoscantur minus esse idonea. Semen quoque si nimis calidum aut frigidum existat, quod ipsum ex urina non modo colore sed substantia quoque eiusdem obseruari posse aiunt. Ex habitu & colore corporis de sterilitate & fecunditate

Signa sterilitatis.

Q 2 multi

L I B E R

multi etiam iudicant, ut quæ pallidiores sunt fœminæ, humidiores quoque credantur esse. Si humidiores, ergo & retinendo & fouendo semini minus pares. Peculiare quorundam experimentum hoc est. Hordeo urinam cuiuspiam, de cuius sterilitate aut fœcunditate inquisituri sunt, affundunt. Hoc intra decimum diem si germinet, pro fœcunditatis nota: si non germinet, pro sterilitatis certo argumento agnoscunt. Alij autem siliquis vel surfuri urinam affundentes, sterilitatis notam ex eo obseruât, si vermes in eo generari videant. Hippocrates suffimentis hoc indagare monet, ut suffitu inferius adhibito, superius per olfactum (inferius pannis obstructa muliere) obseruato, fœcunditatis nota credatur esse, eo quod genitalia membra restricta non sint: si non deprehendatur, restricta matricis adeoque sterilitatis satis certa nota existat. Linimentis oculorû nonnulli idem deprehendi posse volunt, ut si linimenta colorû quorundam oculis inpersa sputum non alserent, certa constipationis adeoque sterilitatis signa sint, eo quod semini consinia membra oculi existât, utpote propter cuius emissionem immodicam, ijdem cito concidant. Habent & sua nonnulla vetula signa, quibus in utero coniugum maior sterilitas existat, obseruent. Maluæ enim manipulos duos seorsim positos, alterum alterius coniugis urina perfundunt, alterumque alterius similiter prioremque, qui exaruerit, sterilitatis in eo cuius urina perfusus est, testem esse perhibent. Eadem & per fabas & hordeum experimenta sumunt, ut cuius pars citius germinat, in eo plus fœcunditatis esse credant.

Notandum porro hic quoque est, mulieres fœcundas & liberis generandis idoneas, citius quidem præ sterilibus habitu corporis senescere, macrescere & debiliores fieri, senectam tamen multo sanioribus quæ nunquam generarunt, nancisci, utpote in quibus retentorum variorum humorum copia peius aliquid pepererit, &

sanitatem corporis bene constitutam infestandi maiorem occasionem

dederit.

dederit.

CAPVT

C A P V T I I.

De cura sterilitatis à phlegmate profectæ.

Cognitis iam causis & signis difficultatis concipiendi in mulieribus imprægnandi in viris, & generandi in vtrisque, consequens est nunc de horum quoque cura dicere. Et primum quidem si ex humido & frigido phlegmate a difficultas contracta fuerit, ante omnia superflua ea materia sequenti syrupo præparanda & digerenda erit.

R. Radicum Rubee maioris, ℥. ij.

Rufci,

Asparagi,

Graminis Cyperi ana ℥. j.

Artemisia,

Sauina,

Nepeta,

Melissa,

Balsamita,

Menta,

Scolopendria,

Capillorum Veneris,

Gallirici,

Samsuci,

Origani,

Calamenti montani,

Pulegij,

Radicum Valeriana ana M. s.

Seminis seseleos ℥. vj.

Anisi,

Carui,

Marathri,

Ameos,

Spica nardi, ana ℥. ij.

℞ 3

Xylo-

L I B E R

Xylobalsami,
 Carpobalsami, ana ℥ .j.
 Liquiritia,
 Passularum, ana ℥ .j.
 Florum Anthos,
 Stachados Arabica ana ℥ s.
 Resuræ eboris,
 Calami aromatici.
 Santali rubei, ana ℥ s.

Conquassentur hæc omnia, & fiat decoctio cum aqua fontana q. s.
 & aceti ℥ iij. & sacchari ℞. iij. colentur vsque ad medietatem, &
 colaturæ addantur

Cinamomi, ℥ .j.
 Musci grana iij.

De hoc syrupo aromatizato singulis diebus mane uncias iij. bene cali-
 das bibere oportet. Vel syrupū hūc magis dissoluere in aqua sambuci,
 pimpinellæ & artemisia, de singulis uncia vna sumpta, & tres un-
 cias mane bene calidas bibere licet. Vel alium syrupum hac forma pa-
 rare poteris:

R. Artemisia,
 Sauiua,
 Menta,
 Origanum,
 Calamenti,
 Hyssopi,
 Pimpinella,
 Chamedryos,
 Polytrichi,
 Florum sambuci,
 Stachados, ana ℞. j.
 Anisi,
 Marathri,

Ameos,

Ameos,
 Carui,
 Seminis anethi,
 Seseleos ana ℥ss.
 Radicis asparagi,
 Rusci,
 Rubæ maioris, ana ℥ss.
 Cicerum rub. pugillum j.
 Spica Celtica,
 Spica nardi,
 Cyperi,
 Squinantii,
 Calami aromatici ana ℥ij.

Misce, & fiat decoctio in aqua fontana, cum melle & saccharo ana
 ℥ss. j. f. & aromatizetur per colaturã cum cinamomo & musco, vñ
 est prædictum. De hoc syrupo tres haustus tribus diebus continuis be-
 ne calidi mane sumendi sic parari poterunt.

R. Oxymelitis squillitici,
 Syrupi de radicibus acetosi,
 Syrupi de artemisia, ana ℥j. f.
 Aquarum pimpinellæ,
 Fœniculi,
 Artemisiæ ana ℥ij.

Ex mixtura horum tres haustus fiant.

Deinde materia hac per prædictos syrupos sufficienter ad purga-
 tionẽ emollita, si validioris naturæ vel complexionis mulier hæc dif-
 ficultatem passa extiterit, hæc etiam pilulas sumere poterit.

R. Pilularum fœtidarum ℥ij.
 Specierum Diacastorei ℥j.
 Diagridij grana ij.

Fiant cum syrupo de artemisia vel melle pilule xi.

Quod

Quod si autem pilularum usum horruerit, pro pilulis hac potione utatur.

℞ Diacassia ℥. s.
 Electuarij diaphœnicon,
 Electuarij Indiana ℥. ij.
 Syrupi de radicibus sine aceto ℥. j.

Misce cum aquæ artemisiæ vel melissæ ℥. ij. & fiat haustus.
 Vel aliter.

℞ Electuarij diaphœnicon,
 Elect. Indi,
 Diacassia ana ℥. j.
 Agarici electi ℥. ij.
 Zingiberis ℥. j.
 Salis gemmæ grana vj.

Infundantur omnia in aquam lactis caprarum & mellis rosati ℥. j. eaq; duodecim horis infusa exprimantur, & prædictis mixta electuarijs in potum redigantur.

Si vero Electuarium succum magis adlubuerit, tres boli sicci tali forma confiant.

℞ Elect. diaphœnicon,
 Elect. Indi,
 Diacassia ana ℥. ij.
 Saccari albi q. s. & fiant tres boli deaurati.

Si nec hoc placuerit, hanc in tabulis confectionem præparare poteris.

℞ Rosarum rubearum,
 Cinamomi,
 Zingiberis ana ℥. j.
 Santali albi & rubei ana ℥. s.
 Hermodactylorum,
 Esulæ ana ℥. j. s.
 Diagridij,

Turbit,

Turbit, ana ʒ.ij.

Mastiches ʒj.

Sacchari albi ℥.ʒ.

Dissoluantur omnia hæc cum succo vel aqua artemisia, & aliquot infusa horis exprimantur, & confectio in morsellis vel tabulis fiat. Dosis sit ʒʒ. vel ʒ.ʒ.

Vel si placet, de modo dictis pulueribus sumes, & saccharo albo trito æquali pondere miscebis, & trageam conficies, de qua ʒ.ʒ. singulis mane in iusculo cicerum bene calidam præbebis. Quidam folia Senæ trita ʒ.ij.ʒ. ad hanc formam præbent. Cæterum solutiva huiusmodi, peritorum medicorum consilio pro eorum qualitatibus quibus hæc tribuuntur, sunt temperanda.

Expurgata iam sufficienter prædictis medicaminibus eiusmodi materia, proximum erit ut usus thermarum sequatur, ex quibus quoties mulier ascenderit, de theriaca communi vel Nitridatio ʒ.ʒ. in aqua artemisia fumat, vel si magis placet, de sequenti confectioe sumat aliquantulum.

℞. Specierum, Tryphera magna sine opio,

Diaplris,

Diambræ,

Diamusci,

Diasatyrii, ana ʒ.ʒ.

Rasuræ eboris,

Seminis mercurialis ana ʒ.ij.

Coaguli leporis, & matricis eius, ana ʒ.ʒ.

Sisileos ʒ.ʒ.

Sacchari albi ℥.ʒ.

Dissoluantur cum aqua melissa, & his rite coctis addantur, conseruæ corticum citri ʒ.ʒ. & conseruæ anthos ʒ.ʒ. fiat confectio crassiuscula in morsellis.

Primaria autem eius dum thermis vitur cura sit, ut certa & conuenienti diæta, frugalique victu vitatur, cuius præscriptio à pe-

℞ rito

rito medico semper petenda erit.

Quod si autem eiusmodi thermas mulier habere nequeat, balneum illi ex sequentibus herbis in aqua coctis parari poterit.

℞. Artemisia,
 Betonica,
 Chamapityos,
 Chamadryos,
 Chelidonia,
 Gallitrici,
 Foliorum lauri,
 Malua,
 Amarici,
 Melissa,
 Nepeta,
 Origanis,
 Oximi,
 Pulegij,
 Rosmarini,
 Sauiua,
 Melilotis,
 Hyperici,
 Hyssopi,
 Chamemali, ana M. j.
 Carui,
 Cumini,
 Sileris montani,
 Anisi,
 Anethi, ana ℥ iij.
 Seminis lini,
 Fœnogræci, ana ℥ ij.
 Radicum consolida. maioris,
 Valeriana.

Petro-

Petroselini, ana ℥. j.

Sulphuris ℥. j. f.

Salis ℥. ij.

Aluminis ℥. j.

Mixta omnia sacco concludantur, & in aqua bulliant. Quarto autem die de nouo semper balneum hoc erit instaurandum. Hoc balneum quoties reliquerit, de theriaca communi vel Michridatio ut praedictum est, sumat, lecto decumbat, & si qua potest, sudorem prouocet. Vel confectione praescripta eodem modo mane & vespere utatur.

Vbi autem hoc balneo vti parum commodum fore videbitur, selecta quaedam ex praedictis herbae colligi, & ex his fomenta poterunt fieri.

Ceterum quando omnia haec phlegmaticum humorem sufficienter expurgare non potuerint, pessarium hoc modo paratum singulis noctibus illi adhibere proderit: quo tandiu utatur, donec phlegmaticis humoribus superfluis se liberatam esse senserit.

R. Artemisia,
Savina,
Maiorana,
Dictamni,
Absinthij, ana ℥. f.
Anisi,
Ameos,
Ruta
Corticum thuris, ana ℥. j.
Pulpa colocynthidis ℥. ij.

Fiat puluis, & subigatur cum succo Mercurialis vel Chamædryos, fiatq; pessarium.

Porro inter omnia medicamina matricem astringendi vix aliud magis quam sequens illud probari putamus.

R. 2 Acacia,

L I B E R 3

R. Acacie,
 Balauftiorum,
 Caputum glandium,
 Scorie ferri,
 Menta,
 Liliij,
 Corticis lentisci, id est, arboris mastiches,
 Corticis olibani,
 Anthera,
 Sumach,
 Tartari,
 Spica, ana ʒ. ʒ. s.

Misce & fiat puluis, ex quo cum succo acetose vel virga pasto-
 ris seu millefolij fiant pessaria.

Fœtor matri-
 cis quomodo
 curandus.

Quoniam vero aliquando fit ut propter nimis frigidum & hu-
 midum phlegma, matrix semen non modo retinere nequeat, sed eti-
 am diris fœtore offendat, tunc sequenti medicamine est utendum.

R. Galle,
 Nucis muscate, ana ʒ. iij.
 Caryophyllorum ʒ. j.
 Musci ʒ. s.

Terantur, & cum vini rubei ℥. j. dissoluantur. His cum mu-
 lier uti voluerit, bene calidis genitalia membra abluat, pannosq;
 immersos imponat, in primis autem hoc cubitum itura faciat.

Quod si magis efficax matricem astringendi medicamen placue-
 rit, hoc ipso uti licebit.

R. Radicis consolidæ maioris,
 Aluminis,
 Balauftij,
 Myrrhæ,
 Olibani,
 Mastiches,

Colo-

Colophoniz,
 Boli Armenia,
 Galarum cupressi,
 Cornu cerui casti, ana ʒ. j.

Terantur omnia, & in puluerem redigantur, cuius dimidia pars
 vel totū bulliat in vino rubeo austero, mixto aceto modico. Ea de-
 coctione bene calida mulier genitalia abluat. Puluerem etiam sic-
 cum ijs inspergere poterit, pānumq; aliquoties complicatum ea de-
 coctione madefactum imponere.

Quod si hoc quoq; nihil aut parum prestiterit, sequenti insuper
 pessario ad hunc modum parato utendum erit.

R. Aluminis scissilis,
 Myrrhæ,
 Ligni aloes,
 Pilorum leporis incisorum,
 Rutæ,
 Baccarum lauri,
 Doronici,
 Nucum cupressi ana ʒ. ʒ. s.
 Storacis calamitæ ʒ. ij.
 Ambre ʒ. j. s.
 Moschi ʒ. s.
 Gallarum,
 Mastiches,
 Aluminis saccharini, ana ʒ. ij.

Mixta in puluerem redigantur, & cum oleo myrtillorum fiat
 pessarium.

C A P V T I I I.

De cura sterilitatis, à biliosis matricis humiditatibus oborta.

Quando à cholera imprægnandi difficultas fuerit, ante omnia
 conueniens diæta instituenda erit, & mediocris usus omnium

R 3 eorum,

eorum quæ hominum vita necessario inferuiunt, puta, somni, vigilia, motus, quietis, cibi, potus, aeris & similia, ut ad frigidum & humidum declinent omnia. Deinde post aliquandiu tentatum harum rerum conuenientem vsum vena malleoli vtriusque pedis aperienda erunt, in primis vero quando sanguine mulier abundauerit & hilarior visa fuerit. Nimum tamen sanguinem non mittat, quoniam sanguis, ut vulgo dicunt, frenum est cholerae. Post vena sectionem sequente syrupo cholericæ humores erunt præparandi.

℞ Syruporum acetosæ simplicis,
 Oxyfacchari simplicis,
 Endiuia, ana ℥. j.
 Aquarum Cichorii,
 Lupulorum,
 Buglosi, ana ℥. ij.

Misce cum sandalo citrino, cinamomo & macis q. s. & ut potus aromatizetur. De potu hoc singulis diebus mane vacuo adhuc ventriculo, & tribus ante cœnam horis, aut quotiescunque hoc necessarium fore videbitur, certam illi portionem propinabis. Vel si placet, pro potu hoc decoctionem hanc potes illi præbere satis calidam.

℞ Florum buglosi,
 Borraginis,
 Rosarum rubearum, ana M. s.
 Violarum,
 Lactuce,
 Foliorum papaueris albi,
 Endiuia,
 Scariolæ, ana M. j.
 Seminis endiuia,
 Lactuca, ana ℥. s.
 Quatuor seminum frigidorum ℥. vj.

Misce, & fiat decoctio in aqua fontana q. s. vel cum vini granatorum ℥. j. s. & aceti ℥. iij. Addantur sacchari ℔. ij. & aromatizetur

getur cum santali citrini, cinamomi & ambra ana ℥j. Utatur hoc
syrupo mane & vesperi dosi unciarum trium.

Iam superflua materia humorū cholericorum ad purgationem
preparata, sequenti haustu erit expurganda.

R. Cassia nouiter extracta, vel
Manna electa ℥j.

Temperentur decoctione sequenti:

R. Capillorum Veneris,
Florum buglossi,
Violarum,
Prunorum,
Tamarindarum,
Electuarij de succo rosarum, ana ℥. ij.

Misce cum predicta decoctionis ℥. iij. & fiat haustus vnus.

Vel R. Rhabarbari electi ℥. ij. Spica nardi grana vi. infun-
dantur in lac caprinum cum vino albo pauco, & x. horis infusione
facta exprimantur. Eius autem colatura R. ℥. iij. & Syrupi de ro-
sis Persicis ℥. j. & ex mixtis illis fiat haustus vnus.

Si potus hic non adlubescit, bolus illi sequentem sic confectum
prebebis.

R. Electuarij de succo rosarum,
Diamanna, ana ℥. iij.
Sacchari albi, q. s.

Bolus deauratus in tres partes diuisus fiat.

Quod si autē citrina vel vitellina Cholera hanc difficultatem ma-
trici peperit, sequentibus solitiuis mixtis erit vtendum, certo pon-
dere pro periti medici consilio sumpto, ex

Electuario Diaphæniconis,
Electuario Indi,
Pilulis de rhabarbaro, &
Aggregatiuis.

Expurgatis deinde sufficienter superfluis humoribus, matricis
nature

Citrina vel vi-
tellina Chole-
ra quomodo
purganda.

L I B E R

natura & habitudo rursum sequenti erit confirmada medicamino.

R. Specierum diatriasandali ʒ. ij.

Rasura eboris,

Visci quercini,

Pulveris genitalis tauri,

Matricis leporis, ana ʒ. ij.

Sacchari albi ℥. s.

Dissoluantur cum aqua rosarum, & confectio in morsellis fiat.

Vel aliter.

R. Conserua rosarum ʒ. s.

Borraginis,

Florum nenufaris,

Buglossi ana ʒ. iij.

Specierum, Diarhodon Abbatis,

Diatriasantali,

Aromatici rosati, ana ʒ. j.

Margaritarum,

Pulveris gemmae,

Rasura eboris,

Visci quercini, ana ʒ. s.

Species omnes hæc dissoluantur cum syrupo rosarum q. s. & fiat mixtura & electuarium deauratum.

His omnibus rite expeditis, sequenti balneo lauet, quod hoc modo paretur.

R. Vtriusq; malua cum radicibus,

Matris violarum,

Rosarum rubearum,

Nenufaris,

Foliorum cotoni ana ℥. j.

Fenograci ℥. s.

Salis communis,

Aluminis rocha ana ʒ. ij.

Incidentur

Incidantur herbae omnes minutatim, & sacco conclusa in aqua, in qua mulieri insidendum est, bulliant. Huius balnei usus singulis annis per tres aut quatuor continuas hebdomadas esse poterit. E balneo autem quotiescunq; exiuerit, pondus auellanae nucis de electuario confortatiuo praescripto sumere debet.

Sufficium etiam hunc interdum a balneo pro utero faciat.

R. Santalorum omnium, ana ʒ. j. s.

Syracis calamitae ʒ. ij.

Ambrae grana ʒ. ij.

Rosarum rubearum,

Florum nenusaris,

Violarum, ana ʒ. j.

Conquassentur cum aqua rosarum, & trochisci fiant.

Unguento item Galeni vel sandalino lumbos & matricem aliquoties perungere non inutile erit.

Pessarijs etiam sic paratis noctu uti poterit.

R. Medullae cruris vituli,

Cerebri cervi,

Butyri vaccini,

Adipis caprinae,

Seminis mercurialis, ana ʒ. s.

Acaciae,

Hypoquistidos,

Santali rubei,

Syracis liquidae,

Cornu cervi vsti, ana ʒ. s.

Incorporentur cum oleo rosarum & lana pura, fiantq; pessaria.

C A P V T I I I I.

De cura sterilitatis, si a matricis sanguineis humoribus superfluis proueniat.

*Q*uoniam vero non ex phlegmate modo & cholera abundantibus sterilitas inducitur, sed ex nimio sanguine quoq; contrahitur,

tur, eidemque interdum reliqui humores etiam nimij vel corrupti miscentur, primum per urinae iudicia dispiciendum erit, quisnam ex illis humoribus abundet. Si sanguinem solum abundare deprehenderit, tunc talis erit instituenda dieta, quae sanguinem minuatur, & modicum illi alimentum ministret. Si humorem cholericum inesse senseris, dietam ad frigidiorum modum institues. Si phlegma in eo abundauerit, ad siccam dietam temperaturam diriges. Sic enim fiet, ut ad convenientem purgationem ea superfluitas cuiuscunque tandem humoris fuerit, sensim preparari possit. Quia vero sanguinem praedictis humoribus permixtum, ab iisdem purgandi ratio vulgo nota non est, ea à peritioribus est petenda medicis: nos quod ad sanguineorum humorum minuendam copiam pertinet, hic prosequemur tantum.

Quando itaque in mulieribus sanguinis abundantiam conceptum impedire constat, primum venae malleoli in utroque pede aperiantur & iusta sanguinis imminutio fiat. Quo facto balneum ex talibus herbis erit praeparandum, quae ad frigidum omnes declinent. Post balneum autem his tabulis uti debet mulier.

R. Cinamomi,
 Seminis mercurialis,
 Rosarum rubearum,
 Limaturae eboris,
 Margaritarum praeparat. ana ʒ. j.
 Coralli rubei praeparati,
 Pulveris de gemmis, ana ʒ. ij.
 Santalorum omnium ʒ. f.
 Sacchari ℥. f.

Dissolvatur saccharum in aqua rosarum, & decoquantur omnia usque ad consumptionem aquae rosarum: quo facto, addatur conserva rosarum ʒ. j. mixtisque omnibus ut decet tabulae deauratae fiant.

Electuarium etiam huic usui valde accommodum, de quo ante cibum

cibum nucis auellanæ pondere semper sumat, hoc modo preparari poterit.

R. Conseruæ rosarum ʒ. j.

Buglosi,

Borraginis ana ʒ. ij.

Specierum diatriasantali,

Diarhodon abbatis, ana ʒ. iij.

Misceantur species hæc cum syrupo rosarum, & incorporentur omnia simul, & deurentur cum folijs auri q. s. & fiat electuarium.

Fomentari etiam vtile erit super sequentium specierum decoctione in aqua pluuiali facta, vel in qua chalybs extinctus sit.

R. Rosarum rubearum,

Gallarum,

Sumach,

Seminis plantaginis maioris cum folijs,

Consolidæ maioris, ana M. s.

Terre sigillatæ,

Boli Armenia,

Aluminis rochæ, ana ʒ. s.

Ex præscriptis speciebus puluis quoq; fieri & in prædicta aqua bullire poterit, qua mersus complicatus aliquoties pannus, lumbis & genitalibus bene calidus imponi debet.

Emplastrum quoq; sequens prædicto modo calidum similiter imponi poterit.

R. Musci grana vj.

Santali citrini,

Rosarum rubearum ana ʒ. s.

Olei rosarum ʒ. j. s.

Misce, & fiat emplastrum.

Decura sterilitatis, ex melancholico humore nata.

SI melancholicus humor abundans sterilitatis causa fuerit, diata ante omnia ad calidum & humidum declinans erit instituenda. Frons quoque exporrigenda, & quantum fieri potest indulgendum gaudijs, omittendi vero mœrores, & fugienda omnis tristitia. Tum sequente Syrupo superfluus humor ad purgationem præparandus & emolliendus erit.

R. Syrupi acetosi de radicibus ℥ij.

Fumi terræ ℥j.

Aquarum scolopendriæ &

Artemisiæ ana ℥ij.

Misceantur hæc & aromatizentur cum cinamomo, & fiat Syrupus clarus.

Vel aliter.

R. Aquarum buglossæ,

Pimpinellæ,

Fumi terræ,

Artemisiæ,

Scolopendriæ, ana ℥ij.

Aceti ℥j.

Sacchari albi ℥iiij.

Hæc cum cinamomo aromatizata, Tuleb fiant, cuius dosis sit ℥ iiij.

Vel aliter.

R. Calaminthæ,

Origani,

Stichadis,

Eupatorii,

Florum borraginis,

Artemisiæ,

Buglossi,

Chamadryos ana M. s.

Scolo-

Scolopendriae M. f.

Corticum genistae,

Fraxini, ana M. f.

Passularum ʒ j.

Misce, & fiat decoctio cum

Epithymi ʒ j.

Sacchari lb. j.

Mellis despumati lb. f.

Aceti ʒ ij.

Aromatizetur decoctio hac cum cinamomo. Dosis sit cum prædi-
ctis aquis ʒ j. f.

Preparata ad purgationem his syrupis & emollita materia, con-
sequens est eandem hoc medicamento expellere.

R. Cassia nouiter extracta,

Manna, ana ʒ ss.

Dissoluantur hæc sequenti decoctione.

R. Capillorum Veneris,

Florum borraginis,

Buglossi,

Violarum,

Chamadryos,

Linguae ceruinae, ana M. f.

Passularum ʒ ss.

Misce, & fiat decoctio in aqua, cui adde

Cinamomi ʒ i.

Cassia extracta,

Manna,

Confectionis hamech, ana ʒ ij.

Syrupi violarum ʒ j.

Misceantur omnia, & fiat medicamentum solutiuum, cuius dosis
sit ʒ j. f.

S 3 Vel

Vel aliter.

R. Confectiones hamech ʒ iij.ʒ.
Sacchari q. s. & fiat deauratus bolus trifariam diuisus.

Pilulis Lazuli etiam uti licebit, quarum dosis sit ʒ. j.

Expurgata materia superflua, proximum est conuenientibus & ad rem pertinentibus uti balneis, qua hoc modo paranda erunt.

R. Chamemali,
Meliloti,
Chamadryos,
Chamæpithyos,
Hyssopi,
Foliorum lauri,
Lauendulæ, ana M. ij.
Artemisiæ M. iij.
Maluauiſci cum radicibus M. v.
Seminis lini,
Fænogræci, ana ℥. j.
Radicum valerianæ ℥. f.

Omnia hæc incidantur, & conclusa sacco bulliant, cui mulier deinde insideat.

Post balneum autem, vel singulis diebus mane & vesperi, certam particulam de sequenti confectione comedat.

R. Specierum de lapidibus pretiosis ʒ. ij.
Seminis Mercurialis,
Limaturæ eboris, ana ʒ. j.
Pudendi tauri,
Coaguli leporis cum matrice, ana ℥. ij.
Sacchari albi ℥. f.
Dissolue cum aqua
Buglossi, & adde
Conseruarum buglossi ʒ. f.

Borraginis

Borraginis ℥. iij.

Cinamomi ℥. j.

Puluerizanda puluerizentur, & confectio in morsellis fiat.

Quod si autem prescripti balnei vsus accommodus non fuerit, fomenta tamen ex prescriptis speciebus fieri poterunt, semper adhibito praecedenti hoc electuario.

Ceterum post balneum vel fomētationes, his quoq; pessarijs vti noctu & quouis alio conuenienti tempore, non erit inutile.

R. Costum puluerizatum, & cum oleo rosarum & bombyce pessarium confice. Vel cum fœnogræco & adipe anatis. Vel cum seminibus asparagi & adipe anseris. Vel cum oleo violarum, musco & seminibus praedictis.

C A P V T V I.

De cura sterilitatis, à nimia caliditate, siccitate, humiditate, & frigiditate profectæ.

Inter alia cōcipiendi & generandi impedimēta, non minima causa est, nimia matricis siccitas. Ea autē causa obseruata rerum omnium vsus ad humidiorē temperaturam dirigendus est, ita tamen, ne corpus per hæc debilitetur, sed confirmetur. Itaq; his tabulis frequentius vti perutile erit.

R. Sacchari albi ℥. j. s.

Amyli ℥. iij.

Saccharum dissoluatur cum aqua rosarum, mixtoq; amylo fiat decoctio cum amygdalorum dulcium ℥. iij. & oleo pauco, fiantq; morselli.

Mirè vtile est etiam lac caprinum recens mulgendo extractum cum melle aut saccharo mixto bibere.

Balneum quoq; hoc mire conueniet. R. Capita veruecum, quæ bulliant in abeno aqua pleno eousque donec ab ossibus caro resoluetur penitus: quo factō, insuper

R. Foliorum vitis muscatellæ,

Salicis,

LIBER

Salicis,

Violarum,

Chamamali,

Meliloti ana M. ij.

Maluæuisici cum radicibus M. vj.

Fænogræci,

Seminis lini ana ℥. ij.

Radicum valerianæ ℥. j. s.

Misce omnia, & ex sufficienter bullitis fiat balneum. Poterit autem
& encathismi vice instrui, ut vel in illo mulier insideat, aut ut fo-
menta ex eo faciat. Post balneum autem vel fomenta de hac confo-
rtione proximis ante cibum horis buccellam sumere licet:

R. Specierum diarhodon abbatis ʒ. ij.

Seminis mercurialis,

Rasuræ eboris ana ʒ. ij.

Matricis leporis ʒ. ij.

Seminis bombacis,

Tragacanthæ,

Gumi Arabici ana ʒ. s.

Sacchari albi ℥. s. in aqua buglossi dissoluti,

Conseruarum buglossi,

Borraginis ana ʒ. j.

Misce, & fiat de aurata confectio.

In primis vero opus erit matricem humectare, quod partim fiet per
fomenta inferius in concluso sedili adhibita, partim autem per pessa-
ria sic præparanda.

R. Medulle cruris vaccæ,

Adipis gallinæ ana ʒ. s.

Syracis liquidæ ʒ. ij.

Possunt insuper addi olei amygdalorum dulcium ʒ. iiii fiantq; cum
lana pessaria.

Quod si autem propter nimiam caliditatem conceptus impe-
ditur

diatur, ut aut corpus complexionis nimis calida, aut genitalia ipsa infestata sint, tunc ante omnia cōuenienti venarum incisione facta, malleoli in sinistro, & hepatica in dextro pede, hic calor minuendus erit. Deinde etiam purgationibus quantum satis est, erit utendum, quibus tamen pro præparandis calidis humoribus hæc potio erit præmittenda.

R. Herbarum plantaginis maioris,
 Endiuia,
 Capillorum Veneris,
 Polypodij,
 Fumi terræ, ana M. s.
 Rosarum rubearum,
 Florum violarum,
 Buglossi,
 Nenufaris,
 Borriginis, ana p. j.
 Passularum ʒ. s.

Mixta omnia cum aqua fontana q. s. ad medietatem usque decoquantur, colentur, & colatura addatur sacchari albi q. s. & aromatizetur cum

Cinamomi,
 Rasura eboris,
 Corallorum rubeorum præparatorum,
 Santali rubei, ana ʒ. s.

Ex prædicta decoctione sumantur ʒ. iij. & misceantur cum
 Rhabarbari electi puluerizati ʒ. ij.
 Serapij de epithemō ʒ. s.
 Cassia nouiter extracta ʒ. j. s. vel manna ʒ. j.
 Vel aliter.

R. Elect. de succo rosarum ʒ. iij.
 Cassie nouiter extractæ,
 Diasene, ana ʒ. ij.

T Misc

L I B E R

Misce cum prædicta decoctionis vel aqua endiviæ ʒ j. s. fiat potus.

Vel aliter.

R. Syrupide rosis persicis ʒ j.
 Syrupi de floribus persici ʒ. s.
 Trochiscorum de agarico ʒ. j.
 Cassiæ nouiter extracta ʒ. ij.
 Aquarum buglossæ &
 Borruginis, ana ʒ j.
 Misce, & fiat haustus vnus.

Pessaria quoq; parari & supponi poterunt, cum succo mandragoræ, mastyche, myrrha, camphora & gummi Arabico præparata.

Si vero caliditas non excedat, sed temperatior fuerit, tunc emplastris vmbilico & pudendis impositis, quod abundat, adhuc imminuendum erit, veluti vnguento santalino forma liquida & crassa decocto. Breuibus, eo modo procedi potest, vt supra de cholera vel bile & sanguine præscripsimus.

At si frigiditas & humiditas genitalia membra nimis infestauerint, eorum superfluitas primum ad purgationem emollienda & præparanda erit, per remedia ad calidum et siccū declinantia, pro sequentis Syrupi præscripto.

R. Herbarum artemisiæ,
 Betonice,
 Melissæ,
 Pulegij,
 Maiorane, ana M. j.
 Radicum enule campanæ,
 Cyperi,
 Satyrj,
 Apij,
 Feniculi,
 Asari, ana ʒ. ij.

Seminis

Seminis anisi,
 Amomi,
 Liquiritia,
 Rubæ tinctorum,
 Pastinacæ,
 Sileris montani,
 Cumini, ana ʒ. j.
 Passularum ʒ. j.
 Aquæ fontanæ q. s.
 Sacchari vel mellis despumati q. s.

Misceantur omnia, & post colaturam aromatizentur cinamomo
 & oxymel squilliticum adijciatur. Dosis huius sunt ʒ. iij.

Vel aliter.

R. Elect. Indi ʒ. j.
 Cathartici imperialis ʒ. s.
 Aquarum buglosi &
 Borruginis, ana ʒ. j.

Misce, & fiat haustus. Vel dissolue cum prædictæ decoctionis ʒ. iij. &
 fiat itidem haustus vnus.

Pilularum foetidarum & ex rhabarbaro cōfectarum itidem hie
 vsus esse potest.

Sufficienter purgatione facta. pilulis hoc modo paratis ʒ. j. sum-
 pra, cubitum itura vtantur.

R. Ligni aloes,
 Xylobalsami,
 Sileris montani,
 Asari,
 Mastiches,
 Nucis muscatæ,
 Seminis anisi,
 Fœniculi, ana ʒ. j.

T 2

Spica

Spica nardi,
 Calami aromatici,
 Galbani, ana ʒ.ʒ.ʒ.
 Myrobalanorum chebulorum,
 Belliricorum, ana ʒ.ʒ.ʒ.
 Aloes ʒ.ij.

Misce cum syrupo de rosis Persicis, & fiat massa pilularum, quarum dosis sit ʒ.ʒ. Breuibus, eo modo procedi potest, vt supra in cura phlegmatis monuimus.

C A P V T V I I.

De generalibus quibusdam præceptis, virorum & foeminarum sterilitati curandæ inseruientibus.

Virorum & foeminarum sterilitatis curæ magna pars in vsu rerum externarum sita est, quem tamen ita moderatum esse iubemus, ne corpus ad obesiolem habitudinem propellat, quia & pinguedo plurimum fœcunditati officit. Horrida macies etiam multo in hac causa vitio carere nequit. Quare in vtriusq; his alimentis temperatioribus, quibus minus inflati natura insit, erit vtendum. Vino modico, cibo autē frugali & temperato. Principaliter vero mulieres complexionem & habitudinem matricis obseruent, & mensibus suis cautè intendant, ne his fluentibus, aut purgata iam, victu vtantur inconuenienti, sed talibus fruantur potissimum, quibus ex pulsivam vim inesse constat, qualia sunt, apium, petroselinum, feniculum, pimpinella vulgò Germanis dicta, cum similibus herbis & eiusdem naturæ radicibus. Caterùm vt ad omnē casum bene instructæ qualibet esse possint, contrariam cuius corruptæ matricis complexionem dabimus antidotum.

Et primum quidem quando matrix nimia frigiditate infestata fuerit, mensum fit retentio, ex male disposita cibi potusq; ratione cōtracta, vnde dolores circa lumbos, renes, genitalia, per tergū reliquaq; corporis membra sentiuntur continui, frigoraq; subinde infestant horrida. His autē sic habentibus seruiunt quæcunque calidi-

oris

oris naturæ existunt, in primis vero ætheria sulphure abundantior, quales Heluetiorum præcipue existunt Badenses dicta. Syrupo autem vel potione pro præparatione expurganda huius materie, primum uti perutile erit huiusmodi.

R. Syrupi de artemisia ʒj.
Oxymelitis compositi ʒss.
Aquarum artemisiae &
Melissæ ana ʒj.
Miscendo fiat haustus vnus.

Pro expurgatione autem hoc potu vtendum.

R. Benedicta laxatiua;
Cassia nouiter extracta ana ʒiij.
Aquarum pulegiæ &
Artemisiae ʒjss.
Miscendo fiat haustus vnus.

Diacastoreum etiam ad hunc vsum probatur.

Omnes quoque cibi earum aromatibus quæ calefaciendi naturam habent, condiendi sunt, puta pipere, zingibere & similibus. Breuibus, eomodo procedendum vt supra in curanda sterilitate phlegmatica docuimus.

Deinde, si nimia caliditate & siccitate matrix infestata fuerit, fluent sæpius menses, acuti tamen, ita vt pudenda quoque afficiantur & exulcerentur sæpius. In hoc casu, & diæta, & medicamina, omniumque externarum rerum vsus ad frigidum & humidum reuocandus erit, vt & supra dictum in cura sterilitatis ex bilis abundantia.

Quia vero & à conclusa ventositate sæpe conceptus impeditur, cibo potuque non inflante, sed ventositatem dissipante, erit vtendum, eoque procedendum ordine vt supra de mola ventosa curanda docuimus. Et hac de ijs quæ sterilitatem rectificanc, sufficenter dicta sint.

Nunc quæ fecunditatem promouent & inducunt, in hac tractatione omittenda non sunt. Multa hic eximie utilia à veteribus & recentioribus sunt prodita medicis, quorum quæ delectissima sunt, colligere,

T. 3 gere,

gere, & in medium afferre, non sine multorum fructu, perutile esse
 dudimus.

Suffitus.

Suffimenta primum pruna iniecta, & ad matricem directa plu-
 rimis hæc placent.

- R. Nucum cupressi,
 Nuci muscatae,
 Mastiches,
 Thuris,
 Ladani,
 Myrrhae,
 Galbani,
 Bdellij,
 Baccarum lauri, ana ʒj.
 Styracis calamita,
 Styracis liquidi, ana ʒij.
 Caryophyllorum,
 Carui ana ʒ. s.
 Ambra grana ij.
 Croci ʒj.
 Musci grana v.

Misceantur omnia hæc cum oleo spica odorifera, fiantque tro-
 chisci, quibus mane adhuc ieiuna & vesperi cubitum itura mulie-
 res suffiantur. Hinc & pessaria commoda confici quoq; poterunt.

Vnguentum.

Vnguento etiam sequenti genitalia perungere proderit.

- R. Styracis calamita ʒj.
 Croci,
 Mastiches,
 Ladani,
 Myrrhae, ana ʒj.

Misce cum oleo spica Rosarum & cera alba q. s.
 Et fiat linimentum.

Profunt in hoc casu & leporum assata cerebra.

Non-

Nonnulli autem vtuntur adipe anatum, anserum, gallinarum, ceruorum & similibus, quibus præscriptis miscent species, & trochiscos faciunt suffitui faciendo idoneos.

Suffumigijs etiam sequentibus præscripto modo vti licebit.

Suffumigia.

R. Ladani puri ʒ. j.
Syracis calamitæ,
Olibani, ana ʒ. j.
Ligni aloes,
Savinæ siccæ, ana ʒ. j. f.
Ambræ granatij.
Musci grana ʒ. j.

Misceantur & terantur omnia, & fiant pistillo calido trochisci, ex quibus supra prunas iniectis per embotum suffumigatio fiat. Ex massa horum & pessaria confici poterunt.

Vel aliter:

R. Ladani ʒ. j.
Syracis calamitæ ʒ. f.
Caryophyllorum,
Ligni aloes,
Rosarum rubearum, ana ʒ. ij.
Ambræ ʒ. f.
Musci grana ʒ. j.

Terantur omnia hæc, & trochisci prædicto modo fiant. Nonnulli horum etiam aqua rosarum dissolui poterunt, eaz̄ os matricis abluï. Hinc & pessaria parari possunt.

Aliud mirè vtile.

R. Rosarum rubearum ʒ. f.
Thuris,
Mastiches,
Myrrhæ,
Sanguinis draconis,

Dei

Boli Armenia,

Myrtillorum, ana ʒ. ij.

Styracis calamita ʒ. j.

Ladani ʒ. s.

Ambra,

Musci,

Ligni aloes,

Caryophyllorum,

Balsami artificialis,

Spica nardi ana ʒ. s.

Terenda teratur, & predicto modo trochisci fiant, quorum per
embotum ʒ. j. suffiatur.

Veteribus quibusdam pro vero quasi receptum erat, mulieri
qua radicibus aristolochiae cum assata vitulina carne sepius ve-
scerentur, certo ferè masculam sobolem concipere posse.

Pessaria.

Sed ex recentioribus plures talia pessaria septimo die post men-
sum disfluxum pro conceptu rectificando supponere admoneant.

R. Radicis gentiana,

Crocii,

Myrtillorum,

Aloes, ana ʒ. ij.

Olei lini q. s.

Et fiat pessarium, cuius usum paucis diebus conceptum sequi
perhibent.

Galenus autem castoreum recens & piper quoduis xij. grano-
rum hordei pondere sumptum, succo pulegij, mixta in vino cretico
vel maluatico bibere consulit. Idem ille matricem leporis siccata
& tritam in vino maluatico sumptam, probari quibusdam refert.
Sed recentioribus nonnullis medicis praescripta suffumigia pluri-
mum probari certum est. Horum etiam dum mentionem facimus,
nihil nobis cum vetularum quarundam praestigijs, & demoniacis
circa hanc rem artibus rei esse, omnibus notum esse cupimus. Sed

haste-

hactenus de ijs quibus externa sterilitas auerti, & fecunditas iu-
uari potest, dixisse sufficiat.

Restat & de ijs pauca dicere quæ internè adhiberi possunt. Interna fos-
cunditatis ad
iumenta.
Quia enim coniugum fecunditas, Veneris fastidio, & imprægnan-
di impotentia, seminumque infirmitate, vel naturæ vitio, vel mala-
rum artium præstigijs contracta, plurimum impediri potest, omnia
hec quomodo corrigenda sint sequentium medicamentorum præ-
scriptis formulis exponemus.

Puluis autem huic rei accommodus primùm talis fiat:

Puluis.

R. Testiculorum vulpis,
Castorei,
Matricis leporis arida, ana ʒ. ij.
Zingiberis ʒ. s.
Galangæ,
Piperis longi, ana ʒ. ij.
Sacchari pro pondere omnium.

Misce, & fiat puluis, de quo plenum cochleare vnum singulis die-
bus mane & vesperi cum vino maluatico sumendum.

Electuarium etiam multum probatum, viris fæminisq; peruti- Electuarium.
le, singulis diebus mane ieiunis vesperiq; cubitum ituris pondere a-
uellanæ nucis sumendum, hoc modo erit parandum.

R. Testiculorum vulpis mundatorum ʒ. vj.
Cicerum rubeorum,
Menthæ,
Satureiæ,
Erucæ sylvestris,
Radici acori,
Pastinacæ sylvestris,
Radici gladioli,
Melissæ,
Nasturcij,
Ozimi,

Pule.

Pulegij,

Vrticæ,

Fœniculi, ana ʒ ij.

*Omnia bene mundentur, et in ouino lacte decocta quàm optimè pi-
stentur, & ad præparationem huius electuarij conseruentur. Deinde*

R. Ex cerebris columbarum,

Gallarum,

Gallorum,

Passerum,

Anatum,

Fasionarum,

Testiculorum tauri,

Hirci salacis,

Gallorum,

Aporum, ana ʒ iij.

*Similiter ouino lacte decoquantur, & decocta, modico butyro recen-
ti cum duorum ouorū vitellis subigantur, & in patellis successeu-
sentur. Quo facto*

R. Amygdalarum dulcium,

Nucum auellanae,

Nucleorum communium,

*Nucum pinearum, omnium mundatarum & aliquan-
tulim assatarum, ana ʒ j.*

Medulle nucis Indicæ,

Dactylorum pinguium, ana ʒ j. s.

Omnia hæc incidantur, & vltima contritione conterantur.

Tandem

R. Priapi tauri sicci,

Seminis erucæ, ana ʒ s.

Seminum anisi,

Bauciæ,

Asparagi,

Fraxini,

Fraxini,
Apij,
Petroselinj,
Raphani, ana ʒ.ij.
Piperis longi,
Zingiberis, ana ʒ.iiij.
Radicum satyrij vtriusq; ana ʒ.ʒ.
Caude scincorum ʒ.ʒ.
Caude lacerti ʒ.ʒ.

Terantur omnia hæc in puluerem subtilissimum. Preparatis au-
tem omnibus, electuarium confice cum sacchari ℥.vi. de pasta præ-
dictorum ℥.ij. sumptis: vel cum mellis despumati ℥.iiij. & præ-
dictæ pastæ ℥.ij.ʒ.

Vnguentum in eundem vsum quo genitalia & lumbi perungi
possint, tale parari poterit:

R. Olei de ouis formicarum,
Castorei,
Vulpini,
Costini,
Galangæ,
Sambuci, ana ʒ.ʒ.
Petrolei,
Olei Spicæ odoriferæ, ana ʒ.ij.
Radicum piperis,
Pyretri,
Euphorbij,
Castorei, ana ʒ.ʒ.
Seminis erucæ,
Cepæ, ana ʒ.ʒ.

Mixta omnia cum cera alba & adipe gallinarum q.ʒ. decoque, &
vnguentum ex illis confice.

Aqua ad eundem vsum talis fiat:

V 2 R. Oua, Aqua,

L I B E R

℞. Ouorum formicarum ℥v.
 Nucis Indicae,
 Scinci transmarini,
 Caudae lacerti,
 Amygdalarum dulcium,
 Pinearum,
 Seminis erucæ, ana ℥j.
 Vrticæ,
 Radicis satyrii vtriusq;
 Hermodactylorum,
 Piperis longi & nigri, ana ℥ij.
 Musci ℥j.
 Vini optimi albi,
 Vini sublimati ana mens. j.

Misceantur, & infundantur hæc omnia, & xiiij. diebus ad solem
 exposita destillentur. Hac aqua si vti volueris, ℞. ℥ss. cum Electua
 rio Diasatyriion ℥j. mixtaq; mane & vesperi bibito bene calida.

Probantur & hæc pilule vesperi sumpta.

℞. Seminis erucæ,
 Raphani,
 Petroselini,
 Vrticæ,
 Satureiæ, ana ℥j.
 Testiculorum vulpis,
 Priapi tauri, ana ℥ij.
 Caudæ scincorum,
 Lacertorum, ana ℥j.
 Cerebrorum passerum,
 Anatum,
 Gallorum,
 Columbarum, ana ℥ss.
 Piperis,

Galienus

Galangæ,
 Piperis longi, ana ʒ. j. f.
 Radicum satyrii vtriusq. ʒ. ʒ. f.
 Euphorbij,
 Castorei, ana ʒ. j.

Terantur omnia in puluerem, subigatur cum molle, fiantq. pilule,
 quarum dosis sit ʒ. ij. vel ʒ. j.

Electuarium aliud ad idem mane & vesperi quantitate nucis
 castaneæ sumendum, hoc modo parabitur. Electuarium
aliud,

R. Radicum satyrii ℥. f.
 Dactylorum ʒ. iij.
 Menthæ,
 Zingiberis conditi,
 Inubarum, ana ʒ. iij.

Misceantur omnia, lacte ouino decoquantur, & solito more pisten-
 tur. Quo facto, deinde

R. Testiculorum gallorum,
 Verris vel tauri,
 Hirci salacis.

Eadem hæc lacte ouino decoquantur, modico butyro recenti & duo-
 rum ouorum vitellis subigantur, & successiue in patella assentur.

Post quæ

R. Mellis despumati ℥. ij. f.
 Sacchari tabarzet h q. f.

Coquantur hæc omnia successiue, & bene coctis sequentes miscean-
 tur pulueres:

R. Pudendi tauri,
 Hirci,
 Seminis erucæ, ana ʒ. j. f.
 Galangæ,
 Zedoaria, ana ʒ. j.
 Cinamomi,

✓ 3. Zin

L I B E R

Zingiberis,
 Piperis longi,
 Seminis fraxini, ana ʒ. ʒj.
 Seminis mercurialis.
 Seminis maluae, ana ʒ. ʒ.
 Medulla nucis Indicæ,
 Pinearum mundatarum,
 Amygdalorum dulcium, ana ʒj.

Omnia hæc in puluerem redigantur, & præscriptæ decoctioni
 misceantur, fiatq; electuarium. Iam & hæc de intro recipiendis ste-
 rilitatis medicaminibus sufficienter dicta sint.

C A P V T V I I I.

De suffocatione matricis, eiusque causa, signis & cura.

Restat de potissimis matricis ægritudinibus, quæ sterilitatem
 inducendi, conceptumque & generationem prohibendi vim
 presentissimam habent, deinceps pauca quoq; dicere, quales in pri-
 mis sunt, matricis suffocatio & præcipitatio, mensumque fluxus ni-
 mius, eorundemq; retentio. Sed de prima primo dicendum erit.

Suffocatio
 matricis
 quid.

Suffocationem matricis, non naturalem, sed ventosis varijsq; va-
 poribus corrupta materia natis, coactum ipsius matricis ascensum
 versus diaphragma dicimus, quo fit vt pulmone arterijsque cordis
 compressis, aeris meatus intercludantur, pulmoque debita & solita
 dilatatione prohibeatur. Hac ipsa autem ægritudine, anhelitus ra-
 rescit, cerebrum infestatur, cor constringitur, pulmo comprimitur,
 sensus motusq; cessant, intercipiuntur spiritus, negant officium mem-
 bra corporis, vnde fit vt syncopæ eueniant, deliquia repentina ob-
 ruant, & nonnunquam vita corde suffocato spolient: à quo effectu
 nomen hoc Latinis accepisse creditur.

Causæ.

Causas huius nisi præter naturam detentos menses, corruptum-
 ue semen, vel alios in matrice deprauatos humores conclusos in ven-
 tositatem dissolutos, eorq; matricem sursum impellentes, alias dicere
 non possumus.

Signa

Signa eius aegritudinis duplicia sunt, praesentis quidem ex praesenti paroxysmo: futuri autem, ex futuri paroxysmi petita notis. Praesentis autem aegritudinis per praesentem paroxysmum nota signa haec sunt: Anhelitus mulierum rarus, pulsus arteriarum paucus, manus illarum ventri supra umbilicum pro deprimenda sursum tendente matrice continuè affixæ, curua habitudo corporis, color pallidus, responsum nullum, intellectus sine voce viuidus, motus corporis nullus, similitudo mortis praesentissima.

Signa.
Praesentis paroxysmi signa.

An verò vita in tali aegritudine praesentis paroxysmi adhuc in corpore supersit, his experimentis licebit assequi. Plumæ vel lana pura eius quæ paroxysmum patitur ori imponantur, quæ si diffleantur aut saltem moueantur, vitam adhuc inesse certum erit. Certius autem erit, vitrum aqua plenum pectori eius imponere, reliqua enim adhuc vita, pectus dilatari necesse est, & aquæ motum consequi. Vel, speculum purum politumque ori naribusque eius imponendū, & praesenti adhuc vita speculum propter calidum halitum infici videbis: quod experimentum ex omnibus videtur esse probatissimum. Perhibent autem quidam, quandam tribus continuis diebus noctibusq; hoc paroxysmo laborasse, mortuamq; creditam post tantum tempus tandem ad se rediisse. Nos vno naturali die, horis inquam 24. contiguis, idem in quibusdam mulieribus propter suffocationem matricis, euenisse vidimus.

Futurum autem paroxysmū signa haec praecedunt, scilicet dolores capitis, oculorum vertigo, pulsus cordis continui, anhelitus difficiles, rationis propter vapores spiritibus mixtos perturbatio, membrorum omnium debilitas, sudores frigidi, dolor in utero continuus. Omnia autem haec retenti & conclusi in matrice mali humores pariunt, partim proxima, partim vero remota, ut cerebrū aliaq; infestantes corporis membra, intercludendo vitale à corde profectū calorem, donec omnes sensus simul & vires suffocent atq; perimant.

Futuri paroxysmi signa.

Ceterū in cura praesentis ex aegritudine paroxysmi, primum saltem aceto miscebis, & membrorum extremitates ea mixtura fricabis, pedum

Cura praesentis paroxysmi in suffocatione matricis.

L I B E R

pedum inquam soleas, & manuum palmas, brachiorumque pulsus. Deinde ligamentis circa pectinem, coxas & poplites adstrictis, ventosas sine scarificatione iuxta adhibebis. Postea quacunque tetri fœtoris sunt incensa naribus eius applicabis, veluti castoreum, assam fœtidam, plumas, crines, coriũ, cornu, vngulas, & quæ his sunt similia. Hæc enim animale[m] Spiritum sopitum impellunt & commouent, qui mox tanto fœtore impulsus, per neruos & organa ad cerebrum festinans, motiuam virtutem in eo excitat. Hic autem tanto fœtoris impetu motus, ad cor cum animali Spiritu se recipit, vbi vtrique simul retentam sopitamque vitalem virtutem in eo reparant. Omnes tandem coniuncti, matrici ad diaphragma ascendenti se opponunt, eiusq[ue] vim expulsiuam stimulant, vt expulsis qui in ea sunt corruptis humoribus, matrix se demittat, & superioribus vitalibus organis locum patulum præbeat. In hoc casu merda caballi auena nutriti vino optimo decocta, bene calida pota, multum probatur. Diacastorei quoq[ue] ʒ. s. in iusculo ex gallina decocta, sumpta.

Vnguentum.

Vnguentum etiam quo genitalia eius quæ hanc Syncopen patiuntur interius perungi possint, tale præparari potest.

R. Musci ʒj.
Gallie muscata ʒj.
Olei liliorum ʒ. ij.

Misce, & fiat vnguentum.

Suffumigia.

Suffumigia quoq[ue] ex quibus suffitus ad nares dimittatur sic parata proderunt.

R. Castorei,
Galbani in aceto soluti ana ʒ. s.
Sulphuris ʒ. j.
Assæ fœtidæ ʒj.

Si suffumigia vel trochiscos parare volueris, cum oleo de castoreo conficies. Si autem cum aceto vti volueris, lanam puram aceto in quo hi pulueres dissoluti sint, mersam naribus eius inseres vel applicabis exterius.

Quod

Quod si autem ægritudo hæc vel à retentis mēſibus, vel corrupto semine prouenerit, curari eo modo poterit quæ sequentibus capitibus exponemus.

Quod si ex nimia frigiditate huius ægritudinis causa extiterit, consultiſſimum erit post debitam expurgationem factam thermis calidioribus uti, quales in primis Helueticæ existunt, certa diæta lauandiq; ratione à perito medico præscripta. Quia enim multo sulphure & nonnullo ea aqua constat alumine, facilius resoluit, frigiditatem dispellit, matricem calefacit, reliquaq; muliebria membra confortat.

C A P V T I X.

De præcipatione matricis, eiusq; causis & cura.

Matricis præcipitatio est ipsius matricis à suo naturali loco in alium quempiam locum discessus & digressio, vel per genitale membrum progressus & eminentia. Contingit hæc aut propter casum, percussione vel aliam læsionem vehementem aliquam, aut propter conclusam in ea ventositatem vel humores corruptos, aut propter humiditatem nimiam ligamenta ipsius putrefacientem, vel propter abortus & partus difficultatē obstetricumq; negligentiam, vel violentā secundarum extractionem, qua fit ut ipsius ligamēta rumpantur, & ad exitum matrix præcipitetur. Variè hæc dimotio fit, in latus inquam dextrum aut sinistrum, aut inferius, & in anteriorem posterioremq; corporis partem.

Præcipitatio matricis quid sit.

Causæ autem huius ægritudinis licet ex præmissis his facile æstimentur, adhuc tamen in externas & internas diuidi possunt. Externæ sunt, casus, percussio, læsio, magni ponderis eleuatio, cursus vel saltatio, equitatio intempestiua, exercitium omne nimium, & quæ his sunt similia. Item, super terram gelidam vel pavementum frigidum diuturna sessio, in frigida aqua mora longior, frigida potus nimius & frequentior. Impetuosa quoq; infantis proruptio, partus difficilis, obstetricum importunitas, secundarum violenta extractio, suspiria frequētia, clamor ingens, sternutatio vehemens, tenesmus

Externæ causæ.

X

constrin-

constringens: quæ omnia præcipitanda matrici facile adnucula præbent. Internæ sunt, menstruorū longa recessio, quorū pondere matrix degravata, ruptis sæpe ligamentis, in præceps descendit: conclusi humores, ventositas impellens illamq̃ suo loco dimouens. Ipsa quoq̃ matricis nimia humiditas, ligamenta putrefaciens, & ad exitum ea tabe impellens.

Signa. Causis non absimilia huius ægritudinis signa sunt. Externarum causarum signa quæcunq̃ hanc ægritudinem patitur facile referet. Interna vero se pro ratione dimotionis matricis habent. Si enim sine præfocatione sursum diaphragma versus vergat, dolores & grauedines supra vmbilicum sentire, massam rotundā globi instar in ventre tangere, & cita suspiria singultusq̃ quasi intestina eius velociter manu compressa sint, in muliere obseruare licebit, vertigine oculorum, capitis doloribus, cibi fastidio & eructationibus frequentibus præcedentibus & concomitantibus: interdum & sonitu ventris audito, maximè cum à conclusa ventositate ea dimotio orta fuerit. Ad inferiora autē si se præcipitem dederit, tunc dolores plurimi circa renes, lumbos & pudenda erūt, massaq̃ rotunda in collo matricis tactu obseruabitur, qua vesica & rectum intestinū ita comprimuntur, vt & vrinam & excrementa difficile sit excernere: vrina quoq̃ alba & spissa erit, lurida in fundo vel nigra collecta fece: pulsus fere nullus, mollis, tenuis, crassus & inordinatus. Quod si matricis humiditate nimia, ligamenta eius putrefacta sint, ita vt ea causa ad exitum ipsa præcipitata sit, hoc nullo dolore fieri tenendum est: cum autē ita habet, fætida putridaq̃ tabes cōtinuè à matrice profluit. Difficultate partus si cōtigerit, per pudenda quidem in vniuersum se non exeret, sed laboribus maioribusq̃ exercitijs impulsā procurret, & inter labia compressa magnos dolores mouebit. Omnes autem hæ ægritudinis huius conditiones diligenter obseruandæ sunt, vt eo commodior in cura adhibenda progressus fiat.

Supereff iam de cura quoq̃ quantum cognoscere & ex alijs vtiliter colligere licuit, admonere diligentius. Quod si sursum matricis

sine

siue praefocatione dimota fuerit, faciliter in suum locum, embolis, fo-
 mentis, rebusq; alijs repellendi vim habentibus, reduci poterit, vt ex
 tractatione superioris Capituli de suffocatione matricis luculenter pa-
 tuit. In latus vero dextrum si concesserit, ex opposito latere ventosa
 sine scarificatione apponenda sunt. Ligaturae quoq; ex panno aliquo-
 ties complicato fiant, inserto fasciculo ex talibus rebus medici alicuius
 dictamine composito, quae matricem impellendi vim habeant. Ea li-
 gaturis inclusa, ei in quod matrix dimota est lateri alligentur, & su-
 per ea hanc infirmitatem passa mulier decumbat, eiusq; repellenda pe-
 riculum faciat. Ea autem erunt, melissa, chamemala, artemisia, me-
 lilotus, ruta, & quae his sunt similia.

Cura suffoca-
 tionis matri-
 cis.

De sequenti autem pulvere vacuo adhuc ventriculo singulis die-
 bus mane cochlear vnum plenum cum vino bene calidum sumere
 debet.

Puluis.

R. Florum & baccarum lauri,
 Cornu cerui vsti, ana ʒ. ij.
 Myrtilorum ʒ. ij.
 Aristolochiae rotundae ʒ. j.
 Misce & fiat puluis.

Vel aliter.

R. Nucleorum persicorum numero **XII.**
 Dissolue cum vitellis ouorum trium, Deinde
R. Cinamomi,
 Baccarum lauri,
 Aristolochiae rotundae, ana ʒ. j.
 Dictamni ʒ. f.
 Nucis muscatae ʒ. j.
 Croci ʒ. f.

Misce cum vino & saccharo q. s. ossa autem hinc decoquantur, quam
 vacuo adhuc ventriculo bene calida mulier comedat. Mire enim re-
 situenda matrici seruit, eiusq; dolores mitigat.

Quod si autem deorsum praecipitata sit, & per pudenda promi-
 neat,

X 2 neat,

Balneum. neat, primum clystere cōuenienter alui excrementa prouocanda, exonerandaq; vesica similiter, vterus autem balneo sequenti emolliendus, vt facilior matrici regressus fiat.

R. Artemisia,
 Chamamali,
 Malua vtriusq; eum radicibus,
 Fænogræci,
 Baccarum lauri, ana M. j.
 Misce, & fiat balneum.

Balneo quotiescunq; exierit, matrix calidis foueatur pannis, & viscositate ex granis cydoniorum aqua acaciae mollitis cōfecta perungatur, vt lubrica sit in recursu. Asperso deinde sequenti puluere, calido panno fota in vterum remittatur.

R. Succi acaciae ʒ. ij.
 Myrtilorum,
 Balaustiorum,
 Rosarum rubearum ana ʒ. j. f.
 Misce & fiat puluis.

In cura autem huius agritudinis mulier supina decumbat, natibus mediocriter surrectis, vt precipitata matrix eo commodius in vterum repellatur. Reducta illa, ex porrectis cruribus iaceat, vitrum autem amplius vel ventose plures iacentis ventri adstringantur, & quaecunq; boni iucundiq; odoris sunt, veluti ambra & similia, naris eius adhibeantur, vt percepti odoris suauitate matrix sursum trahatur. Iacenti etiam suffitum facies, qui solū ad matricem eius, ad nares verò nequaquam perueniat.

Suffitum.

R. Succi acaciae,
 Ossis sepiae,
 Balaustiorum,
 Radicum bistortae,
 Gallarum,
 Nucum eupressi,

Myr-

Myrtillorum vel foliorum eius ana ʒ.ʒ.ʒ.

Mastiche,

Olibani, ana ʒ.ʒ.ʒ.

Assæ fetidæ ʒ.ʒ.

Misce, & fiat pulvis.

Post suffitum hunc matricis spongijs calidis sequenti decoctione
mersis & successivè applicatis fovenda erit.

R. Myrtillorum, M.ʒ.

Rosarum rubearum,

Glandium,

Balaustiorum,

Acaciæ, ana M.ʒ.

Misce, & fiat decoctio cum vino rubeo vsq. ad partem tertiam.

Pessarium.

Postea hoc pessario uti proderit.

R. Assæ fetidæ ʒ.ʒ.

Mastiche ʒ.ʒ.

Myrtillorum,

Thuris,

Gallarum,

Nucuum cupressi ana ʒ.ʒ.ʒ.

Misce cum oleo myrtillino, & fiat pessarium ex pura lana, longi-
tudine & crassitudine unius digiti, serico obductum.

Experimentum etiam valde utile hoc probatur. Allium con-
cussum in aqua ita dissolvat, ut nihil spissitudinis reliquum sit, ea a-
qua prominens matricis lauetur, sequentiq. cōspersa pulvere in vte-
rum remittatur.

R. Pinearum combustarum,

Cornu cervi vsti,

Thuris,

Mastiche ana ʒ.ʒ.

Misce, & fiat pulvis.

Reducta iam in vterum matricis & in locum suum reposita ven-

X 3 10/15

Quomodo re-
tinenda ma-
trix repulsa in
vterum.

etosis vtendum, & quacumq; ipsam trahendi retentiua vim habent.
Pro certo experimento quidam hoc agnoscunt, vrticas bene contu-
sas emplastri vice vntri imponere, neq; cito inde dimouere, sic enim
matricem & retrahi, & reductam vsq; retineri.

Balneum,

Sed vt in vterum reducta maneat, neq; statim in præceps iterum
ruat, sequentibus præceptis confirmari debet. Primo, toto die post
restitutionem matricis mulier supina recumbar. Postridie vero bal-
neio his herbis cocto circiter horæ vnius spacio insideat.

R. Rosarum rubearum,
Myrtillorum,
Seminis sumach,
Foliorum mespili,
Sorbellorum,
Corticum quercus,
Glandium,
Origani,
Saluie,
Rutæ,
Consolidæ maioris, ana M. j.

Misceatur & conquassentur omnia, & in aqua pluuiali vel in qua
ferum candens extinctum sit, decoctio vel balneum fiat.

Puluis.

Balneo egressa hunc puluerem vino bullitum bene calidum bibat.

R. Rutæ,
Artemisie ana M. s.
Castorei ʒ. ij.

Misce & fiat puluis. Tunc

R. Vini albi optimi q. s.
Cola & colatura adde
Methridatis ʒ. ij.
Et fiat potus calidus.

Postea genitalia nouem continuis diebus fomentanda, iuxtaq;
vtendum pessarijs.

Deci-

Decimo autem die emplastrum sequens super corium album di- Emplastrum,
ductum infima ventris parti imponendum, continueq; aliquot se-
ptimanis illic relinquendū. Cerotum autem vel emplastrum sic fiat:

R. Thuris,
Mastiches,
Opopanacis,
Terebinthina,
Galbani,
Serapini,
Resinæ pinus,
Syracis liquidæ,
Colophomiæ ana ʒ.ij.
Cera citrinæ ʒ.iiij.

Misce, & fiat cerotum.

Vel aliter.

R. Galbani ʒ.ʒ.
Gallie muscatæ ʒ.ʒ.
Caryophyllorum ʒ.ʒ.
Resinæ pini &
Colophomiæ q.ʒ.

Misce, & fiat cerotum.

Præterimus hic de industria nec sine magna causa, quiddam
quod solis doctioribus & peritioribus in hac cura notum est, quod
ab illis quotiescunque opus fuerit, peti poterit.

Notabis porro, quod quando prædicta ægritudo à frigiditate,
viscositate, ventositate vel nimia matricis humiditate orta fuerit,
eo modo omnino procedi debere quem supra de mola ventosa & a-
quosa, tympanitide inquam & hydrope differentes, præscripsimus.

C A P V T X.

De superfluitatibus menstruorum, & eorundem cura.

QVæmadmodum præter naturam menses retineri possunt, ita
præter naturam quoq; fluere nimium: & vt ex retentis, ita ex
abun-

Fluxus mensi-
um non natu-
ralis.

abundantibus quoque ægritudines mulieribus, Hippocrate monente, possunt conciliari plurimæ. Vt autem naturalis mensium fluxus, quem menstruam purgationem aliâs dicimus, in mulieribus bene corpore & ætate dispositis naturaliter lunatione quavis fluere debet, à tertio inquam aut quarto post nouilunium die ad octauum vsque circiter (licet & hic multa sint discrimina ætatum, complexionum & habitudinis corporum:) ita non naturalem fluxum dicimus, si modo dictum tempus excefferit. Hunc autem dupliciter contingere, id est, externis & internis de causis euenire videmus.

Externæ
causæ.

Extrinscæ causæ hæ sunt, veluti si venula aliqua rumpatur in orificio aut collo matricis propter nimium aliquod exercitium vel læsionem subeuntem, puta subleuationem nimiam, percussionem, casum, impetû aut exulcerationem. Ex abortu quoque partuq; difficili & matricis hulceribus tale quid potest contrahi. Contingit tamen aliquando tales fluxus in prægnantibus obseruari singulis mensibus, quibus tamen neq; debiliores fiant, neque vllum infanti alimentum subtrahant.

Intrinscæ causæ aut ex natura ipsa aut sanguine æstimantur. Ex natura, cum ea robustior sanguinem expellit, debiliior autē retinere nequit. Ex sanguine ipso, cum aut nimium calidus & acutus, aut nimium frigidus & tenuis existit: rursus quando otio nimioq; cibo & potu, nimia sanguini alimenta præbentur.

Signa causæ
ruræ.

Signa autem certa occurrunt, quibus an externa vel interna de causa proueniant, certo deprehendi possit. Si externa de causa, veluti ex vena rupta, propter nimium aliquod exercitium, læsionem aut casum contigerit, sanguinis color primo rubens, mox vero niger & luridus erit. Si statim diffluat, natiuo colore apparebit: retētus autem aliquando in matrice, tetro crassoq; colore prodibit: si diutius illic manserit, totus saniosus erit. Si autē propter hulcera matricis sanguis fluxerit, primum clarus & tenuis, mox vero sine omni dolore saniosus erit. Si naturæ virtus robustior expellat, tam sine dolore fiet, vt corpus etiam alleuetur insuper, eo quod natura non plus

excet-

excernit, nisi quod in qualitate aut quantitate abundat. Si propter defectum retentivæ virtutis contigerit, guttatim, paulatim & inordinate sine intermissione fluet, ea vero quæ hunc fluxum patitur pallida, macilenta, membrisq; penitus dissoluta fiet, ipse autem sanguis nativum colorem retinet, diffluensq; non urit, mordet aut doloribus infestat. Huius autem causæ fluxus mulieribus ut plurimum annum iam 50. superantibus accidit, quando menses ipsarum recedunt in uniuersum. Iunioribus cum accidit, ex vehementibus paroxysmis tertianæ, quartanæ & cephalææ plerumq; contingit. Hæc enim nativam virtutem dissipant talemq; fluxum faciliter inducunt. Si à caliditate aut acrimonia sanguinis provenit, ipse fluxus orificium matricis mordet, urit, inflammat & corrodit. Hunc fluxum patiens sitim patitur maximam, labiaque eius fissuris infestantur, ex acutissimis & calidissimis sanguinis vaporibus sursum halantibus, enatis. In papillis mamillarum dolores sentiuntur maximi propter earum cum matrice affinitatem. Sanguis croceus & niger est, nec copiose fluit, licet impellatur vehementius. Si propter subtilitatem & tenuitatem sanguinis oriatur, sanguis ipse purus & clarus est, fluxus vero modicus. Si mixtus calor fuerit, in matrice alijq; notis observabitur facile: si mixtum frigus, observabitur itidem. Si propter liquiditatem fluidus extiterit, causa huius est male disposita habitudo corporis, & concoctionum debilitas, ex abundantia multarum humiditatum & ventositatum in matrice conclusarum contracta. Quod si autem de humore fluxum impellente certam cupis tenere notitiam, pannum lineum leuiter sanguini menstruo intinctum respice. Huius color si ad rubedinem deflectat, à sanguine: si ad citrinitatem, à bile: si ad albedinem, à phlegmate: si vero ad nigrum, à melancholia, fluxus causam esse scias.

Notabis porro, ubi fluxus tolerabilis extiterit, qui corpus non emaciet nec debilitet, sed alleuet agiliusq; reddat, virtute naturali hunc impelli, hoc tantum quod in sanguine nimium est excernente, eoq; fluxum hunc restringi non debere. Si vero contrarium fiat,

Qui fluxus restringendi.

Y omni-

omnino restringendus est, ne ad febres biliosas & cholericas propellat, eò quòd euacuato sanguine bilis dominatur & exultat, & freno suo liberata, indomita molestat. Sanguis enim, ut vulgo dicitur, cholerae frenum existit. Quia vero etiam naturalis color sanguine nutritur atq; fouetur, eo diffluente, necessarium est caloris quoq; defectum sequi, eòq; omnia membra frigescere, totum corpus debilitari, appetitum vniuersum tolli, concoctiones impediri, tabem & hydropem, nec non alios quoq; miserrimos morbos tandem consequi. Quia vero non sufficit ægritudinis tantum diuersitates nouisse, nisi & de conuenienti cura repellendi constet, deinceps de cura quoq; horum, quæ delectissima videntur esse, pauca ex multis afferemus. Quemadmodum autem interna & externa horum fluxuum causa sunt, ita etiam interna & externa cura erit.

Interna cura fluxuum nō naturalium.

Et primum quidem, si externa aliqua de causa fluxus contigerit, ante omnia diata omniumq; rerum externarum usus ad frigidum & siccum pro minuendo sanguine instituendus erit. Multum itaq; proderit lacte vel aqua, in qua chalybs extinctus sit, omnes conuenientes cibos decoquere, & caulibus cum leuibus aut fabis decoctis vesci. Vel si placet, talis decoctio qua reliqui deinceps cibi decoquentur, primum parari poterit.

R. Foliorum plantaginis,
 Florum verbasicum folijs, ana ℞.j.
 Radicum symphyti, id est,
 Consolidæ maioris ℥j.

Misce, & cum aqua vel lacte ferro extincto decoque, cola & exprime. Ex hac decoctione omnes alij cibi parari poterunt, veluti amygdala, lentes, fabæ, miliū, oryza, amyllum, & similia. Ex carnibus assata præelixis proderunt. Embammata quoq; ex succo de ribes, acetosa & berberis parari, reliquisq; cibis misceri poterūt. Aromatibus, omnibusq; quæ calidioris naturæ sunt, imprimis verò croco absteineat. Vinum rubeum crassum bibat, aqua chalybeata lymphatum. In eo vino aurum quoq; sæpius extingui proderit. Exercitium nullum

nullum sit, quies verò altissima. Somno multo utatur, Venere in
 uniuersum, uti presentissimo veneno, abstineat. Constipata ex diu-
 tino fluxu aluus, modico clystere laxari poterit. Fluxum autem ni-
 si debilitatem aliquam induxerit, nullo modo restringes, ne nature
 superflua sponte excernenti te malo molimine opponas.

Ceterum quando necessitas postulauerit, tunc demum fluxum
 hunc astringere proderit. Primum autem hoc puluere uteris, de
 quo 3. j. cum aqua in qua aurum extinctum sit, una dosi ebibendam
 dabis. Puluis autem sic parabitur: Quando &
 quomodo re-
 stringendus
 fluxus.

R. Terra sigillata,
 Carabe,
 Succu acaciae, ana ʒ.ʒ.ʒ.
 Hypocisthidos,
 Cornu cerui loti & vsti,
 Coaguli hœdi vel leporis, ana ʒ. ij.
 Corallij rubei præparati & triti ʒ. j.
 Gummi Arabici,
 Costi,
 Sanguinis draconis,
 Boli Armeniæ præparatae, ana ʒ. j.ʒ.
 Consolidæ maioris,
 Florum cydoniorum,
 Corticum granatorum, ana ʒ. j.
 Margaritarum præparatarum ʒ. j.
 Mumie ʒ.ʒ.
 Myrtilorum,
 Olibani, ana ʒ. j.
 Lapidis hæmatitæ,
 Radicum nenufaris, ana ʒ. j.ʒ.
 Misce omnia, & fiat puluis.

Sequentem etiam hunc puluerem in ovo comedendum non inuti-
 ter dabis.

℞ 2

R. Boli

L I B E R

R. Boli Armenia preparata,
Terra sigillata,
Sandali rubei,
Antheræ, ana ℥ j. s.
Corticum granatorum,
Capitum glandium,
Nucis muscata, ana ʒ. s.
Misce, & fiat puluis.

Vel electuario hoc mane & vesperi utatur:

R. Antidoti Athanasie,
Mielota, ana ʒ j.
Conseruæ rosarum veteris ʒ j. s.
Corticum granatorum,
Capitum glandium,
Nucis muscata,
Coralli rubei & preparati ana ℥ j. s.
Margaritarum preparatarum ℥ j.
Terra sigillata, ʒ. s.
Sanguis draconis,
Boli Armenia preparata,

Lapis hæmatita, ana ℥ j. Misce cum syrupo granatorum q. s. & fiat electuarium. Adde si opus sit philonij persici ʒ j. Contra sitim autem aqua chalybeata syrupo cydoniorū & granatorum, & succo de ribes & acetosæ simplicis mixta, pro potu erit preparanda.

Cōposita medicamina. Quia vero in restringendo hoc fluxu ut plurimum compositis veteres medici non sine laude uti consueuerunt, deinceps ex his quoque nonnulla afferemus.

Electuarium. Electuarium ante omnia parabis, de quo ʒ. s. singulis diebus mane vacuo adhuc ventriculo mulieri hunc fluxū patienti in vino rabeo chalybeato dissolutam præbebis.

R. Radi-

R. Radicum consolidæ maioris & plantaginis q. s.
Hæc bene cocta pistentur, & per pannum equinis setis confectum co-
lentur, deinde.

R. Pasta consolidæ ʒ ij. s.
Radicum plantaginis ʒ j. s.
Sacchari ℥ j.

Saccharum in aqua pluuiali vel ferrata dissolue, vel in aqua plan-
taginis, in qua hæmatites lapis ad rubedinem vsq. dissolutus, subige,
mixtaq. omnia paruo lentoq. igni decoque, decoctis autem & infrigi-
datis parumper subscriptas species adijce:

R. Sanguinis draconis,
Succi acaciæ,
Seminis sumach,
Terræ sigillatæ,
Carabe,
Cornu cerui vsti & loti ana ʒ j.
Margaritarum præparat. ʒ iiij.
Corallij rubei præparati ʒ j. s.
Spodij,
Lapidis hæmatitæ,
Seminis apij, ana ʒ ij. Trita misce, & in forma solida
electuarium in buccellos diuidendum confice.

Vel aliud electuarium hoc modo præpara:

R. Conseruæ rosarum antiquæ ʒ j.
Diacydonion cum saccharo sine speciebus ʒ iiij.
Diarhodon specierum abbatis,
Coralliorum rubeorum præparatorū & tritorū ʒ iiij.
Margaritarum præparat. ʒ j.
Trochiscorum de charabe, ac terra sigillata, ana ʒ ij.
Spodij.
Lapidis hæmatitæ,
Mumia ana ʒ s.

Y 3

Misce

L I B E R

Misce cum syrupo granatorum, & fiat electuarium deauratum, de quo singulis diebus mane & vesperi portio nucis castaneae quantitate sumatur & è vino rubeo chalybeato dissoluta bibatur.

Pilulæ. Pilulas etiam sequentes singulis diebus ieiuno adhuc ventriculo septem semper una dosi acceptis, sumere licebit.

R. Mumia,
Thuris,
Mastiche,
Cornu cerui vsti & loti, ana ʒʒ.
Coaguli leporis vel hædi ʒiij.

Misce cum aqua plantaginis, in qua dissolutum sit gummi Arabicum, & formetur pilula ad modum cicerum.

Laudat in hoc casu Mesue etiã pilulas de bdellio maiores & minores dosi ʒʒ. sumendas. Prosunt tamen & hæ sequentes pilule:

R. Terra sigillata,
Boli Armenia preparata,
Gallarum,
Sanguinis draconis.
Coaguli hædi, ana ʒʒ.
Camphora ʒij.

Misce, & cum syrupo myrtino pilule fiant, quarum dosis sit ʒʒ.

Externacura. Non minus iam externa quoque cura foris adhibenda quam interna hætenus pertractata ratio habenda est. Multa enim sunt que externe adhibita mire fluxibus his curandis inseruiant. Primum

Encathismus. autem encathismus talis est parandus:

R. Cauda equina,
Foliorum mori,
Pirorum,
Prunellorum,
Sarborum,
Mespilorum,

Corti-

Corticum interiorum quercus,
 Rosarum rubearum,
 Virgæ pastoris, ana M. ij.
 Gallarum,
 Myrtillorum, ana ℥. j.
 Mespilorum,
 Sorborum,
 Capitum glandium, ana ℥. ij.

Misce, & ex omnibus aqua ferro extincta decoctis encathismus fiat.

Si encathismo hoc uti commodum non sit, suffitum talem per embotum recipiendum præparabis. **Fomentum.**

R. Colophoniæ ʒ. ss.
 Spodij,
 Boli Armeniæ,
 Blatæ Byzantiniæ,
 Papaueris nigri,
 Hyosciami, ana ʒ. ij.

Misce, & fiat pulvis crassus.

Vel hoc valde probato experimento utendum. R. Corticum piceæ tritorum à coriarijs, qui ad opus suum ijs iam vsi fuerint, ℥. j. gallarum partes seu nucleos interiores: racemos vel scapos vuarum aridos, hæc simul mixta bulliant in aqua chalybeata, illudq; fomentum per embotum mulier in matricem dirigat: eoq; facto, pro confortatione ex præscripto electuario bucellam comedat.

Mire probatur etiam vnguentum comitissæ, quod quia myropolis notum, non fuit opus hic adscribere. Id autem si comparari non possit, vnguento sequenti sic parato uti licebit utiliter. **Vnguentum.**

R. Olei myrtillorum ʒ. iiij.
 Succiplantaginis maioris ana ʒ. ij.
 Pulueris mastiches ʒ. ij.
 Seminis sumach,

Succi

L I B E R

Succi acaciae,
 Hypocisthidos,
 Myrtillorum,
 Terra sigillatae,
 Boli Armeniae ana ℥ij. s.
 Spodij,
 Hordei vsti,
 Rosarum rubearum, ana ℥j.

Epithema.

Misce cum cera q. s. & fiat unguen. tum.

Epithema quoq; vtile tale fiat:

R. Succi consolidae maioris,
 Plantaginis vtriusque,
 Pentap hylli, ana partes aequales.
 Aceti parum.

Misce omnia, ijsque madefacta linteam. in a ventri & lumbis im-
 ponito.

Vel aliud hac forma parabis.

R. Succi acaciae,
 Hypocisthidos,
 Psidiae,
 Terrae sigillatae,
 Trochiscorum de carabe,
 Colophoniae, ana ℥ss.

Misce, & fiat pulvis, quem cum succo plantaginis subactum cataplas-
 matis modo ante & retro adhibebis.

Emplastrum.

Emplastrum quoq; non inutile tale fiat:

R. Pulveris cornu cerui vsti,
 Chartae combustae,
 Squamae ferri ana ℥j.
 Capitum glandium ℥ij.

Misce & fiat pulvis, qui cū albumine oui, pauco aceto & aqua plan-
 taginis subactus, fiat emplastrum.

Aliud

Aliud quoddam hoc modo parabitur:

R. Mastiches,
 Olibani,
 Mumie,
 Sanguinis draconis, ana ʒj.
 Psyllij vsti,
 Aluminis,
 Radicum symphyti,
 Psidie,
 Balauftiorum, ana partes aequales omnium pulveriza-
 torum ʒ f.
 Lumbricorum tritorum,
 Thuris, ana ʒ.ij.

Misce, & cum albumine oui, pauco aceto & aqua plantaginis fiat
 emplastrum.

Aliud emplastrum epithematis modo vtendum, rursus sic fiat:

R. Succum plantaginis aceto mixtum, in ea mixtura corium
 vaccinum liquefacito, deinde coquito, pannumq; aliquoties compli-
 catum ei decoctioni mergito, & vt epithema pro more imposito.

Quod si omnibus his frustra vsus fueris, tandem his pessarijs, mi
 ram astringendi vim habentibus, vti poteris. Pessaria.

R. Tryphera magna,
 Micleta,
 Athanasia, ana ʒj.
 Hypocisthidos,
 Succu acaciae,
 Boli Armeniae,
 Sanguinis draconis,
 Radicum consolida maioris,
 Arnoglossi,
 Gallarum,
 Psidie, ana ʒj.

℞

Misce-

LIBER

Misceantur & incorporentur omnia cum succo plantaginis & rutæ, fiatq; pessaria.

Vel aliter.

R. Gallarum immaturarum combustarū aceto extinctarum ʒ.ij.

Gummi Arabici ʒ.ʒ.

Sanguinis draconis,

Pulueris radicum symphyti,

Sumach,

Mastiches,

Capitum glandium,

Hypocisthidos,

Acacia,

Cornu cerui vsti,

Colophomia,

Myrrha,

Scoria ferri, ana ʒ.ʒ.

Camphoræ ʒj.

Misce & incorpora omnia simul cum succis sanguinariae, semperuinae, solani, vermicularis & plantaginis q.ʒ. fiatq; pessarium.

Vel aliter.

R. Cineris testarum ouorum combustarum,

Testarum de cancris,

Sanguinis draconis,

Boli Armeniae,

Stercoris bouini sicci, ana ʒ.ij.

Marchasite argenti vel auri diligentissime tritici ʒ.ʒ.

Pilorum hircorum,

Leporum,

Bombacis, omnium combustorum, ana ʒ.ʒ.

Misce cum succo rutæ & plantaginis q.ʒ. & fiat pessarium.

Quod si autem nimia sanguinis caliditas fluxum impulerit, magnam

grana q̄ sitim pepererit, diæta ad frigidum & siccū declinanda erit. Si fluxus à caliditate sanguinis fit, quomodo curandus.
 vsus q̄ rerum externarum omnium talis instituendus est qui corpus confirmet & vegetet. Potus esto, aqua chalybeata, syrupo granatorum mixta. Electuarium autem tale primum parari poterit, de quo mane & vesperi & post cibum sumptum buccellam quantitate nucis castaneæ comedat.

R. Conseruæ rosarum antiquæ ʒj.
 Diaolibani ʒij.
 Corallij rubei & præparati ʒj.
 Margarit. præparat. ʒj.
 Seminis cumini in aceto per diem infusi ʒj.ʒ.
 Menthæ siccæ ʒiij.
 Olibani ʒij.
 Mastiches,
 Nucis cupressi,
 Radicis bistortæ, ana ʒj.
 Spicæ Indicæ ʒj.

Terenda terantur, omnia cum syrupo de granatis q̄.ʒ. subacta fiant electuarium deauratum.

Pilulis sequentibus etiam vtendum erit quinq̄ ex illis mane, vel tribus ante cœnam horis drachmæ pondere sumptis.

R. Thuris,
 Mastiches,
 Mumie,
 Aluminis,
 Cornu cerui vsti & loti,
 Nucuum cupressi,
 Coaguli leporis vel hœdi, ana ʒj.
 Gummi Arabici ʒj.

Misce, & cum succo cardui Mariæ fiat massa pilularum.

Laudantur hic & pilulæ de bdellio cum succo porri præparatæ.

Emplastrū hoc, vel solida, vel liquida forma ungueti modo paratum,

Z 2

ratur, multam ante & retro perungendo mulierem vim habebit.

R. Olei mastiches ꝓ ij.
 Myrtini,
 Succimenthæ,
 Rosarum rubearum, ana ꝓ j.
 Pulueris mastiches ꝓ ij.
 Nucum cupressi,
 Mumia
 Bistortæ,
 Olibani,
 Myrtillorum,
 Rosarum rubearum, ana ꝓ ij.
 Gypsi vsti,
 Aluminis,
 Gallarum,
 Caputum glandium, ana ꝓ j.
 Boli Armenia,
 Terræ sigillatæ, ana ꝓ s.
 Cera albæ q. s.
 Misce, & fiat emplastrum.

Hoc unguento unctâ sequens cerotum anteretroq; impositum vsq;
 gestare poterit.

R. Mastiches ꝓ j. s.
 Ladani,
 Olibani, ana ꝓ ij.
 Gallarum,
 Nucum cupressi,
 Bistortæ,
 Mumia, ana ꝓ j.
 Myrrhæ,
 Galbani,
 Terræ sigillatæ, ana ꝓ ij.

Misce

Misce cum oleo mastichino & cera q. s. fiatq; cerotum, quod supra corium album linitum ante retroque mulieri fluxum patienti imponatur. Profunt in hoc casu thermæ, non sulphuræ, sed cupro & alumine constantes.

Quod si autem ex sola frigiditate sanguinis fluxus ortus fuerit, tum eo omnino modo procedendum ut supra in curanda sterilitate phlegmatica præscripsimus.

C A P V T X I.

De retentionis menstruorum causis & cura.

Quia vero de nimis mensum fluxibus eorundemque cura priori capite docuimus, proximum est de retentione ipsorum aliquantulum quoque verba facere. Inde enim plurimæ ægritudines contrahuntur, si contra naturam detineantur, nec singulis luationibus in mulieribus ætate & habitudine corporis bene dispositis tanto fluxu quanto oportebat, alleuentur. Hanc autem externis & internis de causis contingere tenendum est.

Externæ causæ sunt, aer nimis calidus, frigidus & siccus, cibi nimis calidi & styptici, quibus humores aduruntur, corpus exiccatur & concoctiones impediuntur: cibi item nimis frigidi, propter frigus nimium reliquos corporis humores congelantes, & restringendo ab exitu prohibentes. Ad has causas & hæc pertinent: vigilia nimia, ieiunium immodicum, intempestiva & subitanea quævis corporis commotio, velut ira grandis, furor subitus, mæstitia grauis, luctus ingens, sollicitudo nimia, labor magnus, morbi maiores quiuis, paroxysmi acuti, febris quartana, cephalæa, hectica, pinguedo nimia, fluxus sanguinis narium vel membri alicuius alterius, hulcera & apostemata grandia.

Externæ causæ retentionis mēstruorum.

Internæ causæ sunt, partim ex humoris vitio, partim vero sine humoris vitio contractæ. Sine humoris vitio causæ sunt, nimia caliditas, frigiditas & siccitas. Biliosis enim propter caliditatem nimiam humores exiccantur, eoque menstrua retinentur. Melan-

Internæ causæ.

Z 3 choliciis

Vitium quali-
tatum.

cholice autem propter nimiam frigiditatem & siccitatem idem contingit. Quando autem sine humoris vitio contingunt, qualitates in causam trahere oportet, licetque certis signis obseruare ex quam qualitate, rursumque an ex simplici vel composita profecta sint. Si ex frigiditate & siccitate, menses fluent paucissimi, color erit pallidus, desiderium Veneris nullum, vrina tenuis, alba & sine debita in fundo subsistentia. Si ex caliditate & siccitate, menstrua erunt paucula, color eorum rubicundior. Veneris appetitus maior, vrina tenuis, rubicunda, subsistentia in fundo eius fere nulla. Vt plurimum autem humoris vitio isthac retentio contingit, puta phlegmatis, cholerae & melancholiae, sanguinis vero nequaquam, quia illi propter dominantes humores reliquos in sanguine retinentur tantum.

Vitiū humo-
rum.

Signa autem communia quibus obseruatur humoris vitio retentionem hanc contractam esse, haec sunt, dolores inquam ab umbilico ad pudenda usque maximi, & circa renes, lumbos & coxas continui, capitis vero plurimi, nec non sudores frigidi: oculorum aegritudines propter ipsorum cum matrice affinitatem multae, palpebrarum tristis grauitas, color pallidus, mœrores multi, frequens fastidium cibi, appetitus inertes, membrorum debilitas, & grauedo totius corporis. Sed pro humorum qualitate hic quoque maxima obseruantur discrimina, vti sequenti tractatione manifestum fiet.

Si à phlegmate veniat, quæ signa & quæ curæ.

Si à phlegmate causa sit, mulieres pallefcunt, oculi liuescunt, supercilia tument, frigus in fundo matricis sentitur, crassi & fœtidi humores interdum diffluunt, albi menses stillant, vrina pallida, lactea, spissa crassaque in fundo obseruatur subsistentia. Vbi autem hac causa obseruata fuerit, primum diæta ad calidum & siccum dirigenda erit: deinde frigida isthac materia sequenti syrupo ad purgationem erit emollienda & præparanda.

Syrupus.

R. Chamæpithyos,
Chamædryos,
Origani,
Rosmarini,

Pule-

Pulegij,
Salvia,
Sisymbrij,
Calamenti,
Mentastri,
Origani,
Thymi, ana M. j.
Foliorum senæ ʒ j.
Radicum ruscij,
Asparagi,
Apij,
Petroselinij,
Raphani sylvestris,
Rubeæ maioris,
Valerianæ, ana ʒ j. s.
Granorum iuniperi ʒ iij.
Agarici ʒ ij.
Seminis urticæ,
Dauci,
Ameos,
Anisi,
Maratri,
Costi, ana ʒ s.

Misceantur & conquassentur omnia, atq; decoquantur in aquæ fontanæ ℥ iij. ad medietatem colentur, & colaturæ addatur sacchari q. s. aromatizetur cum cinamomi ʒ ij. & fiat Syrupus, cuius dosis sint ʒ iij.

Vel aliud digestivum tale fiat:

R. Oximelitis compositi ʒ iij.
Syrupi de artemisia ʒ ij.
Aquarum artemisiæ, &
Melissæ, ana ʒ iij. s.

Ar-

L I B E R I 2

Aromatizetur cum cinamomi ʒj.

Fiat potio tribus haustibus sumenda.

Potio.

Preparata ad purgationem hoc modo materia, tum sequenti potione erit expurganda.

R. Cassiæ bene pinguis & extractæ cum decoctione chamadryos ʒj.ʒ.

Cuscutæ,

Liquiritiæ,

Polypodij,

Passularum,

Capillorum Veneris ana M.ʒ.

Cassiæ extractæ,

Electuarij Indi, ana ʒiij.

Syrupi de radicibus sine aceto ʒj.

Pilulæ.

Misce, & cū iusculo cicerum rubeorū fiat potus, cuius dosis sit ʒij.

Si pro potu pilulæ magis adlibuerint, his erit utendum.

R. Massarum pilularum foetidarum,

Aggregatiuarum, ana ʒʒ.

Diagridij grana iij.

Misce cum syrupo de artemisia, fiantque pilulæ, quarum vna vice IX. erunt sumendæ.

Puluis.

Vel puluis hic in iusculo cicerum vel aqua lactis sumendus, sic parabitur:

R. Turbit electi ʒ. j. vel ʒiij.

Zingiberis ʒʒ.

Salis gemma grana vi.

Croci grana ij.

Cinamomi grana iij.

Sacchari ʒij.

Misce, & fiat puluis.

Vel potione sequenti utendum.

R. Benedicta laxatiuæ,

Ele-

Electuarij Indi, ana ʒ ij.

Diacassia ʒ iij.

Misce cum aqua Melissæ & Artemisæ q. s.

Et fiat haustus.

Vel morfelli purgantes tales fiant.

R. Rosarum rubearum,

Zingiberis,

Cinamomi, ana ʒ ij.

Sandali albi & rubei, ana ʒ j.

Hermodylorum,

Esule, ana ʒ iij.

Turbit ʒ iij.

Diagridij ʒ ij.

Mastiches ʒ j.

Sacchari albi ℥ j.

Dissoluantur omnia hæc in aqua artemisæ, & fiat confectio in morfellis, cuius dosis sit ʒ iij.

Vel infusione sequenti utendum.

R. Agarici ʒ ss.

Zingiberis ʒ ij.

Salis gemma ʒ ss.

Infundantur in aqua artemisæ ʒ iij.

Adde oxymelitis squillitici ʒ j.

Infundantur omnia hæc horis XII. deinde colentur, exprimantur & aromatizentur cum cinamomo & saccharo q. s. fiat q̄ potus.

Expurgata iam sufficienter superflua materia, proximum est ut tale balneum cui expurgata insideat, prepararetur.

R. Savina,

Calamenti,

Origani,

Melissæ,

Matricariæ,

Morfelli.

Infusio.

Balneum.

Men-

Mentastri,
 Pulegij,
 Meliloti,
 Chamemali, ana M. ij
 Chelidonia,
 Peucedani,
 Prassij,
 Absinthij, ana M. j.
 Foliorum lauri,
 Lauendulae,
 Mercurialis,
 Rosmarini,
 Ozimi,
 Florum sambuci, ana M. iij.
 Althææ cum radicibus M. iij.
 Artemisiæ M. vi.
 Radicum valerianæ ℞. ij.

Omnia hæc excepta artemisia conquassentur, & sacco conclusa in aqua bulliant, fiatq; balneum.

Vnguentum. Balneo egressa lecto decumbat, & sequenti vnguento infra umbilicum & circa lumbos vngatur.

℞. Olei liliorum,
 Amygdalorum dulcium,
 Medullæ cruris vituli, ana ℥ j.
 Muscilaginis althææ,
 Fænogræci,
 Seminis lini, ana ℥ j.
 Cera q. s.

Misce trita, & fiat vnguentum.

Puluis. Hoc facto, de sequenti puluere cochleare vnum plenum cum iusta prioris decoctionis parte sumptum, bene calidum ebibat, & deinde lecto decumbens quiescat.

℞. Cinamo

R. Cinamomi electi,
 Corticum cassiæ fistula, ana ʒss.
 Cassiæ lignæ ʒ. iij.
 Croci ʒ. j. s.
 Aristolochiæ rotundæ,
 Asari,
 Calami aromatici,
 Corticum radicum cappariss,
 Costi,
 Dictamni,
 Radicis tormentillæ,
 Eryngij,
 Laccæ, ana ʒ. iij.
 Chamæpityos,
 Chamædryos,
 Foliorum lauri,
 Origani,
 Pulegij,
 Zingiberis,
 Calamenti,
 Thymi,
 Seminum leuistici,
 Ruta agrestis,
 Dauci,
 Nasturtij agrestis,
 Hyssopi,
 Cubebarum,
 Nigellæ,
 Ameos,
 Anisi,
 Marathri,
 Baccarum lauri,

Serapini,
 2 2

Serapini, ana ʒʒ.

Sacchari ad pondus omnium.

Misce, & fiat puluis.

Si puluerem hunc hoc modo sumere fastidierit, confectio in morsellis, de quibus semper post balneum comedat, hoc modo fiat. R. Prædicti pulueris sine saccharo ʒʒ. sacchari vero albi ℥ʒ. Dissoluatur saccharum in decoctione priorum vel aqua artemisiæ qʒ. & confectio in morsellis fiat.

Probantur in hac causa à phlegmate profecta omnes calidiores thermæ multo sulphure constantes, quales sunt Badenses nostræ.

Fomentum.

Quod si autem præscripto balneo uti mulier nõ potuerit, iij. M. ex prædictis speciebus collectis sumat, cum vino optimo decoquat, &

Suffitus.

fumum illarum per embotum recipiat.

Si & hoc ferendo impar fuerit, tamẽ sequenti suffitu suffiatur.

R. Amomi,

Galbani, ana ʒ iij.

Assæ fœtida,

Castorei,

Spodij, ana ʒʒ.

Misce, & fiat puluis, de quo vna vice ʒʒ. prunæ iniecta suffitus in matricem tantum recipiendus fiat.

Pilulæ.

Post suffitum factum his pilulis utatur, vij. vna dosi sumptis.

R. Fructus sauinæ ʒ ij.

Rutæ sicca ʒʒ.

Seminis rutæ agrestis ʒʒ.

Assæ fœtida,

Lachrymæ Ammoniæ,

Rubæ tinctorum, ana ʒ ij.

Myrrhæ,

Castorei, ana ʒ ij.

Cinamomi,

Piperis nigri, ana ʒʒ.

Misce-

Misceantur omnia fiantq; puluis, & aqua artemisia subigantur, & pilula ad modum cicerum formentur.

His omnibus peractis vtraq; saphena in vtroq; pede descendente luna aperienda erunt.

Deinceps his pessarijs vti licebit:

Pessaria.

R. Theriacæ,

Mithridatij, ana ʒ.ʒ.

Castorei,

Lachrymæ Ammoniacæ ana ʒ.ʒ.

Misce cum bombace in succo mercuriali tincto, & fac pessarium.

Vel aliter.

R. Succirutæ,

Absinthij, ana partes æquales.

Myrrhæ,

Euphorbij,

Castorei,

Seminis fauinæ ana ʒ.ʒ.

Misce, & fiat pessarium.

Aliud pro mulieribus natura robustioribus sic parari poterit:

R. Ellebori albi,

Pyretri, ana ʒ.ʒ.ʒ.

Nigellæ,

Diagridij, ana ʒ.ʒ.

Misce cum succo mercurialis, & fiat pessarium.

Aliud, maioris efficaciam tale fiat:

R. Nigellæ,

Staphisagria,

Centaurea minoris, ana ʒ.ʒ.

Ellebori albi,

Vitri,

Salis gemmæ,

Piperis nigri,

4 3

Diagri-

Diagridij, ana ʒ ij.
 Aloes,
 Ladani,
 Galbani,
 Terebinthinae clarae,
 Stryracis calamitae, ana ʒ iij.
 Ambrae ʒ j.

Misceantur omnia, & calido pistillo propter gummi incorporentur, & inclusa panno in mercuriali succo madefacto, fiant pessaria.
 Vel aliter.

R. Gentianae ʒ ij.
 Sauiuae,
 Staphisagriae,
 Colocynthidis,
 Nigellae, ana ʒ j. f.

Incorporentur haec omnia cum succo cucumeris asinini, id est, elaterij, vel succo mercurialis, & fiant pessaria.

Priora haec si parum prodesse videntur, alia pessaria hoc modo paranda erunt.

R. Succo mercurialis,
 Absinthij,
 Matricariae,
 Artemisiae, ana ʒ iij.
 Myrrhae,
 Euphorbij,
 Castorei, ana ʒ ij.
 Seminis sauiuae,
 Nigellae, ana ʒ j.
 Ladani,
 Galbani, ana ʒ j. f.

Terenda terantur, succi autem ad spissitudinem decoquantur, fiant pessaria longitudine & crassitudine vnus digiti.

Cate-

Ceterum si à bile menstruorum retentio proueniat, in fundo matricis calor, siccitas, coarctatio & duricies quadam non sine doloribus & puncturis obseruabitur. Comitantur has notas desiderium Veneris, palpebrarum color citrinus, urina rubea, menses pauci coloris citrini semper. Ea autem causa cognita, vniuersa diæta ad frigidum & siccum declinanda erit. Deinde superflua materia sequenti decoctione ad purgationem erit preparanda.

Si à bile retentio mensium sit, quomodo curanda.

R. Foliorum senæ ʒj.
 Artemisiæ, M. ij.
 Capillorum Veneris,
 Acerosæ,
 Endiuia,
 Scolopendria,
 Betonica,
 Eupatorij,
 Melissæ,
 Mercurialis, ana M. j.
 Seminum quatuor frigidorum,
 Agni casti,
 Dauic syluestris,
 Pæonia,
 Asparagi,
 Abrotoni,
 Endiuia,
 Basilici,
 Milij solis, ana ʒ f.
 Rosarum rubearum,
 Florum borraginis,
 Violarum, ana p. j.
 Radicum rhabarbari electi ʒj.
 Valeriana,
 Rusci,

Aspa-

L I B E R

Asparagi,

Petroselinis,

Apij, ana ʒj.

Cyperis,

Spica, ana ʒj.ʒ.

Cicerum,

Faseolorum rubeorum,

Granorum iuniperi,

Fænogræci, ana p.ʒ.

Misceantur & quassentur hæc omnia, & cum aqua fontane ℞. iij. decoquantur ad medietatem vsq; colentur, & colatura addatur sacchari q.ʒ. & cum cinamomi ʒj.ʒ. aromatizetur. Huius decoctionis ʒiij. quatuor continuis diebus mane vacuo adhuc ventriculo, vel vesperi tribus ante cœnam horis bene calidas bibendas præbebis.

Syrupus.

Si autem decoctionem hanc horruerit, sequenti syrupo utatur:

℞. Syrupi acetosæ simplicis ʒj.

Oxymelitis simplicis ʒʒ.

Misce cum aquarū cichoreæ & endiviæ ana ʒj. & fiat haustus vnus.

Vel aliter.

℞. Syrupi de rosis persicis ʒj. de Endiviæ ʒʒ.

Misce cum prædicta decoctionis vel aquæ endiviæ ʒiij. & fiat haustus vnus.

Vel talia solutiua parare poteris.

℞. Manna ʒʒ.

Elect. de succo rosarum,

Confectionis hamech,

Diacassia, ana ʒj.

Syrupi violarum ʒʒ.

Aquarum cichoreæ &

Endiviæ, ana ʒj.

Miscendo fiat haustus vnus.

Vel

Vel aliter.

R. Rhabarbari electi ʒ ij.
Spica nardi grana ʒ ij.
Vino optimo conspersa, in aqua lactis horis XII. infundito, deinde cola, & colaturæ adde

Manna,

Cassia nouiter extracta ana ʒ ss.

Syrupi violarum ʒ j.

Aromatizetur cum cinamomo q. s.

& fiat potus ʒ iij.

Materia superflua his solutiuis iam sufficienter expurgata, balneum mox cui insideat tale est decoquendum.

R. Althææ cum radicibus M. iij.

Artemisia M. ij.

Florum sambuci,

Foliorum salicis,

Matris violarum,

Polytrichi, ana M. j.

Valeriana lb. s.

Fœnugræci,

Seminis lini, ana ʒ iij.

Salis communis ʒ ij.

Aluminis rochæ ʒ ss.

Sulphuris ʒ j.

Conquassentur, misceantur & sacco concludantur omnia, fiatq; coquendo balneum, cui mulier insideat. Profunt in hoc casu omnes aqua alumine & cupro temperata.

Balneo egressa semper circa lumbos & infra umbilicum hoc vn' unguentum.

R. Olei rosarum,

Amygdalorum dulcium,

Violarum, ana ʒ j.

b Medul-

Medulla cruris vituli ꝑ. 3. ij.

Butyri sine sale,

Pinguedinis gallinae,

Muscilaginis fœnogræci,

Muscilaginis seminis lini, ana ꝑ. 3.

Cera q. s.

Et fiat unguentum forma liquida.

Pulvis.

Post unctionem factam de sequenti pulvere cochleare unum plenum in decoctionis adscriptæ modico potu sumat, & lecto decumbens quiescat.

R. Herbarum acetosæ,

Melissæ,

Mercurialis,

Artemisæ,

Cicerum rubeorum,

Faseolorum rubeorum,

Fœnogræci,

Radici imperatoriæ,

Valerianæ, ana M. s.

Misce cum vino q. s. fiatq. decoctio, coletur, & colaturæ addantur sequentis pulveris ꝑ. 3. ij. simulq. bibantur bene calida.

R. Corticum cassiæ fistulæ,

Cyperii, ana ꝑ. 3.

Radici tormentillæ,

Pœoniæ à superiori cortice mundatæ,

Cinamomi, ana ꝑ. 3. ij.

Croci,

Seminis dauci sylvestris,

Granorum pœoniæ ana ꝑ. 3. s.

Seminum agni casti,

Apij,

Basilici,

Petro-

Petroselini,
 Mercurialis,
 Asparagi,
 Milij solis, ana ʒ.ʒ.
 Capillorum Veneris,
 Polytrichi,
 Chamemali,
 Betonica,
 Eupatorii,
 Spica nardi,
 Squinanthi,
 Lupulorum,
 Endiuia ana ʒ.ʒ.
 Sacchari tantundem,
 Misce, & fiat puluis.

Si puluere hoc predicto modo vti non voluerit, confectio in tabulis Tabulæ.
 fiat, quas balneo egressa aut solas comedat, aut prescripto decocto
 dissolutas sumat. Harum autem confectio talis sit. R. Prescri-
 pti pulueris sine saccharo ʒ.ʒ. sacchari albi ℥.ʒ. saccharum dissolua-
 tur aqua rosarum, subigatur puluis, fiantq; tabulae in morsellis.

Si balneo hoc vti non placuerit, tamen fomento hoc utatur. Fomentum.

R. Abrotoni,
 Aneti,
 Artemisia,
 Chamemeli,
 Gallitrici,
 Melissa.
 Mercurialis,
 Florum sambuci,
 Rosarum rubearum, ana M.ʒ.
 Fanogræci,
 Seminis lini, ana ℥.ʒ.

℥ 2

Misce,

Misce omnia, fiatq̄ decoctio cum vino q. s. qua foueatur mulier.

Suffitus. Vel sequentem hunc suffitum per emborum recipiat.

R. Seminis agni casti ʒj.

Aneti M. j.

Carui,

Costi, ana ʒj.

Misce, & fiat decoctio cum vino q. s.

Omnibus his per actis post diem quintum aut sextum vena malleoli vel saphenæ vtriusq̄ pedis aperiendæ sunt, vel vno die tantum vna, altero verò etiam altera. Proderit & in balneo sudare, nec non circa coxas ventosis cutem scarificare.

Pessaria. Deinde & pessarijs his vti licebit:

R. Boracis,

Amomi,

Myrrhæ,

Aristolochiæ rotundæ,

Calami aromatici,

Caryophyllorum,

Maioranæ ana ʒj. s.

Diagridij grana x.

Misce cum succis artemisiæ, absynthij & mentastri q. s. fiatq̄ nasale quo vtendum erit continuè.

Vel aliter.

R. Tryphera magnæ sine opio ʒss.

Myrrhæ,

Calamenti montani, ana ʒ. ij.

Rutæ recentis ʒ. iij.

Sauinæ,

Radicum abrotoni, ana ʒ. iiij.

Ladani,

Galbani,

Serapini,

Asse

Assæ fetida ana ʒ. j. s.

Radicum rubæ maioris,

Cyperiana ʒ. j.

Misce, & fiat puluis, sed cū felle tauri & oleo liliorū fiat pessarium.

Vel sequenti pessario erit utendum:

R. Succimercurialis,

Absinthij,

Maioranæ,

Artemisiæ,

Gallitrici,

Mentastri, ana ʒ. s.

His succis præscriptos pulveres misce, & pessarium debita quantitate confice.

Quando autem ex melancholia menstruorum retentio prouene-
rit, dolores & sonitus in fundo matricis obseruantur; propter ven-
tositates simul mixtas & conclusas. Urina tenuis, liuida & remissa
erit: pannus eo fluxu tinctus colore lurido comparebit. Hac autem
causa cognita, ante omnia diæta ad calidum & humidum est decli-
nanda. Deinde superans materia sequenti decoctione vel digestiuo
emollienda & ad purgationem erit præparanda.

Quando exme-
lancholia fue-
rit, quomodo
curanda.

R. Foliorum senæ ʒ. j.

Herbarum calamenti,

Origanij,

Artemisiæ,

Stachados,

Scolopendriæ,

Eupatorij, ana M. s.

Florum borraginis,

Buglossi,

Violarum,

Capillorum Veneris,

Chamadryos, ana p. j.

b 3 Radi-

L I B E R

Radicum apij,
Asparagi,
Feniculi,
Corticum rad. capparum, ana ʒij.
Liquiritiæ,
Passularum, ana ʒs.
Rhabbarbari electi,
Agarici, ana ʒj.

Misce cum aqua fontana, & decoquatur vsq̄ ad medietatem: cola
deinde, & colaturæ adde sacchari albi q. s. & aromatizetur cum ci-
namomi ʒj. Ex decocto hoc toties infirmæ prærendum, donec ma-
teria satis emollita videatur esse.

Vel aliud digestivum parabis hoc modo:

℞ Oxymelitis simplicis ʒj.
Syrupi de radicibus ʒs.
Aquarum asparagi &
Sambuci ana ʒj.
Aromatizetur cum cinamomo q. s. & fiat haustus
vñus.

Materia autem satis emollita sequenti potione erit expurganda.

℞ Capillorum Veneris,
Florum borraginis,
Bugloss,
Violarum,
Lupulorum,
Stachados,
Chamadryos ana M. s.
Polypodij ʒiij.
Liquiritiæ,
Passularum, ana ʒs.

Misceantur & conquassentur omnia. fiatq̄ decoctio cum aqua fon-
tana q. s. ad medietatem vsq̄: cola deinde, & colaturæ adde,
Syrn-

Syrupi de epithymo,

Violarum,

Cassia nouiter extracta,

Manna, ana ʒ iij.

Electuarij hameck,

Diaphaniconis, ana ʒ j. ʒ.

Misce, & fiat minoratiuum.

Vel si placet hoc modo fiat:

R. Myrobalanorum Indorum ʒ ss.

Citrinorum ʒ ij.

Infundantur in aqua lactis per horas XI. deinde exprimantur,
& colatura addantur,

Cassia extracta,

Manna, ana ʒ ss.

Pulueris epithymi ʒ ij.

Zingiberis grana ʒ j.

Sacchari q. s.

Misce, & fiat potus.

In hoc casu & pilulae Indae probantur maxime.

Expurgata autem sufficienter abundante materia, balnea quoque, fomenta, suffitus, unguenta, pulueres, pessaria instrui poterunt eo modo uti de phlegmate & cholera modo diximus, sed non sine peritorum medicorum consilio. Iam enim de retentione menstruorum certa de causa plura dicendi finem facimus.

Hæc sunt, Lector humanissime, quæ pro instituta breuitate, de seminis & humanae geniturae origine, natura, conceptu, alteratione, incremento & perfectione; nec non de matricis habitu, dispositione, natura, partibus, partuumque naturalium & non naturalium diuersis formis, infantibus uiuis & mortuis & secundis quoque impellendis & extrahendis: rursumque de falsis conceptibus uterique tumoribus primarijs, veluti mola, tympanitide & hydrope, cum multa illorum curandorum doctrina, simulque de geniturae defectibus, infantibus imper-

LIBER VI.

imperfectis & monstrosis partibus, conceptusque dignoscendi & agnoscendi rationibus: sterilitatis item, conceptum generationemq; impediens, diuersissimis ex causis orta signa & curas, cum varijs sterilitatis corrigenda & fecunditatis adiuuanda praeceptis, una cum potissimis matricis aegritudinibus, suffocatione, praecipitatione, nimio mensum fluxu eorundemq; retentione, qua & ipsa conceptum prohibent, generandiq; virtutem impediunt, simul adhibitis earum curis varijs ac diuersis, dare volumus: quae si grata tibi fore videbimus, aliquando & de puerperarum infantiumq; recens natorum varijs aegritudinibus curandis, quae hinc inde à multis vtiliter prodita sunt colligemus, & volente Domino publica vtilitatis gratia in lucem dabimus.

FINIS.

ERRATA.

Pag.	fac.	lin.
17	2	1
ibid.	2	16
21	1	18
22	1	7
ibid.	1	17
ibid.	2	7 & 8
23	2	24
24	2	6

pro 3 reponatur 2.

FRANCOFVRTI AD MOENVM, APVD GEORGIVM CORVINVM, IMPENSIS SIGISMUNDI FEYERABENDIJ.

M. D. LXXX.